ВИДАВНИЦТВО
ТзОВ АСТОН

Галина Кізілова, Лариса Гринишина 2024

7 МИСТЕЦТВО

ВИДАВНИЦТВО
ТзОВ АСТОН

Галина Кізілова, Лариса Гринишина

МИСТЕЦТВО

7

Вчить цінувати традиції

Дозволяє бачити прекрасне

Формує життєвий простір

Формує особистість

МИСТЕЦТВО

Заглядає у майбутнє

Розповідає про минуле

Вдосконалює предметне середовище

Стоїть на захисті миру

Галина Кізілова, Лариса Гринишина

МИСТЕЦТВО

Підручник інтегрованого курсу для 7 класу закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Тернопіль
Астон
2024

УДК 7.01(075.2)
К38

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 05.02.2024 № 124)

Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено

У підручнику подано навчальний матеріал за модельною навчальною програмою «Мистецтво. 7-9 класи (інтегрований курс)» (авт.: О. М. Івасюк, О. А. Комаровська, В. Г. Власова, Л. М. Гринишина, Г. О. Кізілова, О. В. Лобова, Л. Й. Назар)

Кізілова Г. О.

К38 Мистецтво : підручник інтегрованого курсу для 7 класу закладів загальної середньої освіти / Г. О. Кізілова, Л. М. Гринишина. — Тернопіль : Астон, 2024. — 216 с. : іл.

ISBN 978-966-308-920-1

У підручнику подано навчальний матеріал, за модельною навчальною програмою «Мистецтво. 7-9 класи (інтегрований курс)» (авт.: О. М. Івасюк, О. А. Комаровська, В. Г. Власова, Л. М. Гринишина, Г. О. Кізілова, О. В. Лобова, Л. Й. Назар).

Видання містить навчальний матеріал розвивальні завдання, спрямовані на досягнення очікуваних результатів навчання за змістовими лініями мистецької освітньої галузі. Матеріал підручника дібрано з метою формування і розвитку загальнокультурної компетентності та предметних компетентностей з музичного й образотворчого мистецтва.

УДК 7.01(075.2)

ISBN 978-966-308-920-1

© Кізілова Г. О., Гринишина Л. М., 2024
© ТзОВ «Видавництво Астон», 2024

Зміст

1. Мистецтво і простір 6, 9
2. Гармонія в ансамблі 12, 15
3. Єднання в мистецтві 18, 21
4. Сцена як простір мистецтва 24, 27

5. Мистецький погляд на життєвий простір 30, 33
6. Мистецький погляд на життєвий простір 36, 39
7. Дружня усмішка в мистецтві 42, 45
8. Підсумковий. Пригадаймо найцікавіше 48, 51

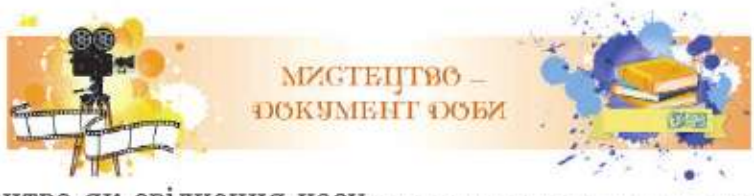

9. Мистецтво як свідчення часу 54, 57
10. Мистецтво як свідчення часу.....60, 63
11. Мистецька проєкція особистості 66, 69
12. Кіно — свідок подій 72, 75

13. Невичерпність національних витоків 78, 81
14. Невичерпність національних витоків 84, 87
15. Обряд як прообраз театру.....90, 93
16. Підсумковий. Пригадаймо найцікавіше.....96, 99

17. Від кобзарів до сучасності 102, 105
18. Мистецька Шевченкіана 108, 111
19. Образи України та українців в анімації 114, 117

20. Нове життя традицій 120, 123
21. Нове життя традицій 126, 129
22. Витончена майстерність перетворення 132, 135
23. Рух крізь час 138, 141

24. Погляд у майбутнє 144, 147
25. Погляд у майбутнє 150, 153
26. Фантастичні перетворення 156, 159
27. Підсумковий. Пригадаймо найцікавіше 162, 165

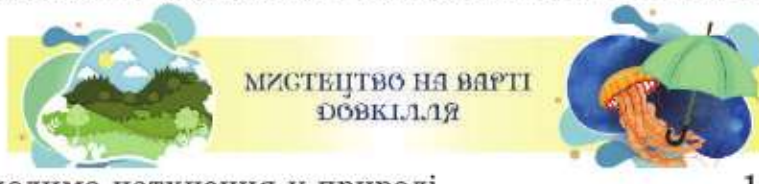

28. Знаходимо натхнення у природі 168, 171
29. Мистецтво і техніка 174, 177
30. Творення нового життя 180, 183
31. Популярний калейдоскоп 186, 189

32. Символ у мистецтві 192, 195
33. Символ у мистецтві 198, 201
34. Фестивальне розмаїття 204, 207
35. Підсумковий. Пригадаймо найцікавіше 210, 213

До семикласників та семикласниць!

Ти зробиш ще один великий крок до пізнання мистецтва! Ти станеш ще ближче до розуміння законів гармонії та краси. Цей шлях ще не раз здивує і надихне тебе. Динамічне сучасне мистецтво буде змінюватися разом з тобою, тож не дозволяй своєму серцю і своїм рукам лінуватися — твори!

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ (АРТИКИ І АРТУСІ)

Подумай

Виконай

Створи

Послухай

Роздивись і проаналізуй

Разом цікавіше

КОЛЬОРИ НА ПОЗНАЧЕННЯ РІВНІВ:

Початковий — Середній — Достатній — Високий

Відповідні кольори запитань на підсумкових уроках позначають рівень опанування матеріалу.

МИТЕЦЬ І ГЛЯДАЧ. МИТЕЦЬ І СЛУХАЧ

1. Мистецтво і простір

Прекрасне живе поряд і наповнює твій простір. Воно у звуках, що линуть з сусідньої будівлі, у фарбах, що милують око, на рекламних щитах. Тебе оточують майстерно виконані твори митців, красу та емоційність яких ти маєш змогу відчути й оцінити.

Тисячоліттями людина будувала та конструювала, творила, щоб зробити своє середовище зручним і гарним. Втілюючи творчий задум через різноманітні матеріали, розвивалося мистецтво архітектури. Своїми пропорціями, пластикою, ритмом, воно викликає захоплення та зачаровує так само, як і музика, що лунає повсюдно.

Музичний дім Piano House. Китай

Але чи є зв'язок між цими видами мистецтва?

Французький архітектор Ле Корбюзьє вважав, що «...архітектура і музика — сестри, і та, і та створюють пропорції в часі і просторі, обом притаманні матеріальне і духовне: у музиці ми знаходимо архітектуру, в архітектурі музику».

Уяви, що ти мандруєш містом. Яку музику ти можеш почути на його вулицях? Хто її виконує? Які жанри переважають?

Вуличні музи́ки давно стали невід'ємною частиною міської культури. Вони — ті, хто надає місту колориту та неповторності . Їхня сцена — це велелюдна вулиця, де кожен перехожий / перехожа може зупинитись і послухати здебільшого акустичну («живу», не електронну) музику. Часто вони використовують підсилювачі звуку (мікрофони). Різноманіття музичних інструментів у сучасному місті дуже велике. До звичних акустичних інструментів,

де джерелом звуку є коливання самого корпусу інструмента (гітара, акордеон, бандура, скрипка та інші), новітні технології дають змогу додати електрогітару, синтезатор та багато інших.

Охарактеризуй особливості сценічного простору вуличних музикантів. Поміркуй, як звук заповнює простір на такій сцені, яка кількість слухачів чує виконавця? Що виконують ці музиканти? На якій світлині (нижній чи верхній) ти помітив / помітила використання електронних інструментів?

А ось об'єкт ландшафтної архітектури — парк! А в ньому літня сцена-мушля. Архітектурна форма сцени дає змогу направляти звук на слухачів, у такий спосіб посилюючи його. Зазвичай тут виступають найрізноманітніші виконавці: від фольклорних ансамблів до симфонічних оркестрів, від бардів до рок-музикантів. Але найчастіше на цій сцені звучать **духові оркестри**.

Дізнайся за https://cutt.ly/Hw4vejt8 або QR-кодом.

Літня сцена у Кривому Розі

Твори у виконанні таких оркестрів найкраще сприймаються у відкритому просторі, де звук має здатність розсіюватися, адже у складі оркестрів є мідні духові інструменти з великою гучністю. У їх репертуарі переважають малі музичні форми: марш, п'єса, фантазія, вальси та інше.

Прослухай фрагменти музичних творів.

Дізнайся більше про авторів та виконавців за https://cutt.ly/1w4vrJCv, https://cutt.ly/qw4vyf94 або QR-кодами.

Марш сотні з мюзиклу «Конотопська відьма» Ігоря Поклада.

За покликанням https://cutt.ly/Rw4vuLYN або QR-кодом.

Виступ гурту Lucky Chops з Leo P на станціях нью-йоркського метро.

За покликанням https://cutt.ly/2w4vokyE або QR-кодом.

Обери запитання (завдання) для себе:

- Визнач склад виконавців.
- Що спільного і чим відрізняється виконання кожного твору?
- Порівняй художні образи цих творів.

Розучи пісню, що є офіційним гімном нашої столиці. Яким є образ міста в пісні? Які засоби виразності розкривають її художній образ?

https://cutt.ly/Lw4vaGHk

ЯК ТЕБЕ НЕ ЛЮБИТИ, КИЄВЕ МІЙ

Музика Ігора Шамо, *слова Дмитра Луценка*
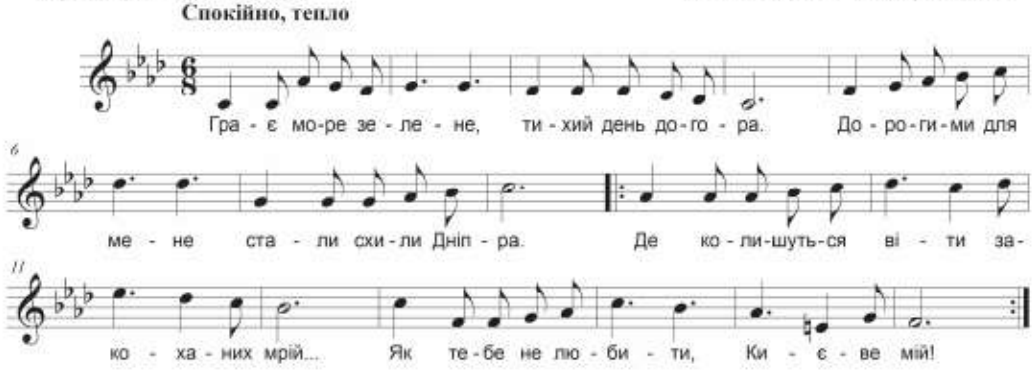
В очі дивляться канни,
Серце в них переллю.
Хай розкажуть коханій,
Як я вірно люблю.
Буду мріяти й жити
На крилах надій...
Як тебе не любити,
Києве мій!

Спить натомлене місто
Мирним, лагідним сном.
Ген вогні, як намисто,
Розцвіли над Дніпром.
Вечорів оксамити,
Мов щастя прибій...
Як тебе не любити,
Києве мій!

Які пісні стали гімнами в інших містах / селищах України? Який настрій створює така музика?

Слухаючи музику вуличних музикантів, ти долучаєшся до «живого» мистецтва.

1. Мистецтво і простір

Архітектурні споруди — це не лише окраса міст / селищ, але й мова, якою ми спілкуємося зі світом. Процес їх появи непростий — від виникнення ідеї проєкту, вибору земельної ділянки, пошуку найкращого архітектурного рішення до погодження з усіма зацікавленими учасниками. Проте в пам'яті нащадків залишається насамперед ім'я **архітектора**. Історія мистецтва — це сузір'я яскравих особистостей.

Познайомся з двома з них

Ле Корбюзьє

Заха Хадід

Павільйон Ле Корбюзьє, Цюріх

https://cutt.ly/Jwh59iTF

Міжнародний центр культури та мистецтва Чанша, Китай

https://cutt.ly/bwh5Mp2E

Що ти пам'ятаєш про виражальні засоби архітектури? Які види архітектури ти знаєш? Які вимоги до архітектури висував римський архітектор Марк Вітрувій?

Подібно до музичного ансамблю існує архітектурний ансамбль — група архітектурних об'єктів, гармонійно об'єднаних територіально і композиційно. У цьому просторі можуть бути поєднані як створені людиною об'єкти (мости, тунелі, твори скульптури, живопису чи декоративно-прикладного мистецтва), так і природні об'єкти (водойми, зелені насадження тощо). Щоб утворився архітектурний ансамбль, слід врахувати масштаб, пропорції, ритм, співвідношення головних та другорядних елементів, особливості ландшафту.

Неповторним за красою архітектурним ансамблем є комплекс будівель Чернівецького університету.

Переглянь за покликанням https://cutt.ly/kwh53EN4 або QR-кодом.

В Україні є багато неперевершених за гармонією та красою архітектурних ансамблів **різного типу.**

Прикладом **оборонного** архітектурного комплексу є за́мок Пала́нок у закарпатському місті Мукачево. Це пам'ятка архітектури національного значення та унікальний зразок середньовічної фортифікаційної архітектури.

Націона́льний істо́рико-культу́рний запові́дник «Качані́вка» в Чернігівській області є зразком **палацово-паркового** архітектурного комплексу.

Монастирський ансамбль представлений Софі́йським собо́ром, визначною пам'яткою історії та архітектури України. Він розташований на Софійській площі у Києві.

Промисловим комплексом, що перетворився на мистецький, є київський завод «Арсенал». Величезна площа колишнього заводу слугує місцем для проведення багатьох мистецьких заходів.

Архітектурні ансамблі Сходу відображають культурні, соціальні та релігійні традиції цього регіону. Споруди слугували для масових зібрань, їх будували з доступних місцевих матеріалів та щедро оздоблювали традиційними орнаментами.

Мечеть Бібі-Ханум, Самарканд, Узбекистан

Храм Неба, Пекін, Китай

Ми захоплено дивимося на висотні споруди знизу, і їхні верхівки сходяться у нас над головою. Якщо взяти лінійку і почати малювати з точки сходження в центральній частині аркуша, то отримаємо дивовижний міський пейзаж із цікавим ракурсом зображення. Графіка може стати чудовим початком творчого навчального року!

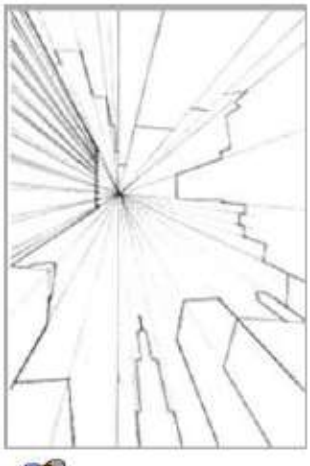

Чи вдалося зробити рисунок чітким та охайним? Які емоції викликає у мене процес творчості?

Красу архітектурних ансамблів створює гармонійне поєднання елементів та синтез мистецтв у ньому.

2. Гармонія в ансамблі

Продовжуючи порівнювати музику та архітектуру, обери ті характеристики, що є подібними (тотожними) в обох мистецтвах.

мелодія	*ритм*	*лінія*	*чергування конструкцій*

І хоча ці мистецтва сприймаються різними органами чуття, але музика нерідко викликає в нас зорові уявлення, а архітектура — слухові. Тому архітектуру називають застиглою музикою. Підтвердження цієї думки можна також знайти в зіставленні архітектури і музики одного періоду. Наприклад, у XV–XVI століттях у Європі розквітає церковна музика, у якій переважає музичний інструмент — орган. А в архітектурі панує стиль готика: спрямовані вгору форми готичних соборів з вертикальними лініями, що відповідають польоту звукових органних труб.

Кельнський собор та орган. Німеччина

Прослухай твір. Охарактеризуй засоби виразності цього стилю.

Григоріанський хорал кінця XI ст. «Te Deum».

Використай покликання https://cutt.ly/Zw4vdPvk або QR-код.

З плином часу нові тенденції ведуть до появи в архітектурі особливостей стилю бароко, якому властиві контрастність, динамічність, пишність, химерність, відсутність прямих ліній. Музика XVIII століття переважно світська, витончена, з великою кількістю прикрас, що робить її звучання ажурним.

Клавесин

Андріївська церква. Київ

Йоганн Себастьян Бах, Антоніо Вівальді почали писати не тільки для органу, але й для струнних інструментів, клавесина, різних струнних оркестрів.

Прослухай твір. Охарактеризуй засоби виразності цього стилю.

Використай покликання https://cutt.ly/2w4vnPGu або QR-код.

«Тамбурин» Жана-Філіпа Рамо.

Пізніше в архітектурі починають використовувати античні монументальні форми: арки, колони, пілястри, різьблені карнизи, античні сюжети. Цей стиль названо класицизмом, пізніше — ампіром. У музиці того часу переважають такі монументальні форми, як-от: симфонія, соната, увертюра, опера, сюжети якої здебільшого запозичують з античної міфології. У стилі класицизму написані твори Йозефа Гайдна, Вольфганга Амадея Моцарта, Людвіга ван Бетховена та інших.

Церква Святої Женев'єви. Франція

Прослухай твір. Охарактеризуй засоби виразності цього стилю.

Використай покликання https://cutt.ly/Fw4vQg7l або QR-код.

Фрагмент I частини симфонії № 3 Людвіга ван Бетховена.

Саме ці композитори остаточно сформували у своїй творчості жанри інструментальної музики.

Симфонічний оркестр

На початку XIX століття традиційні танці Австрії та Німеччини, під час яких кружляли на одному місці, переміщаються із селищ у міста. Там їх виконують уже у великих танцювальних залах. Так у мистецтві з'являється віденський вальс. Слово «вальс» (французькою valse, німецькою walzen) — означає «кружляти» в танці.

Найвідомішими і найпопулярнішими є вальси, написані такими композиторами, як: Франц Шуберт, Роберт Шуман, Фридерик Шопен, Йоганнес Брамс, Моріс Равель, Микола Лисенко та інші.

Йоганн Штраус-молодший (1825–1899)

Розквіт віденського вальсу пов'язаний з творчістю Йоганна Штрауса-батька, а пізніше і його синів: Йозефа та особливо Йоганна, визнаного «королем вальсу». Йоганн Штраус-молодший створив понад 460 зразків цього жанру. У своїх творах Штраус-син використовує фольклорні мотиви, що наближає вальс до витоків і робить його мелодії загальнодоступними. Так, у вальсі «Казки Віденського лісу» композитор використав цитру, народний струнний щипковий інструмент.

Цитра

Прослухай фрагменти вальсу Штрауса-сина.
Використай покликання https://cutt.ly/Fw4vWT35 або QR-код.
«Казки Віденського лісу» Йоганна Штрауса-сина (фрагмент).

Обери запитання (завдання) для себе:

- Який настрій викликає твір? У якому темпі та динаміці звучить?
- Який образ постає в уяві? Якими засобами музичної виразності його передано?
- Чи сприймався б цей твір у малому приміщенні? Відповідь аргументуй.

Віденський бал, який щорічно проводиться в четвер перед початком Великого посту, за католицькою традицією, входить до списку світової нематеріальної культурної спадщини. Одна з основних вимог, щоб потрапити на цей бал, — уміння танцювати вальс та інші класичні танці.

Який з українських народних танців може повторити долю вальсу?

Зв'язок між архітектурою і музикою існує на емоційному рівні, і його відчувають усі.

2. Гармонія в ансамблі

Крім національного історико-культурного заповідника «Качанівка» в Чернігівській області, знайомство з яким відбулося на попередньому уроці, на території України та у світі є багато палацово-паркових комплексів. Вони — чудове місце відпочинку та пізнання історії.

Назви́ елементи, що належать до природних та антропогенних (створених людиною) складових цих комплексів.

Палацово-парковий комплекс — це цілісна архітектурна композиція, у якій гармонійно поєднано будівлі, садово-паркові споруди та зелені насадження. У таких комплексах використовують рельєф, рослинність та інші природні елементи як основні компоненти в процесі створення певних художніх образів.

https://cutt.ly/bwh58TTU

Шарівський палац, Шарівка, Харківська область

https://cutt.ly/9wh54Wgs

Палац гетьмана Кирила Розумовського, Батурин, Чернігівська область

Різновидами паркових комплексів є регулярний (французький) та пейзажний (англійський) парки.

Версаль, Франція

Регулярний (французький, або геометричний) парк має геометрично правильне планування, зазвичай із вираженою симетричністю та регулярністю композиції (ритмічно повторюваними елементами композицій). Характеризується прямими алеями, осями симетрії, квітниками, партерами і басейнами правильної форми, стрижкою дерев і чагарників з наданням посадкам різноманітних геометричних форм. Улаштування парків у регулярному стилі досягло найвищого піку у Франції в епоху бароко (XVII–XVIII ст.). Регулярні сади та парки дуже поширені біля палаців і замків; зазвичай вони є важливим складником палацово-паркових ансамблів.

Пейзажний (англійський) парк — напрям у паркобудівництві кінця XVIII–XIX століть у Західній і Східній Європі, у Сполучених Штатах. Пейзажний стиль імітує природний ландшафт. Рослини висаджують ярусами залежно від їхніх розмірів. Категорично заборонені прямі відрізки і геометричні форми. Усі лінії повинні бути плавні, а композиції — природні. У такому саду кущі зберігають природні форми, а ось газон має бути ідеально підстрижений. Береги водойм вільні від каменю, русла струмків змієподібно вигинаються. Часто використовують арки з виткими рослинами.

Англійський сад чотирьох сезонів, Мідлендс, Велика Британія

Сад Нонг Нуч, Паттая, Таїланд

Розкіш французького саду Версальського палацу стала натхненням для багатьох творців парків та садів по всьому світу.

У Таїланді створили власний французький сад з місцевим колоритом.

Дізнайся більше про Версаль за покликанням https://cutt.ly/ywh57d9W або QR-кодом та опиши свої враження.

Обери для себе тип парку (французький чи англійський) та техніку виконання (графіка чи живопис). Уяви простір, у якому буде затишно, вишукано, романтично або велично. Виконай зображення саду або його фрагмента, починаючи з лінійного рисунка олівцем.

Який тип парку був обраний мною для зображень? Чи вдалося передати об'єми зображуваних об'єктів засобами світлотіні?

Красу архітектурних ансамблів забезпечує гармонійне поєднання елементів та синтез мистецтв у ньому.

3. Єднання в мистецтві

У XX столітті з розвитком міського життя та появою нових технологічних можливостей у мистецтво прийшло багато нових понять — естрада, масова музична культура, естрадне мистецтво, шоу-бізнес.

Французьке слово «estrade» означає «платформу; конструкцію, як правило, дерев'яну, підняту на одну або кілька сходинок у кімнаті або просто неба, що дає змогу висвітлити оратора чи шоу».

Естрадна музика — вид музичного мистецтва, пов'язаний із розвитком масових жанрів — пісні, побутового романсу, танцю, імпровізаційного музикування та орієнтований на художні смаки широкого загалу.

Тарас Петриненко, композитор, естрадний співак

Концертна естрада (в значенні «місце виступу») —сценічний майданчик для проведення будь-яких видів концертних виступів і нескладних театральних вистав із застосуванням найпростіших декорацій.

Сьогодні естрада охоплює різні жанри музичного, танцювального й ораторського мистецтва. На естрадній сцені нині можна побачити концертно-видовищні виступи співаків, музикантів, танцівників, гумористів і сатириків.

Пригадай, виступ яких естрадних виконавців / виконавиць ти бачив / бачила? У якому складі вони найчастіше виступають? Які особливості в конструкції концертної естради ти помітив / помітила?

Естрадна пісня — жанр сучасної музики; популярний вокальний твір, призначений для виконання на естраді. Особливість естрадних виступів — їх короткотривалість і розважальний характер. З появою електронних інструментів серед естрадних виконавців почали переважати музичні гурти (групи), а саме **ВІА** (вокально-інструментальний ансамбль). В Україні такі музичні колективи з'являються у 1960-х роках. Учасниками групи могли бути як професійні, так і з самодіяльні виконавці. ВІА називають рок-, поп-, фолкгурти.

Найчастіше ВІА складався з 6-10 і більше осіб, серед них було кілька вокалістів та мультиінструменталістів (музикант, який володіє грою на двох і більше музичних інструментах). Очолював гурт художній керівник, який також міг бути одним із виконавців. Учасники ВІА могли змінюватися, і пісні могли виконувати різні солісти. Якщо в рок-групах соліст зазвичай одночасно грає на якомусь інструменті, то у ВІА соліст тільки співав. Більшість музикантів ВІА — професіонали, рівень виконавської майстерності яких досить високий.

ВІА використовував звичайні для поп- і рок-груп музичні інструменти: електрогітари, ударну установку, різні варіанти електронних клавішних, таких, як: електроорган і синтезатори, апаратуру звукопідсилення. Окрім цього, могли використовуватися духові або народні інструменти, особливо у ВІА з фолкухилом.

Одним із легендарних вокально-інструментальних ансамблів був колектив «Смерічка» (м. Вижниця), створений випускником Мукачівського музично-педагогічного училища Левком Дутковським. Саме він у далекому 1966 році першим почав поєднувати ритми, гармонію поп-рок-музики, джазу з народним українським фольклором, створюючи власний стиль.

ВІА «Смерічка»

Дізнайся більше за покликанням https://cutt.ly/8w4vZHiM або QR-кодом.

Цей колектив дав путівку в життя найвідомішій естрадній пісні України «Червона рута» Володимира Івасюка.

Прослухай пісні у виконанні ВІА «Смерічка». Використай покликання https://cutt.ly/Zw4vB6L3, https://cutt.ly/8w4vN9mu або QR-коди.

«Водограй» Володимира Івасюка.

«Сніжинки падають», музика Левка Дутковського, слова Анатолія Фартушняка.

Обери запитання (завдання) для себе:

- Які почуття у тебе викликали ці твори?
- Хто виконує пісні? Порівняй склади виконавців.
- Які образи розкривають пісні? Які засоби виразності використано?
- Яка відмінність між виконанням на сцені та на вулиці?

Розучи пісню. Який характер твору? Які засоби виразності підкреслять головний образ пісні?

ЧЕРВОНА РУТА

https://cutt.ly/Ow4vMBMH

Музика та слова Володимира Івасюка

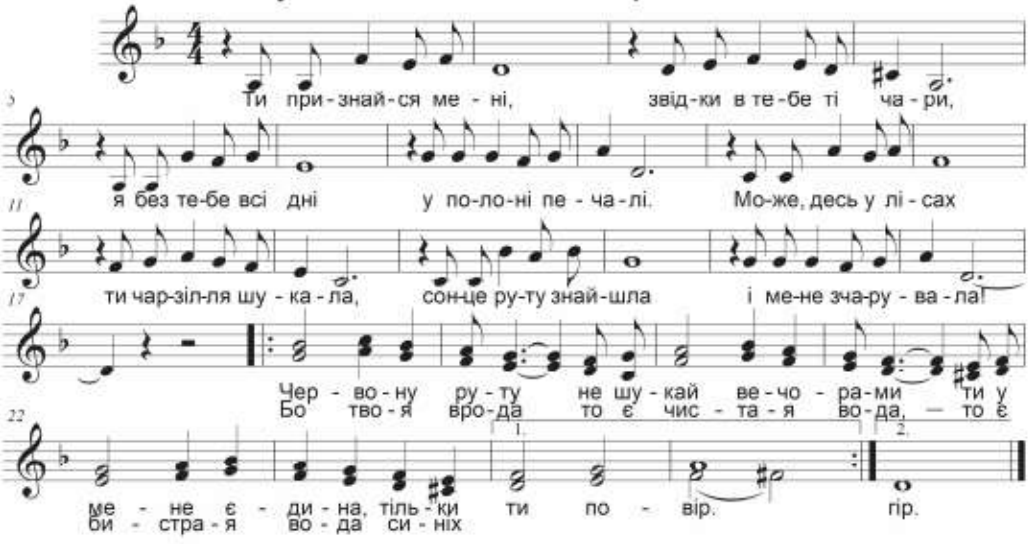

2. Бачу я тебе в снах,
У дібровах зелених,
По забутих стежках
Ти приходиш до мене.

І не треба нести
Мені квітку надії,
Бо давно уже ти
Увійшла в мої мрії.

Які ВІА ти полюбляєш слухати? Назви їхні кращі твори.

Творчість музичних гуртів цікава і доступна. Вона є основною в масовій музичній культурі.

3. Єднання в мистецтві

Символом єднання в мистецтві можна вважати мости, один із найдавніших винаходів людства. Вони з'єднують міста і країни, але, крім того, є частиною архітектурного середовища. До їх створення залучають кращих інженерів, проєктувальників і дизайнерів, тож серед мостів знаходимо справжні витвори мистецтва. Ці мости стали невіддільною частиною образу своїх міст, вони органічно доповнюють його, залишаючись при цьому незалежними мистецькими об'єктами.

Міст Олександра III, Париж, Франція

Тауер-Брідж, Лондон, Велика Британія

Проаналізуй, як ці мости гармонійно доповнюють образи міст. Які елементи в їх оздобленні вказують на це?

Кожен міст зводився насамперед для розвитку торгівлі, полегшення пересування тощо. Але з розвитком міст поступово зростала не лише функціональна, але й естетична роль мостів.

Хелікс, Марина-Бей, Сінгапур

Бруклінський міст, Нью-Йорк, США

Ознайомся з найцікавішими мостами світу за покликанням https://cutt.ly/hwh6tbeG або QR кодом.

За призначенням є мости залізничні, автомобільні, пішохідні, комбіновані (наприклад, автомобільно-залізничні). Окремо виділяють за призначенням акведуки (використовують для транспортування води) та віадуки (мости через яр або ущелину). Під час їх зведення беруть до уваги особливості рельєфу та ґрунтів. Саме цим пояснюється велике розмаїття форм і розмірів мостів.

До найгарніших мостів України належать:

Замковий міст, Кам'янець-Подільський

Південний міст, Київ

Мерефо-Херсонський міст, Дніпро

Плебанівський віадук, Плебанівка, Тернопільська область

Зображення мостів є особливо виразними з правильно обраним ракурсом, потребують певної майстерності та знань законів лінійної перспективи.

Джеймс Анзелон Мангеттенський міст

Кріс Поттер Бруклінський міст

Виконай зображення цікавого, на твою думку, моста в довільній техніці. Максимальна охайність та точність у відображенні його елементів суттєво покращать твою роботу.

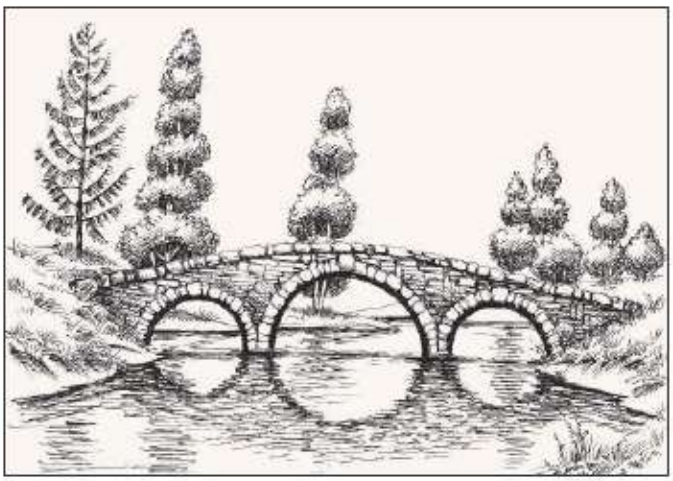

Дослідіть у малих групах історії появи та зведення мостів у своєму населеному пункті чи в області.

Зображення мостів — захопливий процес, що розвиває твою уяву та просторове мислення.

4. Сцена як простір мистецтва

Пригадай, які види театру тобі відомі?

ляльковий	*оперний*	*балетний*	*театр пісні*
монотеатр	*театр пантоміми*	*музичний*	*драматичний*

Є театри драматичні, театри естради, моди, театри опери, балету, оперети, музичні театри. Звичайно, усі театри озвучують свої постановки. Музику до театральних вистав, фільмів, анімації називають **прикладною музикою**. Вона ніби займає другий план, але є важливою складовою середовища, в якому відбувається сценічна дія. Тому музика сцени й екрану стала найбільш популярною в слухачів, і її полюбляють виконувати музиканти.

Музична вистава «Сватання на Гончарівці», Григорій Квітка-Основ'яненко

Музика в театр прийшла ще у V столітті до нашої ери в Стародавній Греції, де хор в античних трагедіях був обов'язковою частиною вистави: це був «голос» автора, який виправдовував чи засуджував дії головних героїв. Місце його розташування на сцені називалося «орхестра». Актори також нерідко переходили до співу, максимально передаючи емоції. У хорі було 12-15 виконавців.

Ян Міль. «Вистава комедії дель арте на площі італійського міста»

В Італії XV–XVI століть в театрі з'явилася комедія масок (дель арте), у якій музика почала відігравати важливу роль. Виникає перший оркестр, хоча ще й нечисленний. До його складу входили такі музичні істру-

менти, як-от: труби, гітари, барабани та інші ударні інструменти.

У драматичному театрі музика є засобом характеристики сценічного простору та образів, компонентом драматургії спектаклю. Вона створює потрібну емоційну атмосферу. Так, музичний супровід може відтворювати національний, історичний колорит, поглиблюючи характеристики персонажів, підкреслювати настрій у фантастичних, ліричних сценах та інше. Музика сприяє драматичній кульмінації, підкреслює переломні моменти в п'єсі.

У театральному мистецтві особливе місце посідає музичний театр. Музичний театр — це загальна назва різновидів театрального мистецтва, до яких належать, музичні вистави, опера, балет, оперета, музична комедія, мюзикл.

Музичний спектакль — музично-сценічна вистава, у якій поєднуються різноманітні жанри і виражальні засоби естрадної та побутової музики, хореографічного, драматичного і оперного мистецтва.

Музична комедія «Ключ на бруківці» Жана Оффенбаха

Така вистава складається з певних форм музичної драматургії. В опері — це різні види речитативів, арій, аріозо, ансамблів, хорів. У балеті — класичні й характерні танці, дуже часто об'єднані в сюїти, ансамблі, дії, хореографічні ансамблі. В опереті — вокальні й хореографічні номери, пов'язані з побутовою та естрадною музикою.

У сучасних мюзиклах виставу супроводжує естрадний оркестр. Іноді його заміняє інструмент, який вважають «королем» музичних інструментів. Це — рояль або фортепіано.

В музичній виставі актори не тільки співають (як в опері) і танцюють (як в балеті), а ведуть діалоги (розмовляють удвох); монологи (коли актор залишається з глядачами сам на сам і щось їм розповідає); проходять масові сцени, у яких бере участь декілька акторів або весь театральний колектив.

У музичному театрі працюють люди багатьох творчих професій — солісти і хористи, артисти балету, оркестру, допоміжного складу: інженери сцени, саундрежисери та інші.

В Україні впродовж XX століття значна роль у розвитку театрального мистецтва належала музично-драматичним театрам або театрам музичної комедії та оперети.

Київський національний академічний театр оперети

У репертуарі цих театрів є вистави практично всіх напрямів і жанрів: від класичної оперети до рок-опери, численні види мюзиклу: від бродвейської класики до мюзиклу-детективу та мюзиклу в стилі джаз.

Серед відомих музичних театрів — Київський театр оперети (засновано в 1934 році). На сцені театру була поставлена перша українська оперета — «Весілля в Малинівці» Олексія Рябова.

Дізнайся за покликанням https://cutt.ly/0w4v9MfP або QR-кодом. Прослухай фрагменти вистав Київського національного академічного театру оперети.

Використай покликання https://cutt.ly/7w4v86nj, https://cutt.ly/qw4v5DBL, https://cutt.ly/3w4bqBON або QR-коди.

«Do-Re-Mi» з мюзиклу Річарда Чарльза Роджерса «Звуки музики» з участю ансамблю дитячого театру «Мюзик-хол».

Фрагменти бродвейського мюзиклу «Сімейка Адамсів», музика Ендрю Ліппа: пісня Йорша «Хто ж мене буде мучити...», розмова Йорша з Мортицією.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Який настрій створює музика у виставі?
- Яка роль музики в кожному фрагменті?
- Як музика створює сценічний простір у цих творах?

Чому театр і музика стали невіддільними одне від одного?

Прикладна музика театру є важливою складовою сценічного простору.

4. Сцена як простір мистецтва

Місцем, де ми можемо створити власний простір, є театральна сцена. Сценографія вистав передбачає виготовлення та встановлення таких декорацій, які б відповідали задуму твору та викликали в глядачів ілюзію повної присутності.

Продовжуючи розмову про архітектуру як вид образотворчого мистецтва, пропонуємо розглянути **архітектурні мотиви в театральних декораціях.**

Декорації до вистави Мольєра «Тартюф»

Декорації до опери «Кармен»

Які архітектурні об'єкти можуть стати предметом зображення в декораціях? З чого, на твою думку, вони могли б бути виконані? Яку роль вони виконують на сцені?

Переглянь рекламний ролик до вистави Карло Гольдоні «Слуга двох панів» та подумай, чи сприймалася би вистава без декорацій.

https://cutt.ly/Uwh6uGx4

Обов'язковим етапом створення декорації є виготовлення попереднього макета. Він дозволяє узгодити пропорції та масштаб майбутніх декорацій, повніше уявити їх роль та розташування на сцені.

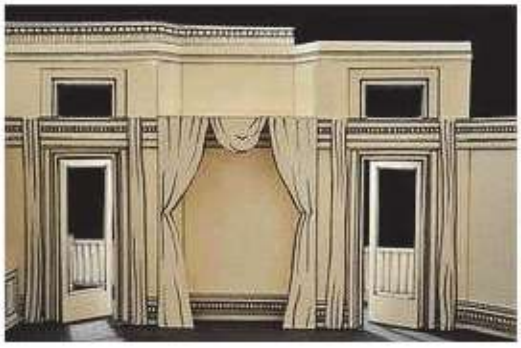

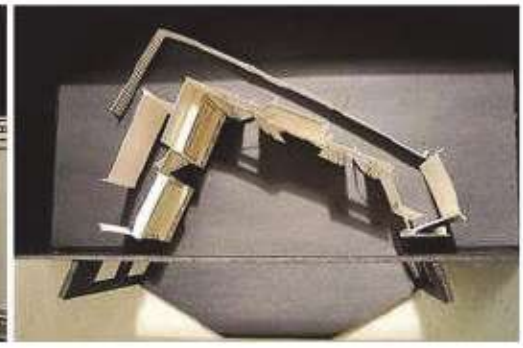

За способом виготовлення театральні декорації можна поділити на **мальовані** (оформлені вручну художником-декоратором / художницею-декораторкою), **конструкції** (об'ємні, пересувні, механізовані) та **цифрові** (проєкції на сцену, створені за допомогою цифрових пристроїв). Часто на сцені ми можемо бачити поєднання цих видів, адже завдяки використанню конструкцій мальовані декорації стають надійною опорою на висоті, а цифрове зображення отримує додаткову площу для проєкції.

Проаналізуй, які типи декорацій ти бачиш на сцені.

Стань свідком монтажу декорацій у Національному академічному театрі імені Івана Франка.

https://cutt.ly/Bwh6i7RY

Вибір типу декорацій залежить від способу реалізації творчого задуму режисера-постановника / режисерки-постановниці. Архітектурні мотиви в декораціях слугують органічним елементом цілісного художнього образу на сцені.

Цифрові декорації технічно більш універсальні та мобільні, потребують менше часу і витрат на виготовлення та встановлення, посилюють емоційний вплив на глядачів і роблять виставу ще більш видовищною.

Пригадай власний досвід сприймання цифрових зображень на сцені. Як це змінило твоє сприйняття дійства?

Працюйте в малих групах. За допомогою фломастерів, олівців, кольорового паперу, ножиць, клею або скотчу виготовте архітектурні декорації. Для міцності та кращої фіксації елементів можна скористатися картоном. Розподіліть виготовлення основи, окремих елементів, їх оздоблення та закріплення на основі між учасниками групи згідно з попередньо узгодженим планом.

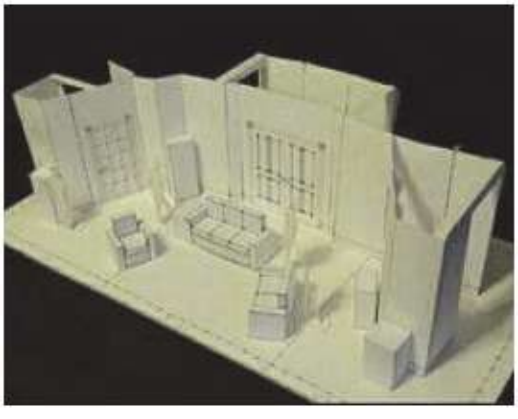

Архітектурні мотиви в театральних декораціях — важливий елемент створення цілісного художнього образу на сцені.

5. Мистецький погляд на життєвий простір

У європейській музиці XVI–XVII століть з'являється новий термін щодо особливого виконання музики. Йдеться про світську музику, яку виконували в домашніх умовах або при дворах монархів. Вона не була ні церковною, ні театральною. Ця придворна музика і називалася «камерною», а виконавці, які працювали в придворних ансамблях, носили звання камер-музикантів.

Камерна музика (від італійського camera — кімната, палата, покій) — вид музичного мистецтва: вокальна, інструментальна, вокально-інструментальна музика, створена для виконання малим складом музикантів у невеликих приміщеннях. Існування цього різновиду музики було пов'язане з практикою домашнього музикування в колі знавців-аматорів.

Камерні твори виконують соло або в ансамблі чи камерному оркестрі, хорі.

Поширеним різновидом виконання камерної музики є **соло** (від латинського solus — один) — музичний твір для одного голосу чи інструмента (із супроводом чи без нього).

Обери з переліку творів той, що виконується соло:

- «Тамбурин» Жана-Філіпа Рамо;
- 1-а частина Третьої симфонії Людвіга ван Бетховена;
- Григоріанський хорал кінця XI ст. «Te Deum».

Ка́мерний ансáмбль (від французького ensemble — разом) — це група виконавців камерної музики, у складі якої може бути від 2 до 10 осіб, що виступають як єдиний художній колектив. Найпоширенішими інструментами, що застосовуються в камерній музиці, є струнні, дерев'яні духові та фортепіано.

Дізнайся більше за покликанням https://cutt.ly/8w4bu708 або QR- кодом.

Ка́мерний орке́стр — невеликий за складом інструментальний ансамбль (зазвичай 4-14 осіб), який виконує камерну музику. Він протягом декількох століть був єдиним типом оркестрового колективу, який мав велику популярність серед європейського дворянства. Багато відомих музикантів XVII–XVIII століть працювали в таких колективах. Так, Йоганн Себастьян Бах з 1703 року був скрипалем у камерному оркестрі герцога Йоганна Ернста III.

З кінця XVIII століття словосполученням «камерна музика» називають твори, які виконуються ансамблем, де всі інструменти рівноправні. До жанрів камерно-інструментальної музики належать соната, тріо, квартет, квінтет; ансамблі, в яких велика роль відводиться струнним інструментам. Цей вид музики призначений для вузького кола слухачів та виконання в невеликих приміщеннях. Він розкриває внутрішній світ ліричного образу.

Найвідомішим у світі твором камерної музики є «Місячна соната» Людвіга ван Бетховена. У композитора вона була сонатою № 14 до-дієз мінор. Поетичну назву твір отримав від музичного критика Людвіга Рельштаба вже після смерті автора. А якщо точніше, то лише перша його частина.

Людвиг ван Бетховен (1770–1827)

Прослухай фрагмент твору Бетховена, дізнайся більше про історію його написання.

Використай покликання https://cutt.ly/Fw4nsbfd, https://cutt.ly/Qw4nd9Pj або QR-коди.

1-а частина «Місячної сонати» Людвіга ван Бетховена.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Який настрій викликає твір? У якому темпі та динаміці звучить?
- Який образ постає в уяві? Якими засобами музичної виразності його передано?
- Чи сприймався б цей твір на відкритому просторі? Відповідь аргументуй.

Розучи пісню Наталії Май. Який образ створює ця пісня? Який склад вокально-камерного колективу буде доречним для виконання. Які засоби виразності зроблять цей твір цікавішим?

https://cutt.ly/Bw4nf3oD

НА НАШІЙ УКРАЇНІ

Музика та слова Наталії Май
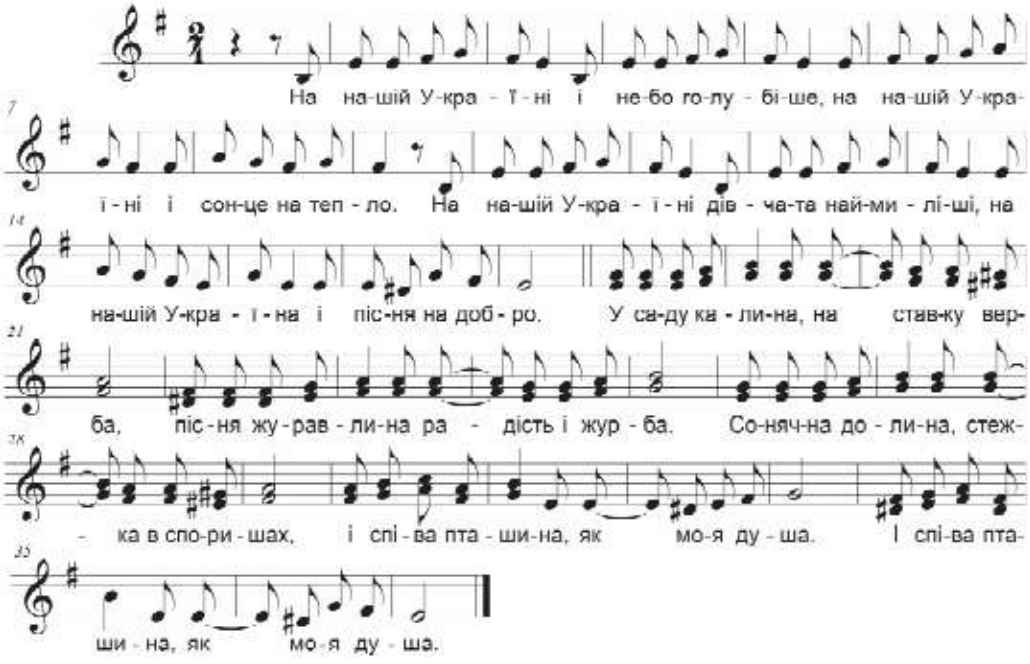
2. На нашій Україні і зорі найрясніші,
І хата біла-біла, неначе у вінку.
На нашій Україні молитва найсвятіша,
І пісня солов'їна в вишневому садку.
Приспів.

Проєкт. Візьми участь у проєкті «Бетховен та Україна». **Завдання проєкту:** дослідити вплив українського мецената Андрія Розумовського на музику німецького композитора. **Результат проєкту:** інформаційний лист.

Для яких подій у твоєму житті підійде камерно-інструментальна музика?

Камерна музика зі звичайного домашнього способу музикування переросла у вид музичного мистецтва.

5. Мистецький погляд на життєвий простір

Наше житло є місцем, де ми прагнемо почуватися затишно, безпечно та зручно. З давніх-давен людина облаштовувала його відповідно до традицій свого народу та рівня розвитку технологій. Використовували ті матеріали, що були доступними у тій чи іншій місцевості. Окрасою оселі були різноманітні вироби народних майстрів та майстринь.

Традиційне житло, Греція

Традиційне житло, Лівія

Традиційне житло, Румунія

Міське помешкання, Індія

Які спільні елементи ти бачиш на цих зображеннях? Добери прикметники для опису кімнат на світлинах.

На зображеннях представлена архітектурно і художньо оздоблена **внутрішня** частина будинків різних народів світу — **інтер'єр**. Так само називають картину чи малюнок, на яких зображено внутрішню частину якогось приміщення. Картина-інтер'єр передає атмосферу дому, допомагає зберегти спогади і дає уявлення про звичаї, спосіб життя власників та побут певної епохи.

Облаштування та оздоблення інтер'єру будинку напряму залежить від естетичних уподобань власників та рівня їх достатку.

Хаттон-ле-Хол, Північний Йоркшир, Велика Британія

Музей-кімната сера Джона Соуна, Велика Британія

Порівняй та проаналізуй, як ці зразки інтер'єру характеризують рівень достатку власників та їх естетичний смак.

Азійський інтер'єр асоціюється з розкішшю, багатством та вишуканістю. У східній культурі дуже цінується вчення фен-шуй. Тому більшість предметів декору, їх розташування та колірна гама несуть глибокий сенс. Особливу увагу приділяють натуральним матеріалам. Приміщення має бути максимально вільним та світлим. Вибирають компактні та негроміздкі меблі. Предмети декору вирізняються витонченістю і багатим декором.

https://cutt.ly/ewvCZuvu

https://cutt.ly/BwvCZTSK

Дізнайся під покликаннями або QR-кодами про відмінності в інтер'єрі японського та китайського житла і визнач, який із варіантів на зображенні.

У давнину хата українського селянина — це зазвичай одна кімната, яка додатково виконувала функції і сіней, і комори. Пізніше з'явилися хати, де, окрім житлового приміщення (світлиці), були ще й сіни. Ще пізніше — світлиця, сіни і комора. Серед меблів — піл/ліжко, стіл, лава і колиска (спальний центр). Також в хаті були мисник і скриня, щоб було де складати речі. Мисник — для посуду, а в скриню складали одяг. Такий інтер'єр в цілому був характерний для всіх українських регіонів.

Хата, с. Кунцеве, Полтавська область, Україна

Дізнайся більше за https://cutt.ly/0wvCK465 або QR-кодом:

Нехай у твоєму будиночку буде затишно і знайдеться місце для усього, що потрібно! Намалюй контур будинку або кількох кімнат та розташуй всередині ті предмети меблів і побуту, які вважаєш доречними. Продумай колірну гаму кімнат. Обирай техніку виконання — графіка, живопис чи змішана техніка.

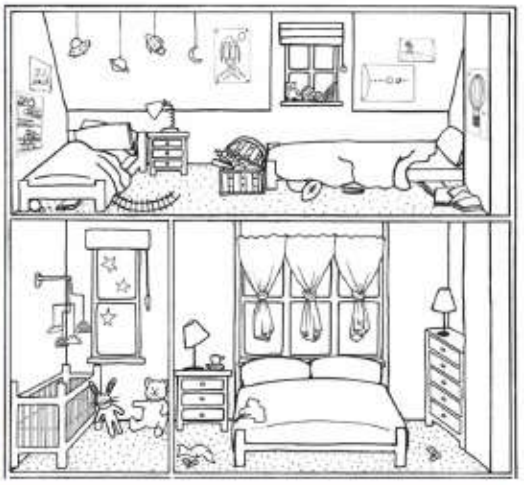

Інтер'єр житла розповідає про людину не менше, ніж її зовнішність.

6. Мистецький погляд на життєвий простір

Внутрішній архітектурний простір сприяв появі особливих видів музики. Так з'явилася **фо́нова музика** — це музика, яка звучить як тло під час якоїсь події чи діяльності, але учасники цих дійств не приділяють їй активної уваги. Існує два основні напрями використання фонової музики: для комфортного, розслабленого фону у громадських місцях (магазинах, вокзалах, ресторанах тощо) і для створення потрібної атмосфери й посилення емоційного ефекту в різноманітних постановках, телепередачах й кінофільмах тощо.

Ти вже знаєш про вплив музики на людину. Пригадай, якою вона є в супермаркеті чи магазині, який ти відвідав / відвідала.

весела	ритмічна	спокійна	голосна
тиха	нейтральна	бурхлива	маршова

Науковцями доведено, що музика може впливати на мислення людини (на пам'ять, увагу й розуміння) як позитивно, так і негативно. Тому, з появою внутрішнього радіо на підприємствах, у життя виробництв прийшла фонова музика. У той період вона використовувалася для підтримання оптимістичного робочого настрою працівників. Поступово цю музику почали впроваджувати в заклади громадського харчування, а потім вона стала невід'ємною частиною функціонування торгових залів.

Музику активно використовують для підсилення ефекту реклами, також вона впливає на вибір споживача.

Переглянь два варіанти реклами, як вони озвучені?
Використай покликання https://cutt.ly/hw4njqcC, https://cutt.ly/Zw4nkL1y або QR-коди.

Обери відповідні твердження, що подаються нижче:

- для підтримання гарного настрою;
- як коментар до сюжету ролика;
- пісня з рекламним текстом;
- як звуковий товарний знак фірми;
- складова ролика для привертання уваги.

Важливою для фонової музики є відповідність між моментами рекламного ролика та його озвученням. Реклама й музика можуть відповідати або не відповідати одна одній, але асоціації, викликані тією чи іншою музикою, мають відповідати характеру рекламного оголошення й товару. Наприклад, було доведено, що використання класичної музики як тла сприяє збільшенню кількості грошей, які люди готові витратити на товар, оскільки класика перегукується з престижністю.

Ерік Сагі (1866–1925)

Ідея фонової музики вперше з'явилася в 1914–1916 роках та була реалізована в 1917–1919 роках. Свій винахід французький композитор Ерік Саті назвав **меблевою музикою** — «музикою як частиною інтер'єру» (musique d'ameublement).

Дізнайся більше за покликанням https://cutt.ly/gw4nzrhr або QR-кодом.

Основним принципом побудови нового музичного жанру став закон безкінечного вільного повторювання, нічим не обмеженого в кількості. Повторюватися може один або кілька тематичних мотивів чи субмотивів.

Пригадай, з чим асоціюється поняття «сильна доля»?

метр	динаміка	тембр	розмір

Мотивом (від латинського motus — рух) у музиці називають найменший елемент музичної будови, що складається з короткої послідовності звуків, які об'єднані навколо сильної долі, та має самостійне виразне значення. **Субмотивом** називають найменшу частинку мотиву, яку можна виділити, вона має найпростішу образну самостійність.

Gnossienne № 1
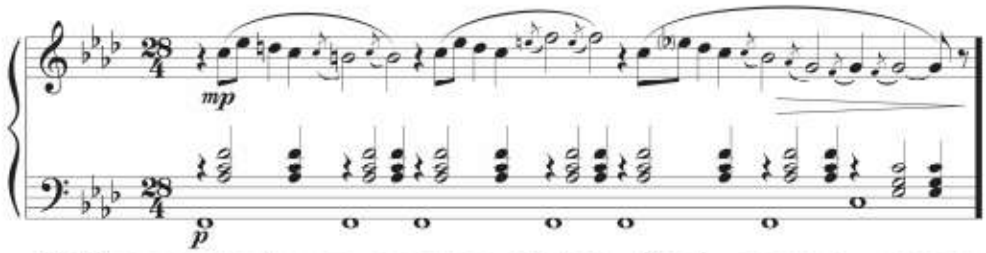
Найпопулярнішим твором Еріка Саті можна назвати Gnossienne («Гносієна») № 1 — загадкову коротку п'єсу, побудовану на численних повторах. Назва твору — вигадка автора. А мелодія настільки проста та примітивна, що моментально запам'ятовується слухачем. Цікаво те, що композитор поєднав образний текст з музичною тканиною, вказавши для виконавця, окрім звичайних позначок про темп, ремарки — «дуже боязко», «кінчиком ваших думок» і «ставте умови всередині себе». У нотному записі п'єси немає тактових рисок, що свідчить про особливий стиль нотації Саті у формі інтерпретації твору. Через метричну свободу та емоційну орієнтацію у виконанні композитор передбачав імпровізаційний розвиток свого твору.

Прослухай твір.

Використай покликання https://cutt.ly/4w4nz5l0 або QR-код.

Gnossienne № 1 («Гносієни») Еріка Саті.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Який настрій викликає твір? У якому темпі та динаміці звучить?
- Який образ постає в уяві? Скільки мотивів можна виділити? Охарактеризуй їх.
- Де можна використати цей твір як фонову музику? Поясни свою думку.

Сучасники Еріка Саті не підтримали та не оцінили цієї новації. Але ідея залишилася актуальною.

Вже минуло понад сто років з часу написання першого подібного твору, але ця музика звучить досі й створюється майже за таким незмінним принципом, який винайшов композитор.

Які твори ти б рекомендував / рекомендувала як фонову музику для використання під час перерв у школі?

Фонова музика — особливий напрям музичного мистецтва, який урізноманітнює наш життєвий простір.

6. Мистецький погляд на життєвий простір

Намалювати інтер'єр — це просто чи складно? Як зробити так, щоб глядач відчув у картині чи на малюнку глибину простору і правильно побачив розташування елементів? Для цього потрібно застосувати **закони лінійної перспективи**.

Стоячи посеред кімнати і дивлячись на одну із стін, ти помічаєш, що стіна навпроти й усі площини, розташовані фронтально до тебе, залишаються прямокутними. А всі інші стіни та об'єкти біля них деформуються — перетворюються на трапеції. Вони не втратили своєї форми, проте такими їх бачить наше око! Тож і малювати їх треба теж так, щоб глядач відчув себе на твоєму місці і побачив їх зміненими. Усі лінії, спрямовані від тебе до протилежної стіни, збігатимуться в одну точку — **точку сходження**. Кожен наступний віддалений елемент буде, відповідно, меншим на малюнку за попередній.

Ознайомся за покликанням https://cutt.ly/xwcLalaX або QR-кодом.

Отож ми ознайомилися із **фронтальною перспективою**, в якій є одна точка сходження. Якщо потрібно зобразити кут кімнати, застосовують **кутову перспективу** з двома точками сходження.

Проаналізуй, який із варіантів перспективи — фронтальна чи кутова — був застосований авторами для написання цих картин.

Петро Шевченко
«Інтер'єр з букетом»

Микола Пимоненко
«Свати»

Едуард Гертнер
«Інтер'єр кімнати»

Естелла Канціані
«Будинок Естелли»

Переглянь практичні завдання до першого та п'ятого уроків. Який варіант перспективи там потрібно застосувати?

Час спробувати свої сили в застосуванні одного з варіантів перспективи в процесі створення зображення інтер'єру. Скористайся лінійкою та простим олівцем. Зайди за покликанням та обери цікавий варіант для себе. Працюй олівцем м'яко, на етапі завершення посиль основні лінії рисунка.

https://cutt.ly/awcLoF5C

https://cutt.ly/MwcLiuO2

Математична точність і спостережливість — важливі інструменти в процесі створення інтер'єру.

7. Дружня усмішка в мистецтві

У якому синтетичному виді сценічного мистецтва тобі траплялась пантоміма?

опера	мюзикл	балет	театр

Театр (від грец. theatron — місце для видовищ) — найбільш ранній вид синтетичного мистецтва. Біля витоків театру стоїть пантоміма — безсловесна дія. **Пантоміма** (від грецького παντόμῖμος — мімічний актор) — вид сценічного мистецтва, у якому художній образ створюється за допомогою міміки, жестів, пластики тіла тощо. Пантоміма бере початок з язичницьких релігійних ритуалів, давньогрецьких містерій. **Мім** (міміст; з давньогрецької та латинської «наслідувач»; «лицедій», «актор») — актор, який послуговується мімікою, а не голосом.

В античних греків і римлян мімами називали масові сценічні виступи акробатів, фокусників тощо, сценки зі співом і танцями, побутовий сатиричний фарс (комедія легкого змісту з лише зовнішніми комічними прийомами). Акторів в цьому театрі називали мімами («наслідувачами»).

У середньовіччі пантоміма була заборонена церквою, але продовжувала жити в мистецтві мандрівних мімів, жонглерів, блазнів.

У XVI–XVIII століттях вона набуває розквіту в імпровізаційній комедії дель арте, театрі бродячих італійських акторів. Першою пантомімою стала побутова мелодрама. З цього народжується балаганний театр (народний комічний театр).

Жан-Гаспар Дебюро (1796–1846)

У 1702 році пантоміма вперше з'явилася як складова балету. Вона існувала в театрі як інтермедія (невеличка розважальна сценка між основними частинами вистави) в антрактах (перерва між діями вистави).

Завдяки творчості французького актора-міма Жана-Гаспара Дебюро героєм пантоміми стає ліричний образ П'єро.

З кінця XIX століття пантоміма стає самостійним естрадним номером. У 1950-ті роки на сцені з'являється один з найпопулярніших мімів світу — французький актор Марсель Марсо, який винайшов маску клоуна Біпа. «Мій успіх у світі пов'язаний з тим, що пантоміма, як і музика, не знає кордонів», — говорив Марсо у відповідь на запитання про пошуки образу. У Біпі артист вбачав нащадка П'єро.

Дізнайся за https://cutt.ly/bw4ncB0M, або QR-кодом.

Марсель Марсо (1923–2007)

Сучасний мім досконало володіє тілом і знає мову балету, він акробат, жонглер, драматичний артист.

Пантоміма може розігруватися як одним актором, так і колективом акторів із декораціями і сценарієм. Крім того, є такі різновиди пантоміми: танцювальна (збереглася в танцях багатьох народів), класична (поєднує дію, музику, вірші), акробатична (сполучається зі стрибками, жонглюванням), ексцентрична (будується на комічній ситуації з використанням гротескового реквізиту).

Два останні види пантоміми активно використають у цирку, існують також такі види циркових пантомім, як батальна (битва), зоопантоміма (з тваринами), пригодницька й водяна феєрія зі сценічними ефектами й масовими сценами.

Переглянь фрагменти вистав театрів пантоміми. Використай https://cutt.ly/mw4nWUcx, https://cutt.ly/1w4nR01h, https://cutt.ly/rw4nYLUq або QR-коди.

Виступ французького міма Марселя Марсо (1967).

«Танець у ластах» у виконанні Київського театру пантоміми «Мімікрічі».

«Вокальний дует» у виконанні Одеського ансамблю пантоміми «Маски».

Обери завдання (запитання) для себе.

- Про що розповідають актори?
- Якими засобами міми передають реальність та почуття?
- Яка роль музичного супроводу у фрагментах вистав? Чи допомагає музика розкрити театральні образи?

Розучи пісню. Який характер твору? Які засоби виразності допоможуть розкрити головний образ пісні?

https://cutt.ly/Nw4nlsFr

МАМИНА КАЗКА

Музика Олександра Жилінського, *слова Олексія Кононенка*
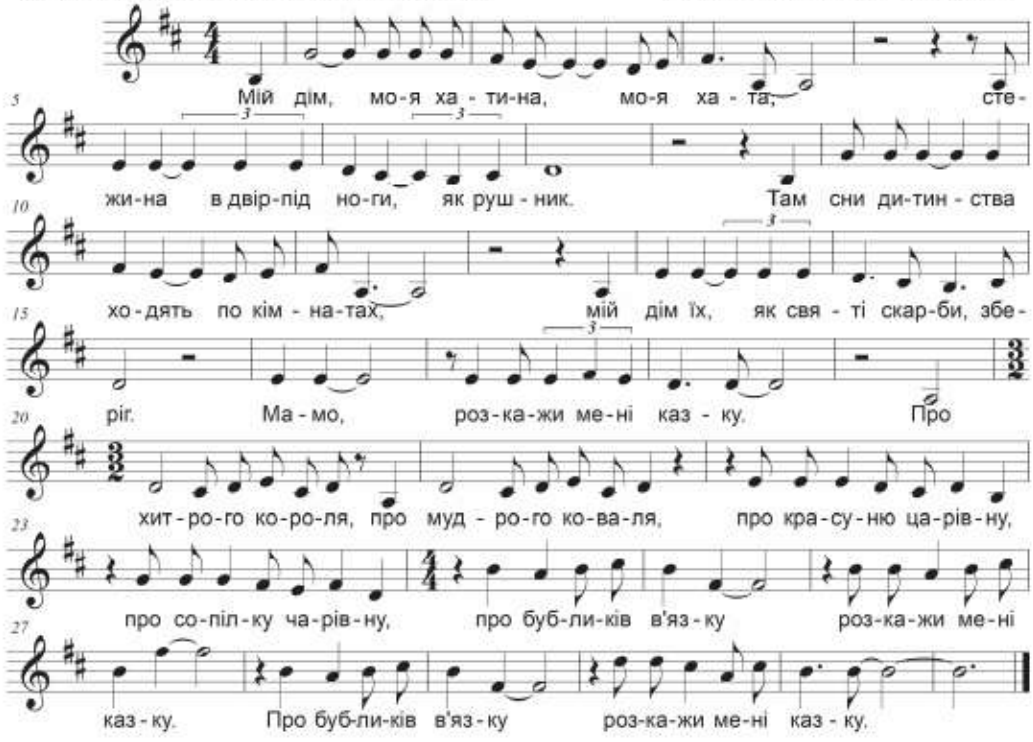
2. Мій дім, моє близьке, моє далеке,
Несу до нього радість і біду.
Коли весною прилетять лелеки,
Я до порога сина приведу.
Мамо, розкажіть йому казку

3. Мій дім, моя хатина, моя доля,
Як хмари в далину летять роки.
Мене чекають у старому домі
Моє дитинство — мамині казки.
Мамо, розкажу я Вам казку.

Де сьогодні можна побачити мімів? Чому творчість клоунів полюбляють і діти, і дорослі?

Пантоміма дає змогу за допомогою пластики людського тіла передавати багату палітру почуттів. Саме в ній простий рух стає основою художнього образу.

7. Дружня усмішка в мистецтві

Скільки зображень людей тобі траплялося бачити? Безліч! Були серед них витончені, суворі, реалістичні та абстрактні, але були й такі, які викликали щиру усмішку. Їх створили ті, хто працює в жанрі карикатури чи дружнього шаржу — гумористичних різновидів портрета.

Ми бачимо **дружній шарж** — комічне, але доброзичливе зображення людини, у якому підкреслюються найхарактерніші риси зовнішності портретованого з дружелюбним гумором. Більшість людей з радістю прагнуть мати дружній шарж, бо досвідчений автор / авторка зуміє побачити і відтворити унікальність та харизму особистості портретованого.

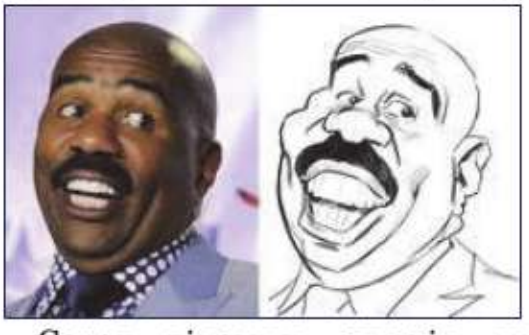

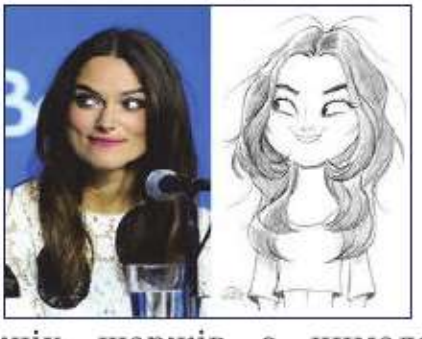

Серед відомих авторів дружніх шаржів є чимало українських імен: Юрій Журавель, Адальберт Ерделі, Георгій Дубінський, Микола Дмітрух та інші.

Весело і невимушено з тобою ділиться своїм досвідом Юрій Журавель за https://cutt.ly/MwcL60F7 або QR-кодом.

На противагу дружньому шаржу, **карикатура** — це сатиричне зображення засобами перебільшення людини або групи людей. У карикатурі засуджуються та висміюються різноманітні негативні соціальні явища і вчинки. Карикатура була й залишається засобом боротьби з проявами негативних рис характеру, різноманітними видами зловживань, явищем соціальної нерівності тощо. Один із найвідоміших у світі карикатуристів — данський художник **Херлуф Бідструп**.

Розглянь і визнач, яке явище висміює автор у цій карикатурі.

Об'єктом пильної уваги карикатуристів стала пандемія коронавірусу 2020–2022 років. Волинський художник Микола Волошин переміг у світовому конкурсі карикатури. Його роботу визнали кращою серед 150 в конкурсі «Art Advancing Health» («Мистецтво, що покращує здоров'я»).

Дізнайся більше за QR-кодом.

https://cutt.ly/ewcZus03

Постійна практика, спостережливість, талант і любов до людей робить творців дружніх шаржів улюбленцями поціновувачів мистецтва. Працюючи в групах, підготуйте розповідь про одного / одну з них. Скористайтеся доступними джерелами інформації.

Створити гумористичний портрет можна не лише засобами графіки. Явище дружнього шаржу існує також і в **театральному мистецтві.** Актор / акторка перебільшеними жестами чи мімікою підкреслює яскраві індивідуальні риси персонажа, допомагаючи глядачеві повніше відчути його / її характер. Вистава чи виступ з елементами дружнього шаржу викликає яскраві емоції та зацікавлення в глядачів.

Виразним прикладом театрального дружнього шаржу може слугувати розповідь скрипаля Тернопільського академічного драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка Володимира Лотоцького.

https://cutt.ly/RwcZtrPz

Зверни увагу на міміку та пластику акторів естрадного театру «Шарж» при Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв у Києві.

https://cutt.ly/xwcZyon0

Колоритних та цікавих людей довкола багато, тож настав час спробувати себе в жанрі дружнього шаржу. Уважно розглянь об'єкт зображення, визначся з формою голови та найбільш виразними рисами зовнішності. Не прагни повної портретної схожості, працюй м'якими легкими рухами.

Надихнися відео під QR-кодом.

https://cutt.ly/kwcZrsb7

Гумор у мистецтві робить процес творчості ще більш привабливим і приємним.

8. Підсумковий. Пригадаймо найцікавіше

Кожен вид мистецтва володіє особливою мовою для відображення дійсності, що передається через неповторні засоби виразності. Попри те, що мова архітектури базується на просторі, а мова музики розгортається в часі, ми бачимо прагнення їх до взаємопроникнення, синтезу. У результаті відбувається взаємозв'язок та взаємозбагачення таких різних видів мистецтв.

Культурний центр імені Гейдара Алієва. Баку, Азербайджан. Збудований у формі хвилі. Цю хвилеподібну форму можна порівняти з музичними термінами «крещендо» і «димінуендо».

Музика може формувати простір, у якому її виконують. Так створюють архітектурні споруди, що навіяні музичними творами, коли намагаються емоційний образ відтворити зорово. Сьогодні такі об'єкти стають дуже популярними. «Кожний простір має своє звучання. Музичні інструменти водночас красиві і функціональні, і такою має бути архітектура, адже вона створює інструменти для повсякденного життя. Ціле місто, своєю чергою, створює звуки, як величезний оркестр» — вважає Даніель Лібескінд, один з найвідоміших сучасних зодчих, майстер меморіальної архітектури. А як відчуваєш це ти? Перевір себе.

1. Назви ім'я французького актора, який винайшов маску клоуна Біпа.

2. Який із названих жанрів найпопулярніший у вуличних музикантів?

симфонія	романс	етюд	балет

3. Назви вид оркестру, який найкраще звучить на відкритій площадці.

4. Обери правильну відповідь.

Вуличними музикантами називають...

людей, які створюють музику для виконання на вулиці

професійних виконавців, які виконують музику на вулиці

творчих людей, які виконують музику на велелюдних вулицях, де кожен перехожий може зупинитись і послухати

5. Які архітектурні об'єкти найбільше відповідають Третій симфонії Людвіга ван Бетховена?

Собор в Шартрі, Франція

Палац Розумовського, м. Батурин

Храм Святого Сімейства, Барселона

6. Обери правильні твердження:

Основним принципом у створенні нової меблевої музики є...

1. Безкінечне вільне повторювання, нічим не обмежене в кількості

2. Повторювання кожної фрази двічі

3. Повторення одного або кількох тематичних мотивів чи субмотивів

7. Установи відповідність.

Камерна музика	*Людвіг ван Бетховен. Соната № 14*
Естрадна музика	*Марш сотні з мюзиклу «Конотопська відьма» Ігоря Поклада*
Духовий оркестр	*«Сніжинки падають» Левка Дутковського*

8. Обери серед музичних зразків такі, які виконує камерний ансамбль.

1. https://cutt.ly/2w4nFJXJ,
2. https://cutt.ly/bw4nJZ9y,
3. https://cutt.ly/Vw4nLyjY

9. Скільки музичних мотивів у цій музичній фразі? Чи можливо їх поділити на субмотиви? Поясни свою думку.
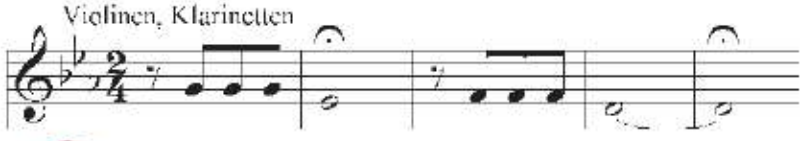
10. Увага, запрошуємо на виставу шкільних мімів! Об'єднайся з друзями в театральний колектив пантоміми. Оберіть вид пантоміми, який ви хочете показати, тему та зміст сценки, розподіліть ролі та підготуйте виступ. Презентуй свій номер у загальному концерті.

11. Пригадай пісні, які ти розучував / розучувала на уроках, зімпровізуй до них танцювальну пантоміму та перкусійний супровід. Запроси однокласників й однокласниць до спільного виконання.

Музика та архітектура взаємодіють, створюючи нові можливості одна для одної.

8. Підсумковий. Пригадаймо найцікавіше

Настав час підбити підсумки. Яскраві сторінки уроків мистецтва принесуть тобі ще більше користі, якщо закріпляти і повторювати вивчений матеріал. Розпочнімо!

1. Яку функцію мостів у переліку не названо?

Комунікації	*Естетична*	*Оборонна*

2. Яке із зображень ілюструє французький парк?

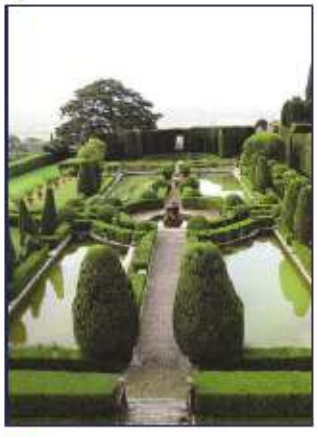

3. Який вид архітектурного ансамблю зайвий у переліку видів?

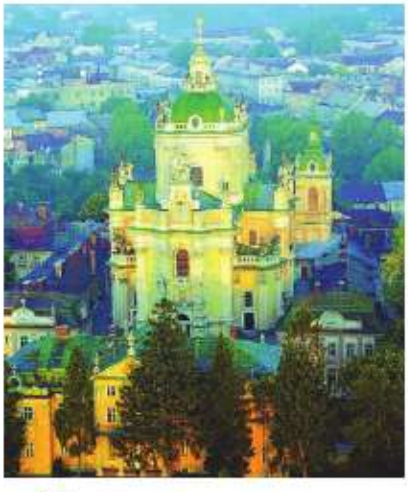

- Монастирський
- Палацово-парковий
- Промисловий
- Оборонний
- Відпочинковий

4. Який вид перспективи — з однією чи двома точками сходження — застосовують для зображення кута кімнати?

5. Визнач вид лінійної перспективи (фронтальна, кутова) на кожному з цих зразків.

6. Знайди серед запропонованих зображень зразок карикатури, обґрунтуй свій вибір.

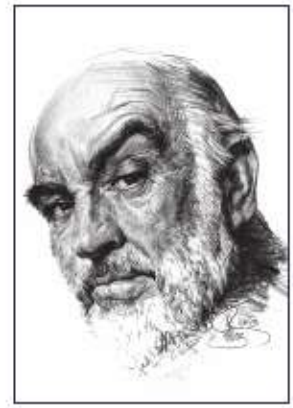

7. Що вплинуло на формування традицій облаштування житла в різних народів світу? Поясни це на прикладі традиційного українського житла.

8. Опиши свої враження від перегляду вистави. Якого типу декорації були у цій виставі? Як вони вплинули на твоє сприйняття дійства?

Ліпити — це завжди цікаво. А ліпити пригоду чи спогад вдвічі цікавіше! Що сталося влітку? Що незвичайне наснилося? Про що мрію чи що уявляю? Нехай відповіддю на ці питання стане спільна картина в техніці пластилінографії. Працюйте в малих групах.

Завершення одного етапу означає початок іншого. Працюй над собою!

9. Мистецтво як свідчення часу

Щоб зрозуміти життя та історію нації, потрібно проникнути в її душу через мистецтва, у яких відобразилися ідеї, захоплення, мрії усього народу. Докладну інформацію про ту чи іншу епоху нам дає література, візуальні мистецтва, а також мода, фотографія. Наскільки ж збагатиться це уявлення про світ, якщо доповнити його, звернувшись до музики!

Пригадай, як взаємодіє музика та архітектура. Наведи приклади.

Музика, як і інші види мистецтва, через чуттєве сприймання життя відгукується на всі важливі історичні події. Так, розвиток європейської музики кінця XVIII — початку XIX століття проходить під впливом Великої французької революції. Її настрої та події породжують цілу хвилю масово-побутової музики (марші, героїчні пісні, зокрема «Марсельєзу»). Вони також знаходять відгук в усіх музичних жанрах. Серед відомих світові композиторів того часу — ім'я Людвіга ван Бетховена. Час, коли він народився, був часом воєн, революцій і контрреволюцій. Молодий композитор був з перших днів палким прихильником Французької революції. Незважаючи на антиреволюційну політику та цензуру Австрійської імперії, він відображав у музиці своє ставлення до подій, що відбувалися.

Ісідор Пілс. Руже де Ліль вперше співає «Марсельєзу»

Саме у Третій («Героїчній») симфонії композитор створює зовсім іншу, ніж у попередніх творах, музичну мову. Це був бетховенський емоційний заклик до боротьби, а не танцювальний аристократизм Гайдна та Моцарта.

Кристіан Хорнеман. Портрет Людвіга ван Бетховена. 1803 р.

Пригадай характер I частини Третьої симфонії Бетховена. Якій архітектурі притаманна така музика?

Людвіг ван Бетховен вирішив присвятити свій твір молодому французькому офіцерові на ім'я Наполеон Бонапарт, якого помилково вважав продовжувачем справи революції і захисником прав людини. Але незабаром майбутній імператор Франції повернув режим старого деспотизму.

Коли Бетховен дізнався про це, то викреслив ім'я Наполеона з нот. Твір присвятив невідомому Герою революції. Так народилася «Героїчна» симфонія.

II частина симфонії — траурний марш у пам'ять про героя. Музика чітка і непохитна. Повільний, сумний крок основної теми перериває вставка, яка показує красу і тріумф того, хто віддав життя за справу революції. Це один з найвеличніших творів світової музики.

Прослухай II частину Третьої «Героїчної» симфонії Бетховена.

II частина Третьої «Героїчної» симфонії Людвіга ван Бетховена.

Використай https://cutt.ly/0w4nCzVB QR-код.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Який настрій викликає ця частина твору? У якому темпі звучить вона? Яка динаміка переважає?
- Який образ постає в уяві? Якими засобами музичної виразності його передано?
- Які події композитор прагнув передати у симфонії? Чи вдалося це йому, на твою думку?

Розучи пісню. Які історичні події лягли в основу змісту пісні? Які засоби виразності зроблять твоє виконання виразнішим? https://cutt.ly/Ew4nVSgC

ГЕЙ, ВИ, КОЗАЧЕНЬКИ

Музика Георгія Татарченка, *слова Вадима Крищенка*
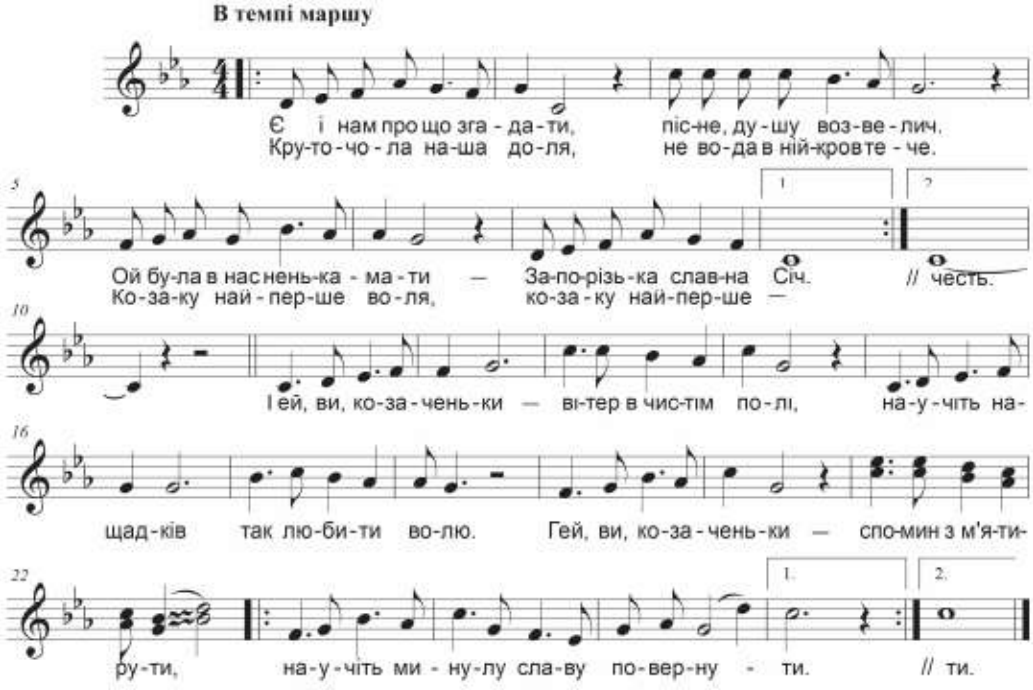
2. Круточола наша доля,
Не вода в ній — кров тече.
Козаку найперше — воля,
Козаку найперше — честь.

Приспів.

3. А прийшла лиха година,
Впав козак наш у траві,
Щоб іскрилась Україна
На гетьманській булаві.
Обмочила землю рана
Із козацького чола,
Щоб неправда помирала,
Щоби правдонька жила. } Двічі

Приспів.

Які музичні твори розповідають тобі про визначні події, що відбулися в Україні?

Музика дає змогу не лише дізнатися про певні історичні події, а й відчути себе їх очевидцями.

9. Мистецтво як свідчення часу

Сучасні технології проникли в усі сфери нашого життя. Відображенням бурхливого динамічного сьогодення стало **цифрове (комп'ютерне) мистецтво** — напрям мистецтва, який базується на використанні комп'ютера, інформаційних технологій як основи для художнього твору. Воно поєднує в собі як твори традиційного мистецтва, перенесені на цифрову основу, так і принципово нові види художніх творів, основним середовищем існування яких є комп'ютерне.

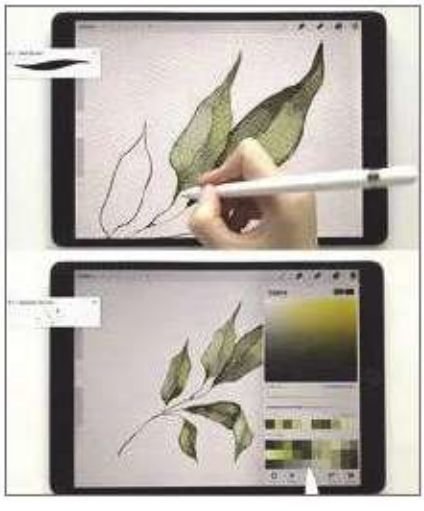

Під визначення цифрового мистецтва підпадає і цифровий живопис, у якому малюнок створюється від початку до кінця на комп'ютері або планшеті у спеціальних програмах. Досконала система інструментів у програмах для такого виду мистецтва дозволяє створювати взірці, які важко відрізнити від оригінальних творів традиційного живопису.

Поцікався силою цифрового мистецтва в рекламі за https://cutt.ly/nwQTuh97 або QR-кодом.

Подискутуйте в групах, чи здатне цифрове мистецтво замінити творчість у традиційних техніках.

Твори цифрового мистецтва за ступенем інтерактивності поділяють на інтерактивні (вебресурси, мультимедійні підручники, мультимедійні презентації, комп'ютерні ігри, інтерактивні галереї, музичні ролики тощо) та неінтерактивні (рекламні та соціальні ролики, мультимедійні інсталяції, анімаційні проєкції та ін.)

Дізнайся про виставку цифрового мистецтва за https://cutt.ly/XwQTwpW4 або QR-кодом.

Серед понять, які характеризують художню складову цифрового мистецтва, є такі поняття, як стиль, композиція, пропорції, пластика, ритм, колір, світло, образність, контраст, нюанс, фактура.

Пригадай, що тобі відомо про ці поняття. За допомогою доступних джерел інформації знайди зразок твору цифрового мистецтва та схарактеризуй його за переліченими поняттями.

Надзвичайної популярності набув інший різновид художньої творчості — **фотомистецтво**, яке базується на використанні виразних можливостей фотографії. Його особливе місце в художній культурі визначається тим, що це перше в історії «технічне» мистецтво, яке могло виникнути лише на основі певних досягнень у науці (фізиці, хімії, оптиці) і техніці. Самостійними різновидами фотомистецтва є документальна фотографія, художня фотографія і прикладне фотомистецтво (використовуване у створенні плакатів, оформленні книг, рекламі тощо).

Дізнайся про історію фотомистецтва за https://cutt.ly/MwQToPYy або QR-кодом.

Цифрове мистецтво переживає період бурхливого розвитку, щодня створюються десятки тисяч світлин. Їх складно описати та систематизувати. Хтось із митців та мисткинь залишиться в історії, а хтось розчиниться в мережі, отримавши свої швидкоплинні хвилини слави.

Проаналізуй, до якого різновиду можна віднести подані зразки фотографій — переможців National Geographic — 2019. Що, на твою думку, дозволило визнати ці фото найкращими?

Дві цікаві теми уроку дозволяють запропонувати два варіанти практичного завдання. За наявності обладнання виконай цифрове зображення на вільну тему або створи зразок художньої / документальної фотографії.

Скористайся підказками досвідчених фотомитців за https://cutt.ly/rwQTlzUp або QR-кодом.

Проєктна робота в групах: виберіть кілька рекламних вивісок вашого населеного пункту, проаналізуйте їх сильні та слабкі сторони. Складіть рейтинг найбільш вдалих зразків цифрових зображень або фотографій у цих рекламних вивісках.

Хай цифрові технології стануть твоїми помічниками у творчості!

10. Мистецтво як свідчення часу

Українська музична культура має багату історію. Найбільшим її скарбом є народна пісня. Саме вона, як колискова, першою приходить у життя кожної людини. Як засіб боротьби народна пісня найшвидше реагує на визначні події у житті держави. Своєрідним символом національної історії та культури є думи та історичні пісні.

Пригадай, які пісні називають історичними. Обери серед назв народних пісень ті, які належать до історичних.

«Засвіт встали козаченьки»	«Ах, лента за лентою»
«Ой, чи є, чи нема пан-господар дома?»	«Щедрик»
«Ой у лузі червона калина»	«Пряля»
	«Дударик»

Хто в давнину був творцем, хранителем і передавачем історичних пісень та дум? Хто був не лише митцем, але й учасником подій, які змінювали долю України?

Кого зображено на світлинах?

Унікальність цих митців у тому, що вони у своїх авторських творах розповідали про те, свідком чого стали. Мандруючи від села до села, кобзарі несли людям не тільки інформацію про різні події, а й ідеї єднання народу, волі та незалежності. Співці через звучання своєї кобзи чи ліри, тембр власного голосу, інтонаційні ходи мелодії давали емоційну оцінку тому, що пережили самі. Саме у їхньому репертуарі зародився новий жанр.

Кобзарі. Ілюстрація з книги Володимира Кушпета «Старцівство»

Дума —це великий музично-поетичний твір переважно героїчного змісту про важливі історичні події. Думи виконували речитативом, близьким до співу, під супровід народного інструмента — кобзи, бандури або ліри. Звідси й назва мандрівних народних виконавців дум — кобзарі, бандуристи, лірники. Власне, у таких творах українська історія постає живою та емоційною.

Композиція в думах стала. Зазвичай твір починається заспівом, який ще називають «заплачкою». Далі йде сама оповідь. Завершується твір кінцівкою (славослів'ям), де проголошується хвала героям, подіям і слухачам.

Михайло Дерегус. «Маруся Богуславка»

Жанр думи виник і сформувався в XV–XVI століттях, але своїм корінням сягає традицій України-Руси. Історичною передумовою для появи дум було піднесення всенародної боротьби проти турецько-татарських, польсько-шляхетських загарбників.

Серед відомих дум, які дійшли до нас, — «Дума про Марусю Богуславку». Вона розповідає про життя козаків у XVI–XVIII століттях. Дума засуджує поневолення українців та страждання під час нападу турків, демонструє віру в щасливе вільне життя, прославляє жертовність української жінки.

Про історичну основу думи про Марусю Богуславку говорити складно, оскільки достовірних відомостей до нас не дійшло. Вважають, що образ Марусі Богуславки збірний, який не має конкретного історичного прототипу, хоч відомо, що іноді вродливі українські дівчата-полонянки, потурчившись, займали поважні місця при дворах турецьких вельмож (наприклад, дружина Сулеймана I Роксоляна).

Дізнайся більше за https://cutt.ly/4w4nMCca або QR-кодом.

Прослухай фрагмент твору.

Використай https://cutt.ly/uw4n1Ewf або QR-код.

«Дума про Марусю Богуславку».

Обери запитання (завдання) для себе.

- Який настрій викликає твір? Що таке речитатив?
- Який образ постає в уяві? Які особливості використання засобів музичної виразності в цьому творі?
- Як взаємодіє мелодія з текстом? Який характер супроводу?

Після Другої світової війни у світі залишився лише один чоловік — Георгій Ткаченко, що грав на народній бандурі, саме з нього й почалася нова історія кобзарства. В Україні наразі є три цехи: Київський, Харківський кобзарські та Львівський кобзарсько-лірницький цех. Головна мета діяльності кобзарських цехів — зберегти давню традицію кобзарства та продовжити її.

Іван Мазепа (1639–1709)

Так, сучасні кобзарі відновили славнозвісну «Думу» гетьмана Івана Мазепи, яка є дуже важливим пам'ятником української національно-політичної думки того часу. «Дума» Мазепи — це документальне зображення становища України кінця XVII століття.

Прослухай фрагмент думи.

Використай https://cutt.ly/ow4n05yH або QR-код.

Дума гетьмана Івана Мазепи «Всі покою щиро прагнуть».

Обери запитання (завдання) для себе.

- Який настрій викликає твір? Який характер має мелодія: речитативний чи наспівний?
- Який образ постає в уяві? Які особливості використання засобів музичної виразності в цьому творі?
- Що спільне і чим відрізняється дума Мазепи від думи про Марусю Богуславку?

Проєкт. Візьми участь у проєкті «Постать Георгія Ткаченка». **Завдання проєкту:** дослідити громадський та творчий шлях українського бандуриста, його роль у сучасному кобзарстві.

Результат проєкту: інформаційний лист.

Що потребує жанр «дума» від сучасного слухача? Чи є він актуальним?

Кобзарська дума залишається національним символом України, який відтворює живі образи нашої історії.

10. Мистецтво як свідчення часу

Де б ми нині не опинилися, нас оточуватиме та чи інша друкована продукція. Вона допомагає поширювати ідеї, просувати товари, інформувати, агітувати тощо. Галузь людської діяльності і промисловості, у якій виготовляють різні види друкованої продукції, називають **поліграфією**.

За способом використання вся поліграфічна продукція поділяється на ділову поліграфію, книжково-журнальну, рекламну поліграфію та календарі.

До **ділової поліграфії** належать різні папки, візитівки, конверти — все те, що фірми можуть використовувати для організації офісної роботи, а також у представницьких і рекламних цілях.

Книжково-журнальна поліграфія поєднує в собі всю надруковану продукцію у вигляді книг (будь-яких жанрів і спрямування) і журналів. До цієї категорії відносять також і газетну поліграфію.

До **рекламної поліграфії** належить усе те, що можна використовувати як засіб реклами: листівки, афіші, буклети, постери, флаєри. Фахівцям у рекламній галузі доводиться постійно вигадувати нові концепції та дизайнерські рішення, щоб зацікавити потенційного клієнта.

Календарі як окремий вид поліграфічної продукції вражають різноманітністю тематики і оформлення: кишенькові, листові, квартальні, настільні, ексклюзивні календарі (за формою або способом виготовлення): календарі-будиночки, іміджеві календарі тощо.

Здивуйся неймовірній книзі за https://cutt.ly/uwQTxtVJ або QR-кодом.

Що з поліграфічної продукції є в тебе на робочому столі, вдома, у класі? Чи подобається тобі дизайн цієї друкованої продукції?

Технічний прогрес і злагоджена робота багатьох спеціалістів позитивно впливають на розвиток поліграфії. Рекламні й маркетингові агенції, великі корпорації, освітні центри, політичні та громадські організації розвиваються саме завдяки послугам поліграфістів.

Дізнайся 7 цікавих фактів про поліграфію за https://cutt.ly/iwQTOOt9 або QR-кодом.

Чи знайомий / знайома ти з різними видами друкованої продукції? Прочитай визначення за https://cutt.ly/3wQTPQmE, https://cutt.ly/LwQTPNGk, https://cutt.ly/xwQTAYse, https://cutt.ly/BwQTStEf або QR-кодами і визнач, якому виду друкованої продукції воно відповідає.

БУКЛЕТ **ГАЗЕТА** **ЖУРНАЛ** **ЛИСТІВКА**

Дизайн дуже важливий у виготовленні поліграфічної продукції. Фахівці, що працюють у цій сфері, продумують всі аспекти замовленого їм продукту — формат, шрифти, кольори, розмір і зміст зображень, щоб привернути увагу саме тієї категорії споживачів, на яку спрямовані послуги фірми. Тому дизайн будь-якого проєкту несе змістове навантаження і відіграє роль мотиватора у придбанні товару чи послуги.

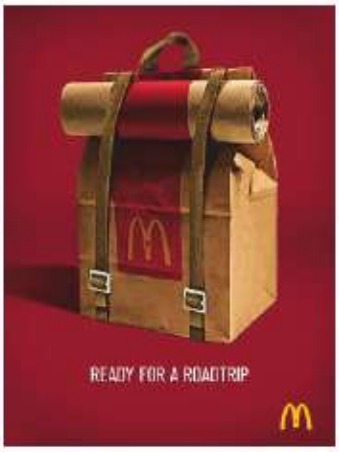

До якого виду друкованої продукції можна віднести представлені зразки? Дай власну оцінку їх дизайну.

Чіткість форм, гармонія кольорів, динаміка чи оригінальність — чим ти здивуєш потенційного покупця як дизайнер / дизайнерка в поліграфії? Обери варіант до душі (буклет, флаєр, газета, листівка), продумай ідею для оформлення та виразно реалізуй її в матеріалах (на вибір).

Розробіть дизайн рекламних продуктів (значків, брошур, візитівок тощо) для свого навчального закладу.

Творчість дизайнерів робить поліграфічну продукцію цікавою для споживачів.

11. Мистецька проєкція особистості

Україна — Батьківщина багатьох талановитих людей, які зробили значний внесок у формування світового мистецького простору. Українські композитори завжди відрізнялися умінням поєднувати у своїй музиці український фольклор і нові європейські тенденції, досліджували шляхи розвитку музики через призму історії свого народу. Вони відгукувалися на політичні та життєві виклики тієї епохи, у якій жили та творили.

Микола Лисенко

Михайло Вербицький

Серед них називаємо ім'я Миколи Лисенка з його «Вічним революціонером» на слова Івана Франка, Михайла Вербицького з «Ще не вмерла України ні слава, ні воля». Окремо потрібно відзначити хорову діяльність Олександра Кошиця, який популяризував українську музику за кордоном. За часів Української Народної Республіки (початок XX століття) спільно з Кирилом Стеценком він організував Українську республіканську капелу, яка успішно гастролювала європейськими столицями і підкорила публіку Північної та Південної Америки. У 1922 році його хор уперше виконав «Щедрик» Миколи Леонтовича в Нью-Йорку.

Олександр Кошиць

Кирило Стеценко

Установи відповідність між назвами творів та їх авторами.

Микола Лисенко	Микола Леонтович	Кирило Стеценко

«Павочка ходить»	«Тарас Бульба»	«Щедрик»

Один із провідних українських композиторів сучасності Валентин Сильвестров написав музичний твір з трьох п'єс, які присвятив подіям російського вторгнення в Україну. Саме страшні жахіття окупації, які пережило населення міста Буча на Київщині, так відгукнулися в серці митця.

Валентин Сильвестров (1937 р.н.)

«Цикл виник як відгук на події в Бучі. Перша частина — можливо, це буде струнний оркестр і фортепіано, а потім attacca Lacrimosa (з італійської «напад сліз»), яку співає хор а капела, але без слів, або грає струнний оркестр. Коли хор співає цю молитву без слів це якраз ситуація, відгук — слабкий, звичайно, нікчемний, на ті жахіття, які в Бучі робили ці нелюди... І коли це все уявляєш і бачиш, навіть ці слова — Agnus Dei («Агнець Божий»), Dies Irae («день гніву») — якось недоречно промовляти, вони надто урочисті, надто шляхетні, мабуть... Просто немає слів, оніміння якесь. Але в цьому онімінні все одно звучить Lacrimosa («Слізна») «Пастораль». Після неї пастораль — як надія, музика доброго ранку...», — пояснив сам композитор. «У наш час музика повинна переходити в режим тиші, режим молитви і якогось тихого, мирного дня. Музика повинна показувати, яка тендітна наша цивілізація з усією її силою», — сказав Сильвестров в інтерв'ю одному з німецьких видань.

Прослухай п'єси. Використай https://cutt.ly/Cw4n3hHZ або QR-код.

Три п'єси Валентина Сильвестрова.

I. Музичний момент.

II. Lacrimosa.

III. Пастораль.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Які почуття викликають п'єси?
- Які образи постають в уяві? Які особливості використання засобів музичної виразності в п'єсах?
- Як зміниться звучання твору, якщо змінити склад виконавців?

Розучи пісню. Який характер твору? Які засоби виразності розкривають головний образ пісні? Створи ритмічний супровід до пісні.

МОЯ УКРАЇНА

https://cutt.ly/mw4n8Wmj

Музика Ніколо Петрала, *слова Юрія Рибчинського*
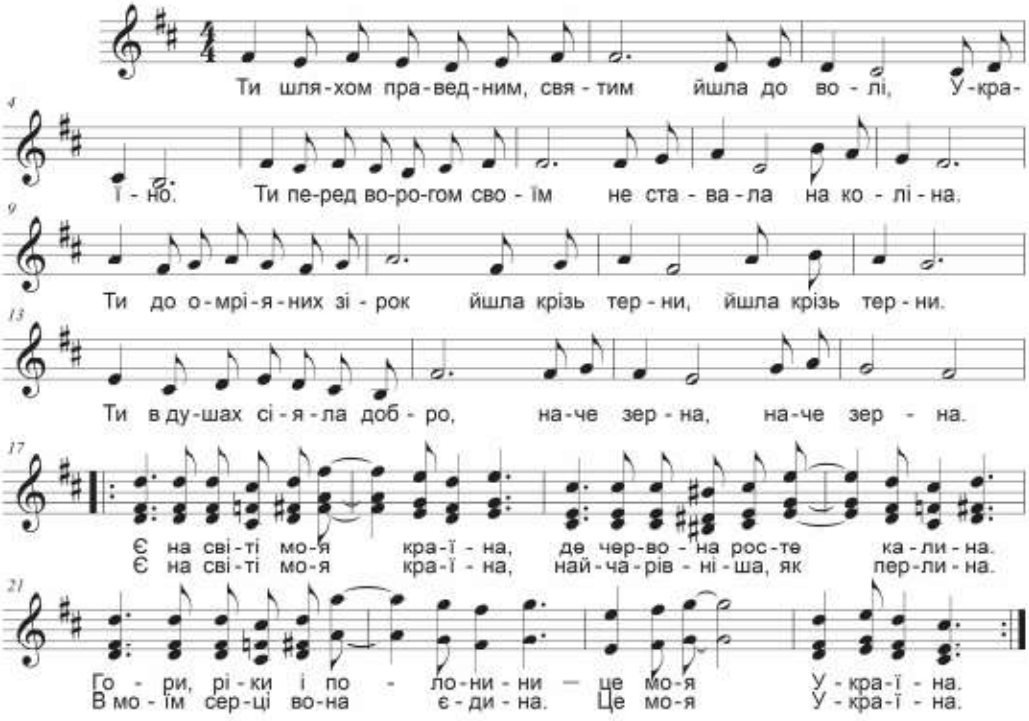
2. Де б я на світі не була — ти зі мною, Україно.
Ти — моя мати, що дала мені мову солов'їну.
Ти до омріяних зірок йшла крізь терна. (Двічі)
Ти в душах сіяла добро, наче зерна. (Двічі)

Які події твого життя справили на тебе велике враження? Як ти передав / передала би їх музикою?

Музика дає змогу переживати повторно почуття, які виникли під час різних подій, що стали історією.

11. Мистецька проєкція особистості

Книга була і залишається об'єктом уваги представників багатьох мистецьких професій. Колись книги могли купувати лише заможні люди. Зазвичай вони хотіли позначити свої книжки. Так виник **екслібрис** — книжковий знак. Графіки, що працювали над його створенням, намагалися передати характер та уподобання власника книжкової колекції.

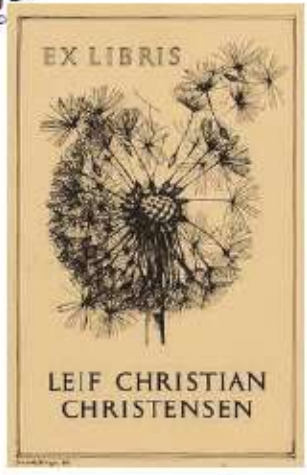

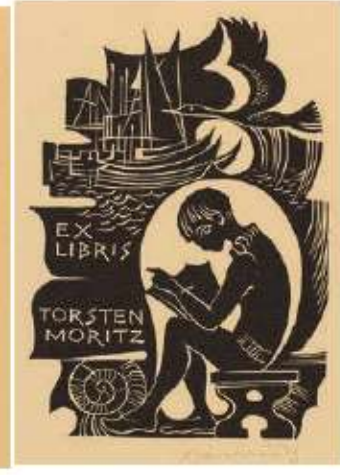

Розглянь зразки екслібрисів і спробуй визначити риси характеру власника книги, які намагався передати художник / художниця.

Exlibris з латинської мови означає «з книг», тому, крім цього напису на зображенні другим обов'язковим елементом є вказання імені власника. Перші екслібриси мали вигляд печатки або штемпеля, якими позначали форзаци книг. Розрізняють три основні види екслібриса: **геральдичний** (основою слугує зображення герба роду), **шрифтовий** (вся інформація подана переважно написами) та **сюжетний** (містить певне символічне зображення). Серед поширених технік виконання екслібрисів — офорт, ліногравюра та дереворит (ксилографія).

Ознайомся з процесом нанесення зображення за https://cutt.ly/NwQTmLRV або QR-кодом.

Перші зразки екслібрисів було створено понад п'ятсот років тому, коли лише заможні феодали, купці або монастирі могли собі дозволити мати колекції книг. Із

поширенням друкованої продукції інтерес до книжкового знака значно зріс.

До перших екслібрисів в Україні належить книжковий знак, датований 1610 роком. Віднайдений на книзі цехового майстра з міста Кам'янець-Подільський Стефана Самборського. До перших майстрів екслібрисів належав українсько-польський гравер Ян Зярнко зі Львова.

Ян Зярнко, екслібрис для Яна Кароля Ходкевича, бл. 1610 р.

До якого типу екслібрисів можна віднести поданий зразок? Обґрунтуй свій вибір.

Сучасний екслібрис втратив свою охоронну місію, маючи статус окремого виду графічного мистецтва, і часто потрапляє до виставкових залів, музейних та приватних колекцій.

Особливим різновидом книжкових знаків є екслібриси пам'яті, присвячені діяльності видатних культурних та історичних діячів. До прикладу, традиційним став Всеукраїнський конкурс екслібриса пам'яті Фелікса Кідера, видатного графіка XX століття, який щороку проводять на кафедрі дизайну Херсонського національного технічного університету.

Один із видатних майстрів екслібрису в Україні — **Євген Удін** — український графік, громадський діяч, заслужений художник УРСР. Він працює в друкованій, станковій, книжковій, газетно-журнальній, плакатній, прикладній графіці та екслібрисі. Митець проілюстрував та оформив понад 120 книжок для видавництв України.

Ознайомся з колекцією екслібрисів пам'яті Тараса Шевченка за https://cutt.ly/twQTRbXt або QR-кодом.

Який із видів екслібрисів найкраще виразить твій характер? Спробуй створити свій екслібрис, перенісши риси свого характеру, уподобання, здібності в лаконічну графічну форму (квадрат, прямокутник, ромб тощо). Застосуй усі виражальні засоби графіки. Після виконання лінійного рисунка переходь до роботи фломастером, ручкою чи маркером.

Знайди корисні підказки у відео за https://cutt.ly/NwQTQBIZ або QR-кодом.

Чи вдалося зробити зображення чітким і лаконічним? Чи використано в ньому всі засоби виразності графіки?

Екслібрис подібний до «аватарки» минулого та зберігає таємниці того, кому належала книга.

12. Кіно — свідок подій

Пригадай, який вид мистецтва називають наймолодшим. Яку дату вважають його днем народження?

1295	1695	1895	2095

Кіномисте́цтво — це вид мистецтва, твори якого створюють за допомогою кінознімання реальних, спеціально інсценованих або відтворених засобами анімації подій.

Документальний фільм — це фільм, в основу якого покладено зйомки реальних подій та осіб.

Перші кінокартини були пов'язані зі зніманням реальних рухомих об'єктів. Серед них документальний короткометражний фільм «Вихід робітників з фабрики» 1895 року, знятий братами Люм'єрами. Він став історично першим, показаним публіці на великому екрані.

Брати Люм'єри

Це відбулося 22 березня 1895 року на конференції, присвяченій розвиткові французької фотопромисловості. Він же відкрив знаменитий перший платний кіносеанс з десяти фільмів в Парижі в підвалі «Гран-кафе» на бульварі Капуцинок.

Кадр із фільму «Вихід робітників з фабрики»

Картину знімали біля воріт фабрики братів Люм'єрів, яка була розташована у французькому місті Ліон, Франція. Збереглися три зроблені Люм'єрами зйомки цього сюжету, а це свідчить про те, що було зроблено кілька дублів виходу робітників з фабрики, з якими заздалегідь погодили порядок зйомки.

Переглянь фільм.

Використай https://cutt.ly/uw4n5qiT або QR-код.

«Вихід робітників із фабрики братів Люм'єрів», режисери Луї-Жан Люм'єр, Огюст-Луї-Марі-Ніколя Люм'єр, 1895 р.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Про що розповідає фільм?
- Як розвивається сюжет?
- На твою думку, чому цей фільм є документальним?

Слово «документальний фільм» було введено шотландським режисером-документалістом Джоном Грірсоном у 1926 році. Темою для таких стрічок найчастіше стають історичні, мистецькі події, повсякденне життя, відомі особистості, організації, товариства. Документальний (неігровий) кінофільм створюють з метою навчання, освіти або збереження історичних записів тощо.

Ранні документальні фільми, які спочатку називали «актуальними фільмами», тривали одну хвилину або й менше. З часом документальні фільми стали довшими та містили більше категорій. Режисери зобов'язані бути правдивими щодо подій, не спотворювати тему. Серед відомих документалістів Жак-Ів Кусто, Френсіс Мур, Харун Фарокі, Алестер Фозергіл та багато інших.

Обери, які види мистецтв можуть поєднуватися у документальному кіно?

Живопис	Хореографія	Скульптура		
Музика	Театр	Література	Архітектура	

Одним із кращих українських режисерів-документалістів став Дзиґа Вертов — піонер та теоретик документального кіно.

Дізнайся більше за https://cutt.ly/1w4n6EKu або QR-кодом.

Дзиґа Вертов (1896–1954)

Його стрічку «Людина з кіноапаратом» визнано найвизначнішим документальним фільмом усіх часів згідно з кінорейтингом, який оприлюднив Британський кіноінститут (BFI). Вертов став автором одного з перших звукових документальних фільмів «Симфонія Донбасу», друга назва якого — «Ентузіязм». У цій стрічці, присвяченій українському Донбасу, суспільним та промис-

ловим змінам 1920-х років, реальні промислові та буденні звуки створюють музично-художній образ, а не ілюструють візуальний ряд. Такий творчий підхід був абсолютно новим і несподіваним. Фільм вражав своєю звуковою палітрою і дуже тонкою портретною зйомкою.

Переглянь фільм. Використай https://cutt.ly/Mw4meTWL або QR-код.

Фрагмент фільму «Симфонія Донбасу», режисер Дзиґа Вертов, 1930 рік.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Про що розповідає фільм?
- Як розвивається сюжет?
- На твою думку, чому цей фільм є документальним?

Серед сучасних українських документальних фільмів є такі, у яких головним героєм постає музика. Йдеться, наприклад, про стрічку «Вусатий фанк» про українську естрадну музику 1960-70-х років. Сценаристом та ідеологом фільму став український журналіст Віталій Бардецький, режисером — Олександр Ковш. Картина розповідає про появу в українській популярній музиці естрадних гуртів ВІА. Окрім того, що ансамблі звучали круто, їхні учасники ще й виглядали як заокеанські зірки. «Смерічка», «Дзвони», «Водограй», «Світязь», «Жива вода», «Арніка» — ці ансамблі збирали стадіони та багатотисячні зали, однак сьогодні їхні пісні майже забуті.

Переглянь фільм. Використай https://cutt.ly/Dw4mrxag або QR-код.

Офіційний трейлер «Вусатий фанк», режисер Олександр Ковш, 2021 р.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Про що розповідає фільм?
- Хто головний герой фільму? Що таке ВІА?
- Які ознаки документального фільму можна побачити у трейлері?

Яку тему ти обрав / обрала б для власного документального фільму?

Документальний кінофільм дає змогу оживляти цікаві сторінки історії та сьогодення.

12. Кіно — свідок подій

Завдяки творам **документального кіно** ми дізнаємося про хід історичних подій, вивчаємо творчість та життя видатних діячів України і світу. Такі фільми змушують нас замислитися над важливими соціальними, історичними, культурологічними та іншими питаннями. Документальне кіно в Україні, особливо нині, відіграє важливу роль. Воно вважається ефективним інструментом культурної дипломатії, просуває українську культуру, формує позитивний імідж держави.

Пригадай, у чому полягає головна особливість документального кіно. Чи доводилося тобі переглядати документальну стрічку, яка змінила твоє бачення певних проблемних питань?

Молоді режисери-документалісти щороку створюють нові документальні телепроєкти, висвітлюють найбільш актуальні теми Другої світової війни, голодомору, російсько-української війни та ін. Вони здобувають високі нагороди і премії на відомих світових кінофестивалях.

Одним із найбільш резонансних став документальний фільм «Соловей співає», який досліджує проблеми мовного питання в Україні. Для цього творці занурюються вглиб історії, об'єктивно руйнують міфи, які століттями нав'язували як єдину істину щодо меж, сфер та носіїв української.

Не менш важливою подією для українського суспільства стала поява документального кіноциклу «Невідома Україна», що охопив найбільш значущі сторінки історії нашої держави.

Ознайомся із трейлером фільму «Соловей співає» за https://cutt.ly/ywQTUmnJ або QR- кодом.

Переглянь одну із серій кіноциклу «Невідома Україна» за https://cutt.ly/jwQTYXEf або QR- кодом.

Нині технічний прогрес додає нові прийоми та засоби для максимального вираження авторського задуму в кіно. Проте мистецькі поняття, які формують якісне зображення в кадрі та викликають естетичну насолоду в глядача, залишаються актуальними. Серед них — поняття про **композиційний центр кадру**. Це та ділянка зображення, яка першою привертає увагу, домінує. Як і в творах графіки чи живопису, досягнути цього можна виділяючи об'єкт розміром, кольором або розташуванням у кадрі.

До прикладу, розташування об'єкта на одній з активних точок за «правилом третин» суттєво посилює увагу до нього.

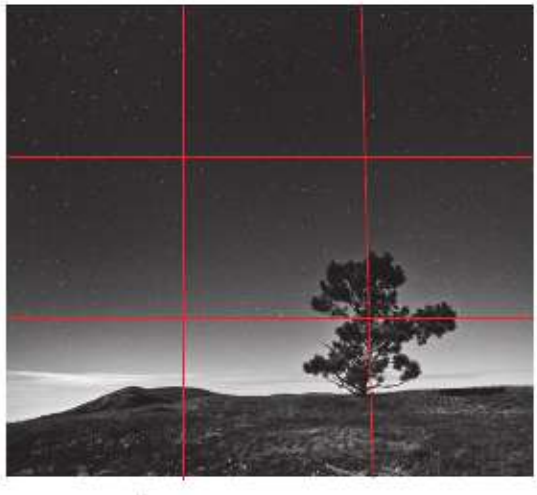

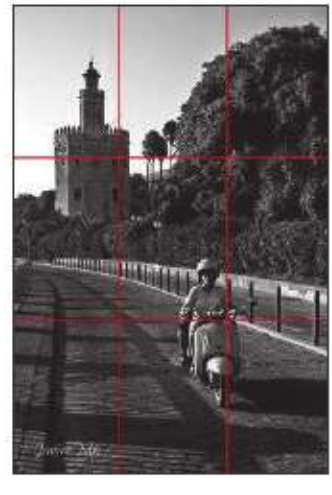

На виразність кадру впливатиме активне використання того чи іншого композиційного прийому — симетрії або асиметрії, динаміки, ритмічних повторів, зміни масштабу, контрасту розмірів, кольору тощо, використання напрямних ліній, кількість об'єктів у кадрі та їх взаємне розташування.

Як і в художніх фільмах, у документальному кіно важливу роль відіграє також **заставка** — художній метод, яким у фільмах представляють назву твору, імена творців і акторів. Заставку в кіно створюють для того, щоб привабити глядача, пробудити в нього емоції й полегшити сприймання матеріалу.

Афіша є тим інструментом, що формує перше враження у глядача, допомагає в просуванні фільму. Її створення є результатом творчої діяльності графічного дизайнера / дизайнерки.

Яким міг би бути документальний фільм про ваш клас або школу? Яку назву для нього можна дібрати? Які шрифти варто використати? Як цікаво закомпонувати заставку і що могло би стати композиційним центром кадру в ній? Обговоріть у групах ці питання та створіть ескіз афіші або заставки для такого документального фільму. Для прикладу розгляньте подані афіші кращих фільмів 2021 року.

Немов капсула часу, документальне кіно зберігає інформацію, важливу для подальшого розвитку.

13. Невичерпність національних витоків

Народні звичаї, обряди, традиції святкування формують нашу національну свідомість, зберігають нашу особливість, етнічну своєрідність, моральні цінності, історію. Звичаї українського народу пов'язані з традиційним світоглядом, який складався протягом багатьох століть. Зі зміною умов життя змінювалися й традиції святкування, обряди, деякі їхні елементи зникали, замінювалися іншими, але основний зміст та сакральність залишилися.

Найдавніша календарна обрядовість тісно пов'язана з землеробським побутом. Своїм корінням вона сягає первісних язичницьких вірувань наших предків. Значно пізніше церква надала цим святам християнського забарвлення.

Календарна обрядовість поділяється на чотири основні цикли: зимовий, весняний, літній та осінній.

Атрибути яких свят зображено на світлинах? До якого циклу вони можуть належати?

1

2

3

Звичаї осіннього циклу приурочені завершенню збору врожаю чи поверненню худоби з літніх пасовищ. Основна ідея осіннього обрядового циклу — забезпечення родючості полів, плодючості худоби, продовження людського роду. Тут повторюються всі мотиви, характерні для інших циклів, що формує безперервне циклічне обрядове коло святкових дат із різними атрибутами і символами, але одними й тими ж мотивами.

Більшість обрядів осіннього циклу пов'язана з виконанням певного виду землеробських робіт в окремого господаря — початок збору врожаю, час завершення жнив та період косовиці. Обрядові пісні осіннього циклу поділяються на:

➢ **зажинкові (зажнивні) пісні**, що пов'язані з початком збору врожаю. Оскільки в минулому їх виконували як замовляння, у них збереглися мотиви звертання до сил природи та самої ниви:

— Говорила нивка,
щоб не боліла спинка.
Ні спина, ні голова,
щоб була ціле літо здорова;

➢ **жнивні пісні**, які супроводжували працю на полі в період жнив. Найпоширенішими є мотиви опису поля, його величання, процесу косовиці і самих женців. Також побутували пісні про допомогу тотемних птахів, що є втіленням духів поля, тощо;

➢ **обжинкові пісні**, які супроводжували обряди, пов'язані із завершенням жнив. Обжинки були періодом радощів за виконані роботи, вдячності за врожай: «До кінця, женчики, до кінця, підемо додому за сонця...»

Прослухай сучасні інтерпретації обрядових пісень осіннього циклу.

Використай https://cutt.ly/xw4mu3X3, https://cutt.ly/Fw4moa6r, https://cutt.ly/9w4moVuC або QR-код.

«Ой літає соколонько» у виконанні гурту «Sisters of Ukraine»;

«Благослови, Боже» у виконанні фольклорного колективу «Терниця» село Чубинці Київської області;

«Перепелячі діти», записана в селі Борисковичі на Волині від Лісової Лідії.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Про що ці пісні?
- До якого виду пісень осіннього циклу вони належать? Чому?
- Охарактеризуй мелодію та виконавський склад кожної пісні.

Обряди осіннього циклу також були спрямовані на родинне життя: від Покрови починалися весілля до Введення, на Катерини та Андрія ворожили на обранців. Обрядові дії переважно переносилися у приміщення, набуваючи форми вечорниць.

Розучи пісню. У яких обрядах її можна використовувати? Які засоби виразності краще підійдуть для її виконання?

https://cutt.ly/4w4maoM6

І В ВАС, І В НАС ХАЙ БУДЕ ГАРАЗД

Музика Григорія Верьовки, *слова Валентина Лагоди*
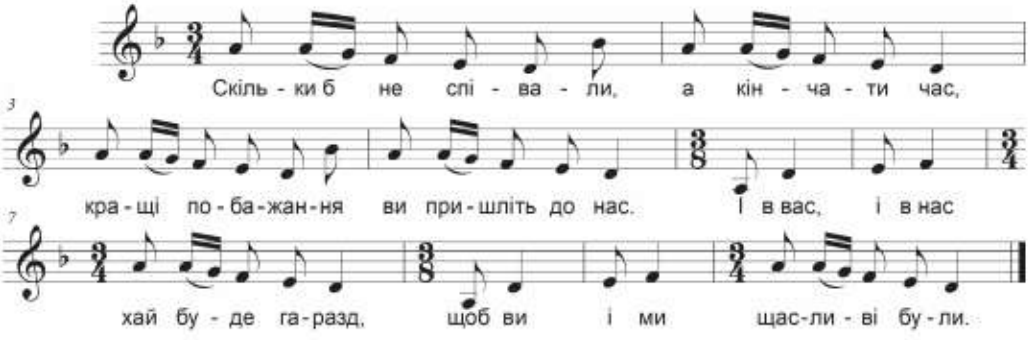
2. Хай у всіх вас буде —
В місті і в селі —
Радісно на серці,
Повно на столі!

3. Хай біда і горе
Обмина ваш дім,
Доброго здоров'я
Зичим вам усім!

4. Хай про вас почуєм
Ми хороші вісті:
Що у вас аж троє
Діточок в колисці!

5. А ще вам бажаєм —
Вічно молодіть,
До сторіччя жовтня
З внуками дожить!

6. Прощавайте, друзі,
Вам низький поклін,
Щастя Вам бажаєм
Всі ми, як один!

Які з пісень осіннього циклу виконуються у твоїй родині?

Кожен українець повинен знати та цінувати звичаї і традиції свого народу.

13. Невичерпність національних витоків

З давніх-давен люди почали використовувати волокнисті матеріали для виготовлення пряжі. З неї вони навчилися ткати полотна та килими. Батьківщиною **килимарства** є Персія. Історики вважають, що тодішні східні кочовики ткали щільні теплі полотна, щоб мати змогу швидко облаштувати житло. Їх виготовляли у давній ткацькій техніці та прикрашали простим геометричним орнаментом. Згодом стали виготовляти складні килими — наприклад, ворсові з рослинним орнаментом.

Іран

Плем'я навахо, Америка

Перу

Уважно розглянь візерунки на килимах різних країн: кольори, типи орнаментів, композицію. Що спільного і що відмінного ти бачиш у них?

Для ткацтва використовували горизонтальні та вертикальні верстати. Узор ткали вручну, шляхом переплітання, обвивання основи кольоровою ниткою, без застосування будь-якого допоміжного приладу — гнички чи човника. Орнамент займав усю ширину основи, а ткали його рапортами — повторюваними мотивами, між якими потім вплітали тло. Така техніка давала змогу відтворювати на килимі рослини чи квіти з їх заокругленими, майже природними формами.

Килимарство та ткацтво як види декоративно-прикладного мистецтва мають глибокі корені в українській культурі. Це мистецтво включає в себе різноманітні етнічні мотиви, які залежать від регіону та історичних обставин. Використання килимів було побутовим, ними прикрашали ослони, так звані полавочники, столи, скрині, підлоги, постіль, сани, завішували стіни. Матеріали і техніка ткацтва та килимарства були підпорядковані основному — найкраще виявляти малюнок, проробити найменші нюанси всіх деталей композиції.

Дізнайся про історію розвитку та орнаменти українських килимів за https://cutt.ly/IwEiHvQO або QR-кодом.

Збаражчина, Тернопільська обл.

Гуцульський ліжник

Решетилівка, Полтавщина

З чого складається композиція представлених зразків? У яких із них прослідковується вісь симетрії? Як, на твою думку, колорит килимів впливає на створення атмосфери затишку в помешканні?

Візерунки килимів досить різноманітні, вони включають прості і складні геометричні форми, пишний рослинний орнамент, доповнений зображеннями птахів і тварин, складними композиціями. В решетилівських килимах жоден із букетів, ритмічно розкиданих по полю килима, не повторюється. Квіти перев'язані стрічками, виростають з вазонів, сплітаються в гірлянди, що звиваються. Майстерно поєднуючи кольори то контрас-

тних, то ледве вловимих відтінків, майстри досягали дивовижної природності.

Сучасні майстри продовжують традиції попередників і створюють неймовірно гарні вироби. Килими залишаються важливим елементом української культури. Вони можуть містити різноманітні етномотиви: геометричні фігури, квіти, птахів, звірів тощо. Килими набувають все більшої популярності в сучасному дизайні. Крім традиційної натуральної лляної, бавовняної, вовняної пряжі почали використовувати штучні матеріали.

Дізнайся, як давнє ремесло може стати сучасним бізнесом за https://cutt.ly/FwEiFMM0 або QR-кодом.

Химерне сплетіння ліній властиве графічній техніці. Намалюй ескіз килима, використовуючи орнаменти та мотиви того регіону України чи світу, який припав тобі до душі. Сплануй загальну композицію, визнач положення осі симетрії і виконай попередній ескіз. У цьому виді роботи важливі точність, розрахунок та акуратність. Розмалюй зразок за бажанням, доопрацюй роботу гелевою ручкою чи тонким фломастером.

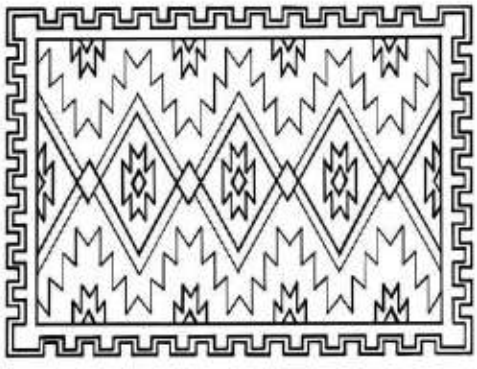

Мотиви орнаментів у ткацтві та килимарстві різних народів світу хоч і подібні, проте мають національні риси.

14. Невичерпність національних витоків

Нині всі народні пісні зимового святочного циклу ми називаємо **колядками** чи **щедрівками**. Але збережені найменування «посівалки», «маланки», «коза» та фрагменти обрядів наводять на думку, що в давнину існували різні жанри зимових календарно-обрядових пісень. Кожен жанр виконувався в певний день. Одні з них загубились у часі, інші змінились або злились з новими. Так, давні українські народні звичаї гармонійно переплелися з релігійними, утворивши обряди, які ми маємо і сьогодні.

Різдвяна шопа

Різдво у давніх українців припадало на свято зимового повороту сонця. Пісні, що супроводжували цей обряд, називали колядками, у них переплелися мотиви хліборобські, військові, казково-фантастичні та біблійно-релігійні. Старовинні колядки продовжують виконувати і в наш час. У період переважання християнства на нашій території місце цих обрядових пісень займають різдвяні пісні, які присвячені Христу, і їх теж називають колядками.

Українці більшість народних обрядів проводять у родинному колі. Особливу увагу господарі приділяють святковій вечері.

Різдвяний стіл

На стіл подавали 12 пісних страв: варений горох, смажену капусту, рибу, квасолю, вареники, картоплю, гриби, гречану кашу, голубці, коржі та головні страви — кутю й узвар. У давнину господар у цей день займався оглядинами та прибиранням свого господарства. Обов'язковою умовою бу-

ло повернути до господи все, що було де-небудь забуте або кимось позичене. Важливо також у цей день пробачити всі кривди, щоб не брати образ і поганого настрою із собою в майбутній рік.

Перед вечерею господар готував символ урожаю — дідуха, зробленого з найкращих колосків першого снопа.

Які пісні належать до зимового циклу?

«Нова радість стала» | «Ах, лента за лентою» | «Ой, чи є, чи нема пан-господар дома?» | «Щедрик» | «Ой у лузі червона калина» | «Павочка ходить»

Стародавня дохристиянська пісня «Ой, як же було ізпрежди віка» — одна з найяскравіших українських обрядових пісень. Вона є пізнім варіантом колядок, які містять сюжет про творення світу двома голубами, що пірнають на дно моря. Наступним етапом розвитку сюжету є заміна птахів на двох янголів, згодом на двох братів. У християнському варіанті цієї колядки згадуються Бог і два апостоли, святі Петро і Павло.

Прослухай пісню-колядку.
Використай https://cutt.ly/rw4msdTs або QR-код.

Пісня-колядка «Ой, як же було ізпрежди віка» у виконанні хору «Берегиня».

Обери запитання (завдання) для себе.

- Про що розповідає колядка?
- Охарактеризуй мелодію пісні.
- Що архаїчного (давнього) є в цій пісні? Які особливості приспіву?

Наш народ зберігає у пам'яті невичерпні багатства автентичних (заснованих на першоджерелі) пісень, що донедавна виконували як сольно, так і гуртами. Саме **фольклорні колективи (ансамблі)** відтворюють специфічний народний спів, виконують пісні саме так, як вони були

записані від автентичних виконавців. Існують певні правила виконання цих пісень: співати тільки «своїм голосом», на диханні, відкритим грудним резонатором (частиною голосового апарату, яка підсилює звук), але уникати резонування горлом або гортанню; співати так, як говориш, чітко і зрозуміло, у високій співацькій позиції, чисто, дзвінко.

Ще однією особливістю таких ансамблів, крім використання в репертуарі творів народної (або авторської, стилізовані під таку) творчості, є включення окремих національних інструментів, а також традиційних костюмів та інших елементів народного обряду.

Ансамбль українського автентичного співу «Божичі»

Прослухай коляду. Використай https://cutt.ly/Cw4mgD0m або QR-код.

«Ой, дай, Боже» у виконанні фольклорного ансамблю «Божичі».

Обери запитання (завдання) для себе.

- Про що співається у коляді? Хто виконує твір?
- Який склад виконавців? Якою манерою співу виконується пісня?
- Які особливості використання засобів музичної виразності під час виконання цього твору?

Чому важливо зберігати автентичний спів?

Народні традиції зимового циклу є одними з найяскравіших в українському фольклорі.

14. Невичерпність національних витоків

Наша Україна — багатонаціональна. Більшість населення — українці, які є корінним народом країни. Різнобарвне етнічне полотно нашої держави утворюють численні етноси та народності. Це представники 15 етнічних спільнот — болгари, греки, молдовани, румуни, білоруси, євреї, поляки, угорці, росіяни, німці, гагаузи та ін. Серед етнічних груп населення є кримські татари, які належать до корінних жителів, примусово виселених з рідної землі.

Грецький костюм

Баварський костюм

Молдовський костюм

Що тобі відомо про національний склад твоєї області? Які традиції певних етнічних груп набули поширення?

Ці спільноти мешкають переважно компактно: угорці й румуни — у Закарпатській області, румуни — у Чернівецькій, греки — у Донецькій, гагаузи — в Одеській, євреї — переважно у Києві, Одесі, Харкові, Дніпрі. Одеська, Закарпатська, Чернівецька області мають найбільш різноманітний національний склад населення.

Ознайомтеся в групах з особливостями побуту, збереженням **традицій різних етнічних спільнот України**. Зафіксуйте поняття та звичаї, що виріз-няють обрану вашою групою спільноту. Стисло презентуйте свої матеріали.

https://cutt.ly/pwEiCUhh *Греки*

https://cutt.ly/ZwEiVn2G *Євреї*

https://cutt.ly/zwEi5dds *Поляки*

https://cutt.ly/awEoqY09 *Румуни*

Етнографічні групи українців — лемки, гуцули, бойки, поліщуки — мають свою культуру, побут, традиції та одяг.

Познайомся з описом традиційних елементів одягу різних етнографічних регіонів України і спробуй визначити, до якої з них належать подані зображення.

Використай https://cutt.ly/awEiZjaM, https://cutt.ly/DwEiXsEr або QR-коди.

Серед елементів, що вирізняють певну етнографічну групу, важливе місце посідають **традиційні предмети побуту**. Серед них широко відомий глиняний глечик у формі кола — куманець. У ньому зберігали різні напої, які завдяки формі та матеріалу, з якого виготовлений куманець, довго підтримували температуру напою.

Помилуйся гуцульським колоритом у предметах побуту за https://cutt.ly/dwEiKyaT або QR-кодом.

Кожен з етносів збагатив культуру України власними надбаннями й оригінальними техніками виготовлення одягу, меблів і посуду. На їх розвиток вплинули умови проживання та історичні обставини.

Дізнайся про кераміку кримських татар за https://cutt.ly/lwEiK3ze або QR-кодом.

Найбільше відмінність між етнографічними та етнічними групами простежується в **народному одязі**. Він відображає їх національну свідомість, бачення краси та глибокий символічний зміст. Характерними рисами українського народного одягу є простота і практичність, використання лише натуральних тканин, вишивки для оздоблення та оригінальність аксесуарів.

Неповторну красу й багатство традиційного жіночого українського вбрання передає на своїх полотнах харківська художниця Ірина Калюжна.

Твори художниці Ірини Калюжної

Об'єктами зображення у твоїй роботі сьогодні можуть бути національний український одяг, традиційне вбрання етнічних груп України, предмети побуту чи типові орнаменти. Уважно досліди предмет зображення і намагайся максимально точно передати його характерні риси.

Прийняття культурного різноманіття допомагає краще усвідомити цінність збереження звичаїв і традицій.

15. Обряд як прообраз театру

Пригадай, які традиції лежать в основі «Маланка-фест» (м. Чернівці).

Сьогодні святкування Нового року в більшості українців асоціюється з новорічною ялинкою, святковим застіллям, феєрверками, а сто років тому цей день в Україні мав цілу низку народних обрядів. У переддень Нового року традиційно відзначали **Щедрий вечір**, або, як його ще називають у народі — **свято Маланки**. Назва Щедрий вечір походить від назви головної страви новорічного столу — щедрої куті. Найвеселішою частиною обряду є щедрування, яке передбачає давню традицію переодягання.

Образ Маланки символізує безпорадну господиню, що недбало ставиться до своїх хатніх обов'язків: б'є посуд, миє підлогу глиною, підмітає сміття від порога до середини хати тощо. Також хлопці перевдягаються в костюми з масками традиційних супутників Маланки — Діда, Орача, Сівача, Ведмедя, Кози, Журавля, Цигана з Циганкою і Рогатого Чорта. У такій компанії вони ходять від хати до хати, висловлюють добрі побажання господарям, веселять їх піснями, танцями та жартівливими сценками. У народі цей звичай називається «водити Маланку».

Дізнайся більше за QR-кодом.

https://cutt.ly/kw7ejFYw

Маланкові пісні дослідники розглядають як традиційну складову новорічного театралізованого обрядового дійства «Маланка», яке передбачає певні етапи:

- виготовлення масок, костюмів та вивчення заздалегідь ролей;
- підготовка учасників обрядодійства ввечері 31 грудня: рядження, гримування, проба ролей;
- маланкові обходи села з хором і музиками: звертання до господаря з проханням дозволити маланкувати — «дім звеселяти», виконання пісні про Маланку та іншого обрядового тексту, обдаровування та подяка;
- організація данцю (свята) на другий день після Маланки, під час якого дівчат на порі «виводили в танець»;
- купання Маланки на Йордан (6 січня).

Від інших жанрових груп ці пісні відрізняються наявністю ключових образів Маланки і Василька та сюжетів з їх участю.

У цих піснях маємо змогу бачити дивовижну стійкість збереження обряду та маланкових пісень, їх сучасне активне побутування в контексті місцевих новорічних карнавалів.

Прослухай маланківські пісні.

Використай https://cutt.ly/Pw4mkti3, https://cutt.ly/cw4mxCy3, https://cutt.ly/gw4mcXTE або QR-коди.

«Наша Маланка, подністрянка» у виконанні вокальної формації «Піккардійська терція».

«Ой, учора із вечора, пасла Маланка два качури» у виконанні Національного заслуженого академічного українського народного хору імені Григорія Верьовки.

«Наша Маланка не робочая» у виконанні аматорського ансамблю «Калина».

Обери запитання (завдання) для себе.

- Про що ці пісні? Хто виконує пісню «Маланка»?
- Які образи Маланки є у цих піснях? Які засоби виразності використано для їх створення? Який із виконавських складів є фольклорним ансамблем?

♦ Що спільного в цих маланкових піснях і чим вони відрізняються?

Розучи пісню. Який характер твору? Якими засобами виразності розкрито головний образ пісні? Створи ритмічний супровід до пісні.

НАША МАЛАНКА — ГОСПОДИНЯ

Українська народна пісня

https://cutt.ly/Jw4mbGXf
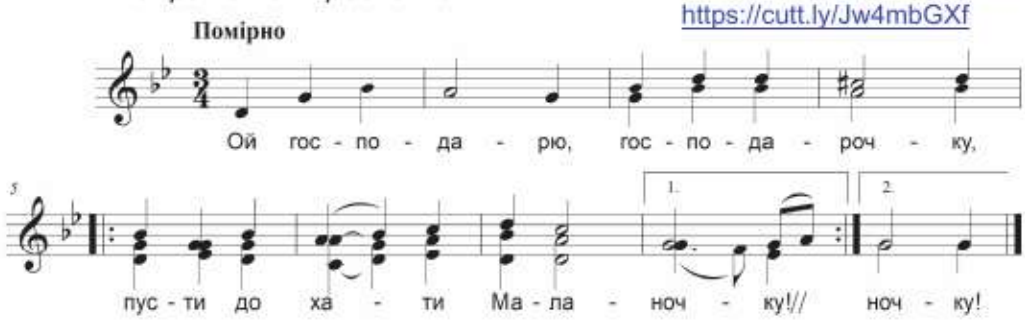
Наша Маланка — господиня,
На ополонці ложки мила,
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!

На ополонці ложки мила,
Ложку, тарілку упустила.
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!

Ложку, тарілку доставала,
Шовковий фартух замочила.
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!

Ой, повій, вітре, сюди-туди,
Висуши фартух та й із води.
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!

Повій, вітроньку, крізь ворота,
Висуши фартух краще злота.
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!

Ой, повій, вітре буйнесенький,
Висуши фартух білесенький.
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!

У сакральному обрядовому фольклорі українців, у якому нерозривно поєдналися слово, музика, дія, пластика жестів і рухів, барви й простір, зародилося мистецтво театру.

Чому маланківські пісні дійшли до наших часів та є актуальними сьогодні?

Головним у народних обрядах українців було дійство, завдяки цьому традиції дійшли до наших часів.

15. Обряд як прообраз театру

Як і рідна мова, звичаї об'єднують людей в один народ. Обряди містять життєву мудрість та настанови щодо способу життя. У них пояснюються та обґрунтовуються взаємини між людьми. Обряди переважно пов'язані з циклом релігійних свят або робіт, які були необхідні для життя роду. В усіх народів світу особливого значення набувають такі події, як народження дитини, весілля, перехід у доросле життя, смерть.

Серед предметів, що супроводжують обрядові дійства народів світу, — священні книги, одяг, зброя, музичні інструменти, посуд тощо.

Барабани супроводжують обрядові дійства багатьох країн Африки та Азії

Меч символізує мужність і честь в обрядах Японії та мусульманських країн

Чашу використовують у релігійних обрядах народів, що сповідують християнство

Дізнайся про цікаві традиції народів світу за https://cutt.ly/LwEoulS2 або QR-кодом.

В українських обрядах дохристиянські звичаї гармонійно переплелися з християнськими. Основними мотивами в них є хліборобські, військові, казково-фантастичні, весільні та релігійні. Обряди охоплюють все життя людини від народження до смерті (пологи, запросини баби-повитухи, відвідини немовляти та породіллі, хрестини, дівування, заручини, весілля, поховання); всі сфери людської діяльності та сільського господарства (закликання весни, веснянки, перша борозна, зажинки, жнива, обжинки, тощо).

Микола Пимоненко
«Весілля в Київській губернії»

Костянтин Трутовский
«Весільний викуп»

Чи доводилося тобі бачити весільні обряди? Чим вони тебе здивували?

Атрибути обрядового дійства — це предмети, символи або об'єкти, які використовують під час різних релігійних, культурних або традиційних обрядів. Вони мають символічне значення й зазвичай відображають те, що подія чи обряд представляє собою для спільноти або особистості.

Одним із найпоширеніших атрибутів сімейних обрядів є вишитий рушник. Розмаїття рушників вражає: для хрещення (без жодного чорного стібка), великодні (оздоблені вишитими хрестами, квітами та птахами), у далеку дорогу (мати вишивала для сина, коли той покидав рідний поріг), для будівництва, для зустрічі хлібом-сіллю гостей, на смерть (на рушниках опускали тіло людини в могилу).

Одним з найбільш популярних обрядів є вертеп — молитовне прославлення Бога через театральне дійство та комічне відображення побутового життя. Цього обряду дотримуються вже кілька століть поспіль. Однак вертеп бере свою основу далеко не з християнства, а з ще давнішого шанування сонця, що починається з поворотом сонця на весну.

Дізнайся більше про виготовлення вертепної зірки за https://cutt.ly/OwEoozrD або QR-кодом.

Що ти пам'ятаєш про персонажів вертепу та їхню роль у дійстві? Чи проводять цей обряд у твоїй місцевості?

Головним символом весільного рушника є дерево життя. Намалюй ескіз дерева життя для весільного рушника. Розташуй його елементи симетрично до вертикальної осі.

Скористайся поясненням за https://cutt.ly/awEoedkK або QR кодом.

Хай неодмінним атрибутом твого процесу творчості стануть цікавість, спостережливість та радість від досягнутого!

16. Підсумковий. Пригадаймо найцікавіше

Здавна календарні обряди супроводжувалися не лише піснями і танцями, а й магічними ритуальними діями.

Обрядовий протеатр — це своєрідний цикл картин буття, які розгортаються за певним сценарієм. Так, хоровод-танець «Зайчик», «Перепілонька» тощо розігрувався як дійство просто неба. У дитячих піснях-іграх і забавах важливе місце посідають образи тварин, рухи й голоси яких імітуються. У новорічному обряді «Водіння Кози» використовували спеціальний костюм — вивернутий хутром назовні кожух — так в обрядовому театрі почали використовувати переодягання. В окремих регіонах України, зокрема в Галичині, в обрядових іграх неодмінно були ляльки з рухомими кінцівками.

У багатьох обрядах можна побачити прообрази реквізиту: масничне солом'яне опудало, купальське гільце-марену, обжинковий сніп і новорічний солом'яний дідух. Усе, перелічене вище, є в театрі — костюми, маски, грим, реквізит.

У родинні обряди теж вплітalися елементи акторської гри. Так, під час весілля відбувалося справжнє театралізоване дійство, у якому всі учасники діяли відповідно до сюжету: сватання — заручини — весілля.

Усе це свідчить про зародження театрального мистецтва. А як бачиш це ти? Перевір себе.

1. Хто є автором думи «Всі покою щиро прагнуть»?

2. Які пісні виконують на Щедрий вечір?

3. Оберіть правильну відповідь.

Яку другу назву має фільм «Симфонія Донбасу» Дзиґи Вертова?

Сарказм	Спазм	Ентузіязм

4. Оберіть правильну відповідь.

Яка симфонія Людвіга ван Бетховена має назву «Героїчна»?

Перша Друга Третя Четверта П'ята Шоста

5. Яке поняття розкриває асоціативний ряд?

Реальність, події, неігровий, фільм, зйомки.

6. Обери правильну відповідь.

Які з пісень належать до осіннього обрядово-календарного циклу?

Колядки	*Обжинкові*	*Веснянки*
Зажинкові	*Щедрівки*	*Жнивні*

7. Обери правильну відповідь.

Дума — це...

музично-поетичний твір, який виконують речитативом

пісня про важливі історичні події

великий музично-поетичний твір переважно героїчного змісту, який виконують речитативом під супровід народного інструмента

8. Установи відповідність.

Зажинкові пісні	*Пісні, які супроводжували обряди завершення жнив*
Жнивні пісні	*Пісні, які пов'язані з початком збору врожаю*
Обжинкові пісні	*Пісні, які супроводжували працю на полі в період жнив*

9. Визнач правильний порядок проведення обряду «Маланки»:

А) організація танцю (свята) на другий день після «Маланки», під час якого дівчат на порі «виводили в танець»;

Б) купання Маланки на Йордан;

В) маланкові обходи села з хором і музиками: звертання до господаря з проханням дозволити маланкувати — «дім звеселяти», виконання пісні про Маланку та іншого обрядового тексту, обдаровування та подяка;

Г) виготовленням масок, костюмів та вивчення ролей заздалегідь;

Д) підготовка учасників обрядодійства ввечері 31 грудня: рядження, гримування, проба ролей.

10. Обери серед музичних зразків ті, що їх виконує фольклорний ансамбль.

1. https://cutt.ly/aw4m3rWf
2. https://cutt.ly/Qw4m8AQ1
3. https://cutt.ly/5w4QtF3F
4. https://cutt.ly/Ew4QylS6

11. Увага, запрошуємо до участі в обряді Маланки! Об'єднайся з друзями в гурт щедрувальників. Розподіліть ролі між собою, підготуйте сценарій ваших дій, репертуар, порядок пісень та виступ. Презентуй свій номер у загальному концерті.

12. Пригадай пісні, які розучувались на уроках, зімпровізуй до них танцювальні рухи та перкусійний супровід. Запроси однокласників та однокласниць до спільного виконання.

Ритуальна дія календарних народних свят стала поштовхом до розвитку національного театру.

16. Підсумковий. Пригадаймо найцікавіше

Час минає швидко, і в тебе уже є чимало виконаних робіт. А що залишилося в пам'яті з теоретичного матеріалу? Нумо перевіримо!

1. Яка держава минулого вважається батьківщиною килимарства?

2. Закінчи речення:

Галузь людської діяльності і промисловості, у якій виготовляють різні види друкованої продукції, називається....

3. Знайди серед поданих зображень зразок книжково-журнальної поліграфії.

4. Основним атрибутом яких сімейних обрядів є вишитий рушник? Наведи приклади його використання в життєвих обставинах.

5. До якого виду екслібрисів можна віднести ці зразки?

Богдан Сорока. Львів. Се книжка В'ячеслава Чорновола. Лінорит.1969 р.

Василь Печерський. Київ. Екслібрис Ліни Костенко. Лінорит. 1973 р.

Олександр Губарєв. Київ. Екслібрис Сергія Параджанова. 1967 р.

6. Який вид фотографії представлений цими світлинами?

7. Визнач об'єкт, що є композиційним центром кадру. Яку роль відіграє освітлення у визначенні цього об'єкта?

8. Поясни, яку роль відіграє народний костюм у збереженні національної самоідентичності. Опиши елементи українського народного костюма твого регіону.

Уважно роздивися довкола або згадай найулюбленіші предмети у своїй кімнаті. Найпростіші предмети навколо тебе можуть стати елементами цікавого натюрморту. Визнач ці предмети, уяви їх гармонійне розташування на площині і виконай натюрморт у довільній техніці.

Хай навіть невеличке досягнення надихає тебе на нові звершення у творчості!

ОБРАЗ УКРАЇНИ І УКРАЇНЦІВ У МИСТЕЦТВІ

17. Від кобзарів до сучасності

В історії розвитку української культури особливе місце посідає кобзарське мистецтво, яке своїм корінням сягає глибокої давнини.

Які жанри народної пісні пов'язані з творчістю кобзарів-лірників?

Історична	Колядки	Козацькі	Думи

Здавна кобзарів, яких часто називали народною совістю, збиралася послухати сила-силенна народу... Їх попередниками були князівські музиканти-скоморохи, зображення яких можна побачити на фресках Софії Київської, прочитати про них в «Слові про Ігорів похід». Дійшло до нас ім'я Мануйла «певца гораздого». У Галицько-Волинському літописі 1241 року йдеться про славного співця Митусу.

Сергій Степанов, «Грицько-запорожець. Характерник»

У XVI столітті в лавах Запорозького козацького війська немало було козаків, які разом із списом чи шаблею носили й кобзу, ніколи з нею не розлучались. У відомій думі «Смерть козака-бандуриста» є такі рядки:

— Гей, кобзо моя, дружино моя,
Бандуро моя мальована.
А чи в чистім степу спалити,
У попілець на вітер пустити,
А чи на могилі положити?

Дізнайся більше за https://cutt.ly/5w4Qpwmu, https://cutt.ly/tw4QadbB або QR- кодом.

Кобза — перший український струнний щипковий музичний інструмент, що став популярним завдяки народним музикантам-співцям, яких називали кобзарями.

Вважається, що протягом усієї історії кобзарської справи виконавці були чоловіками. Але до нас дійшли факти існування жінок-бандуристок. Це донька придворного бандуриста Тимофія Білоградського (1710–1782) — Елізабета, знана як композиторка, оперна співачка, яка володіла грою на бандурі. Відомо, що донька Чернігівського кобзаря Терентія Пархоменка (1872-1910) теж грала на бандурі. З початком XX ст. все більше жінок опановують гру на цьому інструменті.

Тріо бандуристок «Оріана»

Бандура — український народний струнно-щипковий інструмент. Через техніку видобування звука лише щипком пальця, а не притисканням струн до грифа, бандура відрізняється від кобзи. По-різному їх тримають — кобзу трохи навскіс, як гітару, а бандуру — прямо, вертикально.

Олександр Корнієвський з хроматичною бандурою

Через десятиліття поневірянь та забуття кобзарське мистецтво повертається в Україну. Новому етапу піднесення кобзи-бандури сприяли винаходи та поліпшення майстрів-винахідників Василя Ємця, Гната Хоткевича, Володимир Кабачка. А завдяки видатному конструкторові та виконавцю-віртуозу Олександрові Корнієвському в 1906 році світ побачила хроматична бандура.

Прослухай твори для кобзи та бандури.
Використай https://cutt.ly/Ew4QsU28, https://cutt.ly/sw4QdvwZ, https://cutt.ly/ew4QfJDl або QR-код.

«Гей, степами, темними ярами», музика та слова Степана Малюца.

Українські народні пісні та думи у виконанні Гната Хоткевича, кінофільм «Назар Стодоля» (1936 рік).

«Марш Українських Націоналістів», музика Омеляна Нижанківського, слова Олеся Бабія.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Хто виконує ці твори? Який настрій вони викликають?
- Який склад виконавців цих творів? Які інструменти використано?
- Охарактеризуй мелодію та виконавський склад кожної пісні.

Розучи пісню. Які події стали її основою? Які засоби виразності краще розкриють художній образ?

https://cutt.ly/4w4QheD7

ТАМ, ПІД ЛЬВІВСЬКИМ ЗАМКОМ

Стрілецька пісня
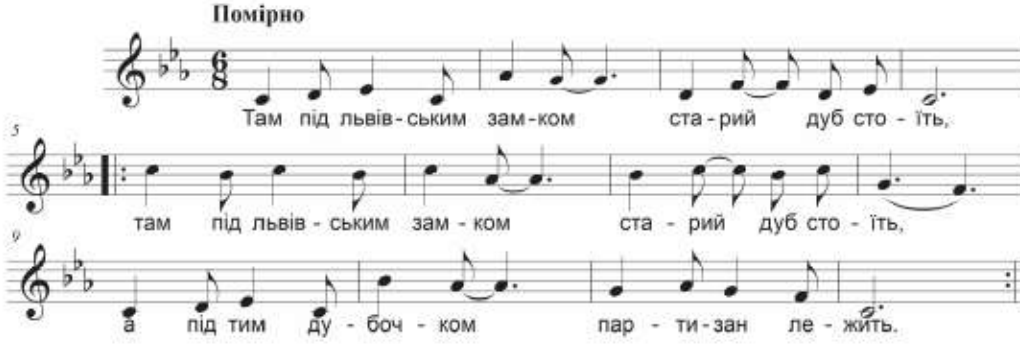
2. Він лежить, не дише, він неначе спить.
Золоті кучері вітер шелестить.

3. Над ним стара мати стомлена стоїть
І до свого сина тихо говорить:

4. Сину ж ти мій, сину, дитино моя,
Були б тя не вбили, якби не війна.

5. «Було вас у батька п'ятеро синів;
Ти був наймолодший, сину наш, Андрій.

6. Як ти був маленький, батько воював —
Він за Україну голову поклав!»

7. Не плач, стара мати — син героєм став!
Він за Україну голову поклав.

Які сучасні пісні ти слухав / слухала у виконанні кобзарів / бандуристів?

Кобзарські традиції залишаються актуальними і в сучасній музиці.

17. Від кобзарів до сучасності

Уся історія України пронизана героїчними образами, серед яких особливе місце посідає **образ козака.** З гордою поставою та проникливим поглядом, він уособлює силу, героїзм, прагнення свободи, справедливість та відданість своєму народові.

Олександр Юрченко «Богаркан»

Як пластичність і динамічність рухів козаків на картині посилюють героїчність їхніх образів?

Особливої популярності серед козацьких героїв набув образ **козака Мамая.** Це свого роду духовний символ, що особливо поширився в Україні XVIII–XIX століть. Мало не в кожній хаті ця картина займала місце поруч з іконами. Козака Мамая малювали на полотнах і стінах хат, на дверях і віконницях, на кахлях, скринях і навіть вуликах. Його наділяли рисами лицаря, чародія та цілителя, вважали безсмертним, тож сприймали як символ непоборності українського духу. Козак Мамай був прикладом для наслідування та виховання юнаків у найтемніші часи знищення козацтва і поневолення України.

Той самий славний козак, зображений у мить відпочинку, у нових кольорах та композиціях постає на картинах сучасних митців.

Орест Скоп «Козак Мамай»

Дізнайся багато цікавого про образ козака Мамая за https://cutt.ly/HwRAPfTD або QR-кодом.

Важливу роль у буремні часи виконував **плакат** — лаконічне, здебільшого кольорове зображення з коротким текстом, виконане зазвичай на великому аркуші паперу. Плакат виготовляють з рекламною, інформаційною чи навчальною метою. Він повинен бути помітним здалеку на тлі інших засобів візуальної інформації. Плакат був і залишається інформаційною зброєю, що впливає на формування світогляду людини.

Богуш Шіпніх

Які плакати тобі доводилося бачити? У який спосіб автор поданих зразків демонструє свою громадянську позицію?

Сучасний антивоєнний плакат став потужною зброєю в боротьбі за незалежність та свободу українського народу. Про це свідчить розквіт плакатного мистецтва та плакатних рухів в Україні.

Олексій Кустовський «Риба-січ»

Дізнайся про сучасний антивоєнний плакат в Україні за https://cutt.ly/pwRnvtG1 або QR-кодом.

Обери для практичного завдання один із двох варіантів: образ козака Мамая в авторській інтерпретації або героїчна боротьба українського народу на плакаті.

Алла Горська «Козак Мамай»

Надихнися лаконічністю образів на плакатах Нікіти Титова за QR-кодом.

https://cutt.ly/zwRnaoss

Нові формати традиційних героїчних образів в українській культурі продовжують формувати свідомість суспільства.

18. Мистецька Шевченкіана

До найвизначніших «кобзарів» України належить ім'я Тараса Григоровича Шевченка. Назва його збірки «Кобзар» стала псевдонімом автора.

Митець народився, ріс та виховувався на традиціях українського мелосу. Народна пісня була розрадою, супутницею, порадницею, без якої він не міг жити. З раннього дитинства хлопчика супроводжували пісні матері та сестри Катерини.

Та й сам Тарас був дуже музикальною натурою, мав добрий музичний слух та гарний голос. Усе це сприяло його закоханості в народну пісню. Тарас Шевченко прагнув зберегти її автентичність, записуючи кращі зразки. На сьогодні відомо кілька народних пісень та дум, які він зібрав, серед них: «Хвалилася Україна, що в нас добре жити», «Ой горе ж мені на чужині», «Чи всі тії сади цвітуть», «Да все луги, все береги», «Пливе щука з Кременчука» та інші.

Про особливу роль народної пісні Тарас Шевченко пише у своєму вірші «І знову мені не привезла...»:

Погуляю понад морем
Та розкажу своє горе.
Та Україну згадаю,
Та пісеньку заспіваю.
Люде скажуть, люде зрадять,
А вона мені порадить,
І порадить, і розважить,
І правдоньку мені скаже.

Тарас Шевченко. Автопортрет. 1840

Глибока любов поета до народної пісні та професійної музики вплинула й на його творчість. Вірші Великого Кобзаря настільки пройняті мотивами та образами фольклору, що іноді їх важко відрізнити від народної поезії. Народна пісня вплітається в рядки його поем і народжує нові пісенні образи, які стають народними.

Так, тексти Шевченка лягли в основу низки пісень, які ми знаємо як народні, а саме: «Думи мої, думи», «Плавай, плавай, лебедоньку», «Зацвіла в долині», «Якби мені черевики», «На вгороді коло броду», «Учітеся, брати мої» та багато інших.

«Кобзар» як геніальне явище світової літератури ще за життя Шевченка стає джерелом творчості для багатьох композиторів. Його озвучення мало і має велике значення в розвитку музичного мистецтва, і не лише українського. Цей процес триває з 1840 року — від першої публікації творів великого поета. Його наслідком є понад дві тисячі музичних творів різних форм і жанрів.

Андрій Єрмоленко «Шевченко-рокер»

Одним із перших на світ з'явився солоспів «Сирота» («Нащо мені чорні брови») 1847 року з-під пера відомого етнографа та збирача фольклору Миколи Маркевича.

Створено не тільки музичні твори до тексту Тараса Шевченка, а й інструментальні та музично-драматичні твори на основі шевченківської поезії, як-от: опера «Катерина» Миколи Аркаса, «Наймичка» і «Сотник» Михайла Вериківського, «Гайдамаки» Юрія Мейтуса, симфонічна поема Георгія Майбороди «Лілея», однойменний балет Костянтина Данькевича і його симфонічна поема «Шевченко» та інші.

Унікальним явищем є Шевченковий «Заповіт». До нього зверталися понад сорок композиторів, серед них Гордій Гладкий, Микола Лисенко, Михайло Вербицький, Кирило Стеценко, Левко Ревуцький, Борис Лятошинський, Станіслав Людкевич та інші.

Прослухай твори на слова Тараса Шевченка. Використай https://cutt.ly/Cw4QlQoo, https://cutt.ly/6w4Ql6aj, https://cutt.ly/bw4Qz48R або QR-код.

«Заповіт» Миколи Лисенка із циклу «Музика до Кобзаря» у виконанні хору.

Українська народна пісня «Думи мої, думи мої».

«Буває, іноді старий...» — гурт «Шпилясті кобзарі».

Обери запитання (завдання) для себе.

- Який настрій викликають ці твори? Хто виконує пісні?
- Який склад виконавців та манера виконання? Які образи розкрито в цих творах?
- Порівняй характер музики та склад виконавців. Які засоби музичної виразності використано для створення музичних образів?

Розучи пісню. Які засоби виразності відповідають образному змісту вірша? https://cutt.ly/uw4QxFBy

РЕВЕ ТА СТОГНЕ ДНІПР ШИРОКИЙ

Мелодія Данила Крижанівського, *слова Тараса Шевченка*
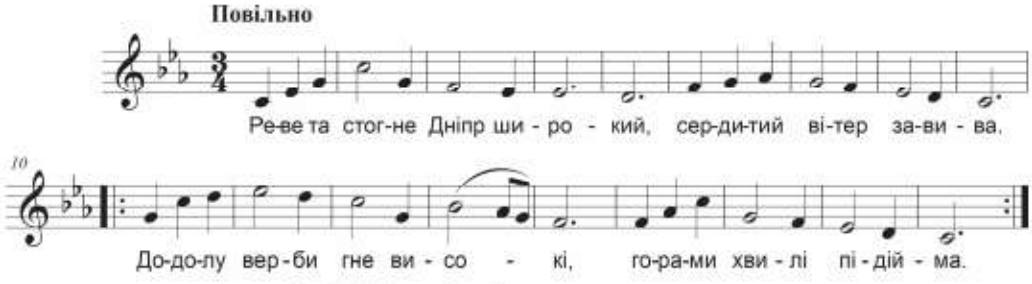
2. І блідий місяць на ту пору
З-за хмари де-де виглядав,
Неначе човен в синім морі,
То виринав, то потопав.

3. Ще треті півні не співали,
Ніхто ніде не гомонів,
Сичі в гаю перекликались,
Та ясен раз у раз скрипів.

Які вірші Тараса Шевченка лягли в основу сучасних популярних пісень?

Тарас Шевченко і музика — невичерпне джерело в духовному житті українського народу.

18. Мистецька Шевченкіана

У кожного народу є видатні особистості — творці, мислителі, борці, чиї постаті стали символом цього народу, його безумовним авторитетом і об'єктом постійної уваги науковців та митців. Таким символом і зразком для наслідування для мільйонів українців став Тарас Григорович Шевченко.

Пригадай найважливіші факти про Тараса Шевченка за https://cutt.ly/nwRnDzpb або QR-кодом.

Опановуючи ази портретного жанру та досліджуючи зміни у власному образі, Тарас Григорович написав чимало автопортретів.

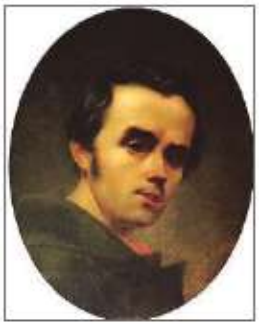

1840 р.

1845 р.

1847 р.

1860 р.

Як змінювалися риси обличчя Тараса Григоровича Шевченка? Про які риси його характеру розповідають тобі автопортрети митця?

Катерина

Селянська родина

Ознайомся з творами Тараса Шевченка за https://cutt.ly/lwRnFVOy або QR-кодом.

Душу Тараса Шевченка, суголосну з душею українського народу, зміг показати на своїй картині Костянтин Трутовський. На ній зображено Тараса Шевченка, який сидить на високій кручі, притуливши до себе велику кобзу. Здається, нібито це простий український селянин, що увечері, втомившись після щоденної праці, прийшов на високий берег Дніпра і зараз вдарить по струнах та заспіває сумних українських пісень.

Костянтин Трутовський. «Тарас Шевченко з кобзою над Дніпром»

Наскільки образ на картині, на твою думку, відображає справжній образ поета і художника?

Нині в образотворчому мистецтві простежується пошук нового образу Тараса Шевченка. На сучасних плакатах і полотнах він постає перед нами молодим і стильним. Поширеним стало використання мемів з Шевченком на уроках української літератури.

Вікторія Коваленко, «Дім класиків»

Андрій Єрмоленко, Сучасний портрет Тараса Шевченка

Меми мої, меми мої: Тарас Шевченко — інтернет-версія

Обговоріть у групах та обґрунтуйте свою позицію щодо права митців вільно трактувати образ Тараса Шевченка. Які позитивні та негативні аспекти такого трактування ви бачите?

Вшанування пам'яті Великого Кобзаря у монументальному живописі, дизайні одягу та в плакатному мистецтві стало актуальним явищем сьогодення. Це робить його постать зрозумілою та важливою для молодого покоління українців.

Яким ти побачив / побачила Тараса Шевченка? Не переймайся, якщо не впевнений / не впевнена у портретній відповідності. Покажи у своїй роботі, виконаній у традиційній манері чи в сучасній інтерпретації, яким є митець для тебе.

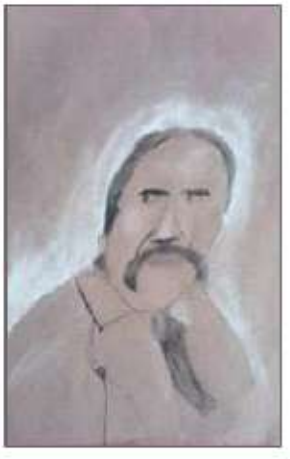

Вчімося дивитися по-новому на традиційні образи, цінуючи їх роль у нашій мистецькій спадщині!

19. Образи України та українців в анімації

Чи відоме тобі значення слів «анімація», «мультфільм»? Яке значення цих слів? Дітям і дорослим дуже подобається дивитися мультфільми. Чому?

Аніма́ція (від з латинського anima — душа і похідного французького animation — оживлення, **мультиплікáція** (від латинського multiplicatio — розмноження, збільшення, зростання) — вид кіномистецтва, твори якого створюють шляхом знімання послідовних фаз руху намальованих (графічна анімація) або об'ємних (об'ємна анімація) об'єктів. Ці твори називають анімаційними або мультиплікаційними фільмами (мультфільмами).

Кадр із фільму «Казка про солом'яного бичка», 1927 р.

Перші мальовані фільми в Україні з'явилися в 1927 році у центральній мультиплікаційній майстерні в Одесі: В'ячеслав Левандовський поставив «Казку про солом'яного бичка».

Які мультиплікаційні образи українців, України виникають у твоїй уяві?

В українських анімаційних фільмах ти впізнаєш сюжети народних казок, побачиш образи козаків, літературних героїв, як-от: Кожум'яка, Маруся Богуславка, Мавка, Перець. Також створено мультфільми за мотивами народних пісень і дум...

Поштова марка «Козаки», 2020 р.

Пригадай відомий український мультсеріал, у якому розповідається про пригоди козаків. Якими ми бачимо головних героїв?

Дев'ять цікавих історій «Як козаки...» про пригоди українських козаків створено на студії «Київнаукфільм». Автор сценарію і режисер цих короткометражних мультфільмів — Володимир Дахно.

Володимир Дахно (1932–2006)

За відсутності тексту в мультфільмі значно зростає виразна роль музичного супроводу. Серед композиторів, які талановито озвучували фільми, Мирослав Скорик, Борис Буєвський, Володимир Губа, Ігор Поклад. Музика ніби оживляє картинку, надає їй динамічності. Рух кожного персонажа підкреслюється ритмічно або зміною темпу, гучності. Взаємодія зображення та озвучення сприяє цілісності образу: активна дія героя припадає на сильну долю й підкреслюється, наприклад, ударом барабана чи литавр. У всіх серіях можна почути інтонації українських народних пісень, танців, маршів. Мирослав Скорик використав вокаліз (спів на «ту-ду-ду...» в першій серії), Ігор Поклад — пісню (в останній серії).

Заставка серіалу «Моя країна Україна»

Серед сучасних українських анімаційних серіалів у 2010 році світ побачив казково-пізнавальний серіал «Моя країна Україна». Він створений під керівництвом Степана Коваля, виконаний переважно в техніці пластилінової анімації студією «НОВАТОРФІЛЬМ» за підтримки Державного агентства України з питань кіно. Автор ідеї сценарист — Сашко Лірник (Олександр Власюк).

Кожен фільм з цього 26-серійного циклу тривалістю 3 хвилини розповідає відому або забуту казку, історію, легенду з конкретного міста України, чи то велике місто або маленьке село, поле або море.

У музичному озвученні композитори використали національні інструменти, зокрема цимбали, трембіту, дримбу. Кожну розповідь озвучувала стилізована тема, яка передавала дух епохи та настрій подій, про які розповідає Кіт-Воркіт. Також у серіалі є автентичні народні пісні,

танці. Ця мистецька робота відкрила нам нові імена сучасних композиторів і музикантів — Олексій Кабанов, Едуард Драч, Євгеній Дідик, Сергій Топор та інші.

Кадри мультфільму «Щедрик»

Ще одним напрямом взаємодії анімації та музики є сучасний варіант переспіву української народної щедрівки «Щедрик» у виконанні Олега Скрипки та Ле Гранд Оркестру. Ця версія стала звукорядом нового однойменного новорічного мультфільму, створеного режисером-аніматором Степаном Ковалем у жанрі пластилінової 3D-анімації. Сценарій картини «Щедрик» — це різдвяна історія маленького хлопчика, який знайомиться з найголовнішим святом на Землі, подорожуючи в часі із сучасного міста до стародавнього казкового села, де сірі будні розквітають барвистими фарбами радості — дорослі перетворюються на дітей, а діти виростають та стають добрими дорослими. На створення фільму пішло 150 кг пластиліну та 100 кг солі.

Переглянь мультфільми. Використай https://cutt.ly/vw4N6zcd, https://cutt.ly/4w4Mqn91, https://cutt.ly/dw4MwKY2 або QR-код.

Мультфільм «Як козаки куліш варили» (1967 рік), режисер Володимир Дахно. Композитор Мирослав Скорик.

Анімаційний серіал «Моя країна Україна», серія 17. «Щедрик», режисер Степан Коваль.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Хто озвучує анімацію?
- Як взаємодіє музика та анімація в кожному фільмі?
- Порівняй роль музики в цих фільмах. Як виконавці передали характер персонажів?

Чи допомагає анімація краще зрозуміти Україну та українців? Чи бачив / бачила ти зарубіжні фільми, які розповідали б про нас?

Любов до Батьківщини та усвідомлення її цінності потрібно закладати змалечку. Це і робить наша анімація.

19. Образи України та українців в анімації

Наші ідеали закладаються в дитинстві, і чималу роль у їх формуванні відіграють мультфільми. Герої анімації вчать нас робити вибір, досягати бажаного, викликають захоплення чи зневагу. Тобі вже багато відомо про образ козаків в українському мистецтві, про риси характеру, якими їх наділяють автори.

Перегляньте в групах мультфільми про козаків, запишіть по 10 рис характеру головних героїв. Порівняйте свої відповіді і складіть ТОП 5 головних рис характеру козаків в анімації.

https://cutt.ly/UwRAVMtq	https://cutt.ly/ewRAZtH4	https://cutt.ly/rwRACCaf	https://cutt.ly/kwRANZLu
«Характерник»	*«Пригоди козака Енея»*	*«Таємний посол»*	*«Лежень»*

Який герой / героїня твого улюбленого мультфільму викликали в тебе захоплення? Чи вплинуло на тебе захоплення цим героєм / героїнею?

Чимало образів козаків в українській анімації знайшли своє продовження у серії сучасних мультфільмів про сміливих і творчих юнаків та дівчат.

«Викрадена принцеса: Руслан і Людмила»

«Микита Кожум'яка»

Місце жінки в українському суспільстві завжди було особливим. Крім традиційної ролі берегині сімейних цінностей, матері та домогосподарки, жінка була наділена більшими, порівняно із сусідніми культурами, правами та виявляла впевненість та рішучість. Це знайшло своє відображення в жіночих образах української анімації.

«Украдений місяць. Кум»

«Мавка. Лісова пісня»

«Жив-був пес»

Який із представлених образів, на твою думку, найповніше відповідає твоєму уявленню про українську дівчину — витончена і замріяна, рішуча і наполеглива чи проста і щира?

Відмінною рисою багатьох українських мультфільмів є пропагування таких традиційних людських цінностей, як повага до старших, любов до праці, справедливість і щирість.

Переглянь музичний трек мультфільму. Як у ньому пропагуються зазначені цінності?

За https://cutt.ly/XwRAHX2P або QR-кодом.

Японський проєкт Worldflags, що розробив аніме-образи держав-учасниць Олімпіади 2021, зобразив нашу державу у вигляді сміливого воїна з тризубом. Саме сміливість та рішучість у відстоюванні інтересів власної держави японські митці виокремили як головні риси українського характеру.

З якими усталеними поглядами на образ українців тобі доводилося стикатися? Чому, на твою думку, вони були сформовані? Як за допомогою мистецтва можна змінити це стереотипне бачення?

Подивіться мультфільм «Історія України за 5 хвилин» і створіть власну галерею образів, що могли б, на вашу думку, доповнити зміст цієї оповіді. Використовуйте матеріали на вибір.

Анімаційні образи українців та українок допомагають утвердити нашу державу та її культуру у світі.

20. Нове життя традицій

Як називають музику, що є водночас найдавнішою, найпопулярнішою і найдоступнішою?

Класична | **Народна** | **Естрадна** | **Воєнна**

Фольклор став основою для розвитку популярних музичних напрямів сучасності. Так з'явився джаз, який поєднав в собі релігійну, етнічну музику африканських народів та традиційні європейські музичні інструменти.

Джаз (англійською «jazz» — ловити, збуджуватись) — вид музичного мистецтва, що виник на межі XIX–XX століть у США серед афроамериканського населення. Головною особливістю джазової музики є імпровізація, поліритмія, заснована на синкопованих ритмах (перенесення пульсу із сильної долі на слабку).

Що таке музична імпровізація? З даних слів сформуй відповідь.

НАОЧНИЙ, МУЗИЧНИЙ, БЕЗ, ЗАПИС, СТВОРЕННЯ, ТВІР, РАПТОВО.

Витоками джазу вважають духовну пісню на біблійну тематику — **спіричуелс**. Він поєднав у собі елементи африканських традицій у колективній імпровізації, гострій ритміці, глісандовому (плавний перехід від звуку до звуку) звучанні та риси хорових гімнів і балад англійських переселенців.

Появі джазу передувало поєднання двох афроамериканських жанрів — **регтайму** (імпровізації провінційних піаністів, у перекладі «розірваний ритм») та **блюзу** (у перекладі «меланхолія, зневіра» — народні пісні-«скарги» ліричного характеру).

Основу складного джазового ритму становить **біт** (з англійської «пульс», «удар») — пульсація. Також ритмічний малюнок джазу наповнений акцентами, які створюють **драйв** — динамічний розвиток ритму з відчуттям наростання темпу, хоча він залишається сталим.

Історія розвитку джазу починалася з невеликих **бендів чи диксилендів** — ансамблів, до складу яких обов'язково входили духові та ударні, піаніно, також банджо чи гітара. Поступово джазова музика стає професійною, з'являється **біг-бенд** — великий джазовий оркестр із 17–20-ти музикантів зі складом: ритмічна секція (ударні, фортепіано, контрабас, гітара) і секція духових (труби, тромбони та саксофони).

Ще однією ритмічною особливістю джазу є **свінг** — особливий ритмічний малюнок, який хвилеподібно «розгойдує» ритм. З 1930 року це слово позначає різновид великого оркестрового джазу, у якому до основного складу додаються ще струнні.

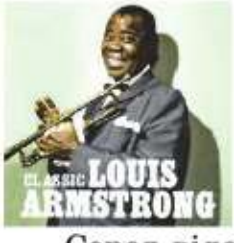

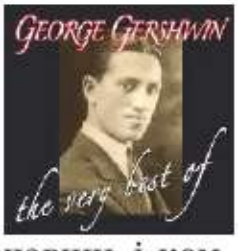

Серед відомих джазових виконавців / виконавиць і композиторів / композиторок імена: Луї Армстронг, Елла Фіцджеральд, Дюк Веллінгтон, Джордж Гершвін. Дізнайся більше за https://cutt.ly/Pw4Mglbe або QR-кодом.

Прослухай запропоновані твори. Використай https://cutt.ly/iw4189n3, https://cutt.ly/Cw40rhVC, https://cutt.ly/kw40uAu1, https://cutt.ly/Vw40o1g4 або QR-код.

Спіричуелс «Велика благодать» у виконанні хору «Soweto Gospel».
Регтайм «Конферансьє» Скотта Джопліна.
Блюз «St. Louis Blues» у виконанні Бессі Сміт.
«Hello, Dolly»Луї Армстронга.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Який настрій викликають ці твори? Хто їх виконує?
- Який характер кожного твору, склад виконавців?
- Які спільні риси можна виділити? Чим вразила музика?

Поєднання джазу з класичною музикою, а саме із симфонічним оркестром, сприяло появі **симфоджазу** та першої національної американської опери — «Поргі та Бесс» Джорджа Гершвіна.

Використай https://cutt.ly/fw40aKpO, https://cutt.ly/Ow40d5FW або QR-код.

Розучи колискову. Яка роль ритму у створенні образу?

КОЛИСКОВА КЛАРИ
з опери «Поргі та Бесс»

Музика Джорджа Гершвіна, слова Дюбоса Хейворда та Айри Гершвіна
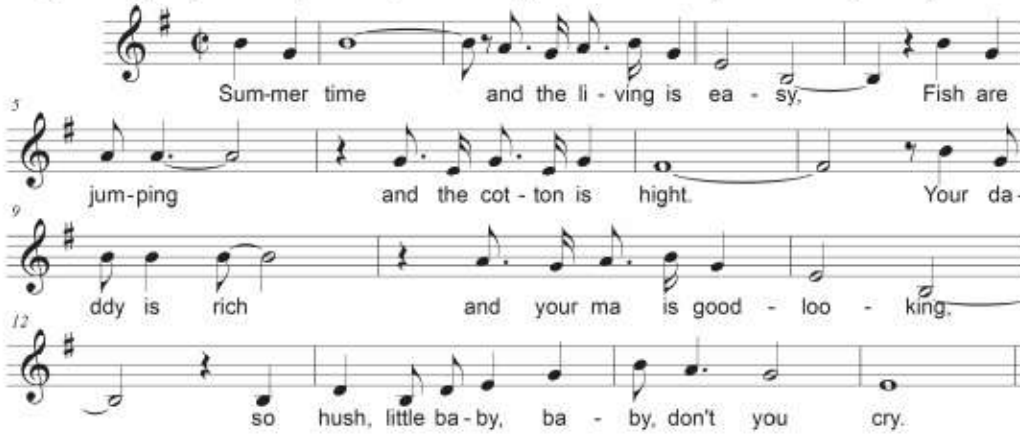
One of these mornings you'll gonna rise up singin',
Then you'll spread your wings and you'll take the sky.
But till that morning there's nothing can harm you,
With daddy and mammy, mammy standing by.
So don't you cry.

Чому джаз залишається актуальним і сьогодні? Чи можна віднести його до серйозної музики?

Джаз — це про відчуття свободи та мрію.

20. Нове життя традицій

Усе, чим ми користуємося в повсякденному житті, є продуктами дизайну. Посуд, предмети повсякденного вжитку, одяг, меблі, пристрої, приладдя тощо щодня стають більш естетично привабливими та функціональними завдяки роботі дизайнерів.

Які види дизайну тобі відомі? Назви продукти цих видів дизайну.

Кожен із цих продуктів дизайну може вказати на рівень нашого естетичного смаку та належність до певної спільноти. Так, до прикладу, використання продуктів дизайну з етнічними мотивами вказує на нашу належність до певної культури. Національні мотиви в різних видах дизайну, крім суто декоративної функції, втілюють поняття етносу, нації, держави та ін.

Східні мотиви в промисловому дизайні

Африканські мотиви в архітектурному дизайні

Азійські мотиви в дизайні одягу

Індійські мотиви в дизайні ювелірних виробів

Етномотиви в українському дизайні стали надзвичайно актуальними. Графічні дизайнери додали етнічного колориту логотипам музеїв, фестивалів, громадських об'єктів і навіть міст.

Нового звучання набули українські етнічні мотиви в дизайні інтер'єру. Використання традиційних народних предметів побуту, таких як ліжники чи рушники, надає атмосфері приміщення затишку і колориту.

Які етнічні мотиви ти бачиш на цих зразках оформлення інтер'єру? Якому варіанту ти б віддав / віддала перевагу: традиційному чи осучасненому?

«Українське — це модно!» — стверджують виробники різноманітної продукції, і попит на товари з етнічними мотивами підтверджує це. Найпоширенішими елементами традиційного декору залишаються вишивка та зразки народного розпису.

Намалюй продукт одного з видів дизайну на вибір — предмет побуту, посуду чи меблів, плакат, автомобіль, логотип тощо. Використай традиційні українські мотиви.

Українські етнічні мотиви в предметах широкого вжитку допомагають нам відчувати себе частиною великої спільноти.

21. Нове життя традицій

Рок-музика (англійською rock) — узагальнена назва низки напрямів популярної музики, що походять від рок-н-ролу і ритм-енд-блюзу. Вона з'явилась у Великій Британії та США на межі 50-60-х років XX ст. Від інших музичних стилів рок-музику відрізняє наявність електроінструментів, а також специфіка їх звучання: експресивна й агресивна.

Обери на яких зображеннях представлено електроінструменти? Пригадай їх назви.

Рок-музику зазвичай виконують рок-групи у складі вокаліста, гітариста (який грає на електрогітарі), бас-гітариста і барабанщика, іноді клавішника. В окремих випадках можуть використовуватися також саксофон, губна гармоніка, акордеон та інші інструменти.

Характерні риси рок-музики — одноманітний ритм із сильним бек-бітом (чіткий, одноманітний ритм), що підтримується барабанами та електрогітарою.

Цей музичний напрям передбачає спільну творчість, де кожен колектив є автором і виконавцем своїх композицій. Для рок-музикантів важливим є віртуозне володіння технікою виконання, зіграність, уміння передати драйв, майстерність імпровізувати.

У наш час у рок-музиці існує багато напрямів, течій та жанрів: альтернативний рок, важкий метал, панк-рок, артрок, гаражний рок, експериментальний рок, інструментальний рок, класичний рок, психоделічний рок, хард-рок та багато інших.

Одним із перших напрямів, з якого почалося існування рок-культури, є **рок-н-рол** (англійською «rock'n'roll» — «розгойдуватися і крутитися»), що з'явився в середині 50-х років XX століття і невдовзі здобув всесвітнє визнання. Його мелодії прості, багаторазово повторювані, що супроводжуються одноманітним ритмом. У класичному рок-н-ролі зазвичай використовують дві електрогітари (сольна і ритм-гітара), контрабас або (з другої половини 1950-х) бас-гітару та ударну установку. Рок-н-рол суттєво вплинув на формування танцювальної музики та сприяв розвитку цілої низки танцювальних жанрів: твіст, шейк, джайв тощо.

Елвіс Преслі
1935–1977

Подальшому розвитку та розквіту рок-н-ролу сприяла творчість популярного американського виконавця Елвіса Преслі. Його блискучі вокальні дані й артистизм зробили його справжнім кумиром молоді. Його шанобливо називають Королем рок-н-ролу.

Прослухай пісні у виконанні Елвіса Преслі.
Використай https://cutt.ly/Qw40gtDX, https://cutt.ly/Rw40vbmq або QR-код.

«Hound Dog»(«Гонча собака») Джеррі Лейбера і Майка Столлера.

«That's All Right» («Все гаразд, мамо») Артура Крудапа.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Який настрій викликають ці твори?
- Охарактеризуй засоби музичної виразності, якими користується виконавець.
- Які риси рок-н-рольної музики простежуються в цих композиціях? Чим вразила тебе ця музика?

Наприкінці 50-х років XX століття у Великій Британії рок-н-рол назвали **біг-біт** (з англ. «великий біт»), або просто біт. Найвидатнішим представником цього напряму стає гурт «The Beatles» із Ліверпуля в складі Джона Леннона, Пола Маккартні, Джорджа Гаррісона та Рінго Старра. Саме вони започаткували новий етап у рок-музиці, який мав значний вплив на поп- і рок-музику XX ст. Саме цей гурт змінив форму та зміст рок-музики, створив нову гармонійну палітру, мелодизм. Рок-музика, яка раніше була танцювальною і розважальною, здобула репутацію серйозного мистецтва. Творчість «The Beatles» — одне з найяскравіших явищ у масовій культурі XX ст.

Прослухай твори гурту «The Beatles».

Використай https://cutt.ly/lw40m5L5, https://cutt.ly/Pw40Wmmd, https://cutt.ly/fw40Ea8S або QR-код.

«Yesterday» («Учора») Джона Леннона і Пола Маккартні.

«Yellow Submarine» («Жовтий підводний човен») Пола Маккартні.

«Don't Let Me Down» («Не зраджуй мене») Джона Леннона.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Чим цікава ця музика?
- Який характер творів? Які засоби виразності використано?
- Які риси рок-н-ролу характерні для цих творів? Порівняй їх з піснями Елвіса Преслі. Які зміни ти помітив / помітила в композиціях групи?

Які риси рок-н-ролу та біту є в сучасній рок-музиці?

Рок — це музика життя.

21. Нове життя традицій

Здавна одяг не лише захищає від холоду чи палючого сонця, а й може багато розповісти про людину, яка його носить. Чи це лицарські обладунки, бальні сукні або діловий костюмі — з першого погляду можна було визначити, хто перед нами — лицар, дама з палацу або серйозний бізнесмен. Коли ми вперше бачимо людину, нам потрібно лише 30 секунд, щоб сформувати перше враження. І саме в цей момент найбільша увага зосереджується на одязі.

Згадай відомі фото знаменитостей (наприклад, Мерилін Монро чи Альберта Енштейна). У чому він / вона одягнені? Чи можливо уявити собі цю особистість в одязі іншого стилю?

Одяг розповідає не лише про наш соціальний статус, професію чи естетичні уподобання, а й про нашу етнічну чи національну належність. Важливо відрізняти національний костюм і **сучасне вбрання з етнічними мотивами.**

Афганістан

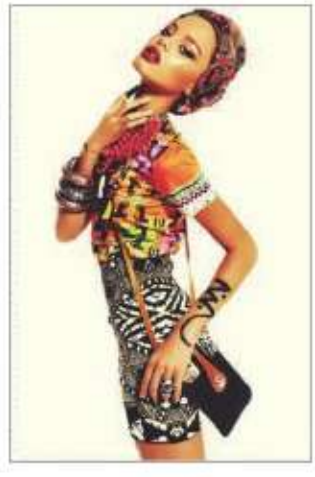

Африка

Тибет

Які ознаки вказують на те, що на попередній сторінці на світлинах представлено сучасний одяг?

Є чимало елементів у сучасному одязі, які миттєво викликають асоціації з культурою певного народу. Так, одяг у клітинку тартан нагадує традиційне шотландське вбрання, комірець-стійка з боковою застібкою — китайське, асиметрична горловина на одне плече — грецьке, а яскраві кольори з типовим геометричним орнаментом — мексиканське автентичне вбрання.

Дізнайся більше про автентичний одяг індіанців за https://cutt.ly/awYZKpmR або QR-кодом.

Наслідком підвищення інтересу до української культури та усвідомлення власної національної гідності стало стрімке зростання попиту на сучасний одяг з **українськими етнічними мотивами.**

Чи знаєш ти, що спільного між індійськими та українськими традиційними орнаментами на тканині? Це унікальна техніка їх створення, яку називають вибійка. **Вибійка** — це спосіб нанесення малюнка на тканину за допомогою фарби і штампів.

Дізнайся більше про цю техніку за https://cutt.ly/ewYZK5ms або QR-кодом.

Український автентичний одяг та етнічні мотиви стали справжнім трендом світової моди.

Переконайся в цьому за https://cutt.ly/XwYZZFU8, https://cutt.ly/OwYZ3rls або QR-кодами.

Ідею малюнка підказує сама тема уроку. Створи ескіз сучасного жіночого чи чоловічого одягу з українськими етнічними мотивами.

Завдяки використанню етнічних мотивів продовжують жити традиції різних народів світу.

22. Витончена майстерність перетворення

Що означає «копія» та «репродукція» в живописі? Чи можливо створити копію або репродукцію в музиці?

Бажання ознайомити оточуючих з музикою, яка подобається музиканту, переосмислити класичні та популярні твори, представити своє бачення та свій стиль — причини створення музичних каверів. **Кавер-версія (кавер, кавер на пісню)** — це нова версія пісні, вигадана кимось іншим.

Мелодія та слова залишаються такими, як і в оригінальній пісні, але твір звучить по-іншому, завдяки використанню різних інструментів або через зміну манери співу. Багато музикантів люблять робити кавер-версії своїх улюблених пісень, іноді ці версії навіть стають більш відомими, ніж оригінал!

Студія звукозапису

Часто кавер для музикантів — можливість експериментувати з різними жанрами та стилями, а також кинути творчий виклик собі. Кавер-версії можуть бути фінансово вигідними, оскільки вони залучають нову аудиторію.

Кавери та оригінальні версії пісень мають деякі ключові відмінності:

- **право власності:** оригінальна версія пісні належить особі або особам, які її створили, тоді як кавер-версія належить особі або особам, які виконали нову версію;
- **аранжування:** кавер-версія може значно відрізнятися від оригіналу складом інструментів, темпом, способом виконання;
- **призначення:** кавер-версії часто створюють як данину поваги відомій пісні або виконавцю. Натомість оригінал є новим музичним твором.

Збірка кавер-версій пісень одного автора або гурту називається **триб'ют.**

Пригадай, що таке обробка. Чи можна її вважати кавером?

Історія кавер-версій сягає корінням часів зародження музики. Популярність обробок народних пісень і є свідченням цього. Музиканти-класики, бувало, теж по-своєму «прочитували» твори інших композиторів.

Назви, які з відомих тобі творів можна віднести до каверів.

Прелюдія до-мажор Йоганна Себастьяна Баха

Мотет «Ave Maria» Йоганна Себастьяна Баха — Шарля Франсуа́ Гуно

Обробка української народної пісні «Щедрик» Миколи Леонтовича

Завдяки розвитку технологій та цифрової музики музикантам стало простіше записувати та представляти власні кавер-версії. У багатьох випадках перед створенням і представленням таких робіт потрібно отримати ліцензію або дозвіл від власника авторських прав.

Прослухай зразки кавер-версій на відомі тобі твори. Використай https://cutt.ly/yw40TaE1, https://cutt.ly/4w40UmQg або QR-код.

Кавер-версія «Summertime» Джорджа Гершвіна, слова та виконання Анатолія Секретарьова.

Кавер на гімн Українських січових стрільців «Ой у лузі червона калина» Андрія Хливнюка («Бумбокс» і «The Kiffness»).

Обери запитання (завдання) для себе.

- На яку пісню створений кавер? Який настрій кавера?
- Який характер кавер-версії? Чим відрізняється виконання кавера від оригіналу?
- Порівняй оригінал і кавер. Який варіант тобі сподобався більше? Чому?

Для створеної новішої версії чи інтерпретації раніше виданого твору в кінематографії та музиці існує ще один термін — це реме́йк (від англійського remake — «переробка»). Для ремейків важливим є популярність мистецького твору, бо зазвичай вони є винятково комерційними. Найчастіше створюють кіноремейки. Іноді вважають, що масова поява їх свідчить про кризу ідей у кінематографі.

Переглянь фрагмент мультфільму. Чи можна його вважати ремейком? За якими ознаками це можна визначити? Використай https://cutt.ly/hw40I7N4 або QR-код.

«Мавка. Лісова пісня» (2023), режисери: Олег Маламуж, Олександра Рубан.

В Україні під цю пісню вже стало традицією зустрічати гостей. «Зеленеє жито, зелене» має кілька варіантів виконання.

Використай https://cutt.ly/pw40D351, https://cutt.ly/6w40Gqo8 або QR-код.

Розучи пісню. Якою була б твоя кавер-версія?

ЗЕЛЕНЕЄ ЖИТО, ЗЕЛЕНЕ

Українська народна пісня
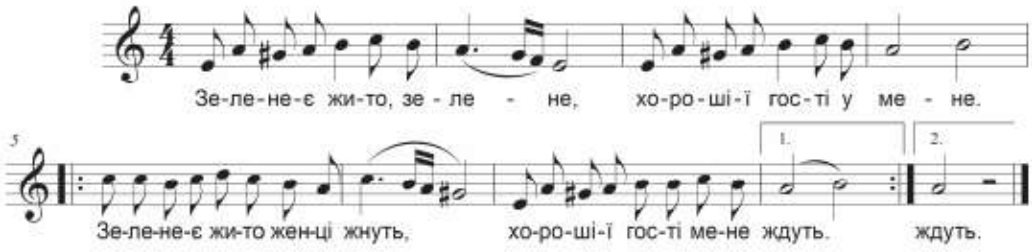
2. Зеленеє жито, зелене,
Хорошії гості у мене.
Зеленеє жито за селом,
Хорошії гості за столом. } Двічі

3. Зеленеє жито, зелене,
Хорошії гості у мене.
Зеленеє жито при межі — } Двічі
Хорошії гості від душі.

4. Зеленеє жито, зелене,
Хорошії гості у мене.
Зеленеє жито ще й овес,
Тут зібрався рід наш увесь. } Двічі

Чи сприяють, на твою думку, кавери розвитку музики та кіно?

Кавери та ремейки стали невіддільною частиною музичної та кіноіндустрій.

22. Витончена майстерність перетворення

Звичай носити прикраси виник як один із перших виявів культури. Перші прикраси виготовлялися із зубів і кісток тварин, каменів. Після того як первісна людина почала освоювати й інші матеріали, такі як мідь і залізо, прикраси ставали складнішими, а робота майстрів більш довершеною. З часом такі обереги у вигляді перснів, намист або браслетів свідчили про високий статус в общині. Їх носили вожді, воїни та впливові люди. Так зародилося **ювелірне мистецтво.**

Кожна з давніх цивілізацій мала власні ювелірні прикраси, які ми розпізнаємо за характерними орнаментами, матеріалами та техніками. У часи України-Русі прикраси слугували оберегами, а деякі мали ритуально-обрядовий характер. Кільця, лунниці, колти, гривни, сережки, браслети були типовими прикрасами цього періоду.

Дізнайся про ювелірні прикраси часів України-Русі за QR кодом.

https://cutt.ly/fwYXszUm

В середні віки і пізніше, в епоху Відродження, майстри-ювеліри створювали прикраси неймовірної краси. У всі часи ювелірні вироби слугували ознакою високого статусу людини, рівня її доходу і впливовості. Недаремно атрибути королівської влади — корона, скіпетр і держава — були усипані такою кількістю коштовних каменів.

Браслет доби Відродження

Серед найвідоміших імен у світовому ювелірному мистецтві — Чарльз Льюїс Тіффані, Даніель Сваровскі, Карл Фаберже.

Зразки творів Карла Фаберже

Не варто вважати, що прикраси створюють винятково для жінок. У Давньому Римі чи в Стародавньому Єгипті правом носити коштовності володіли тільки представники сильної статі. Функція чоловічих прикрас відрізняється від жіночих. Прості, стримані, суворі аксесуари — не про красу, а про статус, щабель у суспільстві і почуття стилю. Запонки і затиск для краватки, годинник, браслет, каблучка — найбільш поширені чоловічі прикраси.

Історія ювелірного мистецтва в Україні відображає поєднання слов'янських традицій та багатьох культур і народів, які населяли нашу територію в минулому. Видатною пам'яткою ювелірного мистецтва є Золота пектораль (нагрудна прикраса) скіфського царя IV століття до н. е. Її вага — 1150 г, діаметр — 30,6 см.

Золота Скіфська пектораль з кургану Товста Могила

Всеволод Бажалук «Гуцульські згарди»

Сучасне українське ювелірне мистецтво успішно конкурує на світовому ринку завдяки оригінальним ідеям та високій майстерності ювелірів.

Дізнайся про такий приклад за https://cutt.ly/MwYXxFYC або QR-кодом.

Графічна техніка ідеально підходить для створення тонкого мережива ліній у зображеннях ювелірних прикрас. Реальна чи уявна прикраса у твоєму виконанні стане ще кращою, якщо ти зможеш додати чіткості та охайності.

Ювелірне мистецтво було і залишається інструментом вираження людської культури.

23. Рух крізь час

Пригадай, що таке карнавал. Обери правильну відповідь. У якому місті відбувається один із найстаріших карнавалів Європи?

Народні гуляння, що відбуваються в усіх країнах світу.

Костюмовані народні гуляння, що відбуваються в католицьких країнах напередодні початку Великого посту.

Костюмовані народні гуляння, що відбуваються в католицьких країнах на Різдво.

Які герої традиційні для Венеційського карнавалу? Звідки вони з'явилися? Назви їх.

Серед карнавалів світу саме бразильський карнавал найбільше зберіг у собі народних традицій.

Бразильський карнавал — це гучне та веселе свято. Воно відбувається щорічно за 40 днів до Великодня і знаменує початок Великого посту.

Історія цього карнавалу показує вплив фольклору на традиції проведення карнавальних дійств.

Уперше щось схоже на карнавал у Бразилії провели поселенці з островів, що належали Португалії, у 1641 році. Це була гра «ентрудо» — давнє свято португальців. Проте ніхто не танцював — усі кидали одне в одного багнюкою і поливали водою. А ось 1840 року на вулицях Ріо відбувся вже бал-маскарад. Люди в костюмах танцювали тільки вальс або польку. З 1850 року європейські танці замінила

афроамериканська самба, яка стала обов'язковою на карнавалах.

Це загальне свято, у якому немає жодних вікових, гендерних чи інших обмежень. Карнавал у Ріо завжди починається в п'ятницю. Мер міста передає символічний ключ блазнівському Королю Момо, який очолює карнавал. Уперше так відбулося 1933 року, відтоді передавання ключів — одна з найважливіших традицій карнавалу.

Карнавал складається з двох частин:

- народний карнавал, що стихійно рухається вулицями й площами міста;
- офіційний — змагання бразильських шкіл самби.

З 1917 року головним на карнавалі стає танець. Найбільш видовищною подією карнавалу є виступ кращих шкіл самби. Першою школою самби стала Deixa Falar, її заснував танцюрист Ісмаель Сілва. Сьогодні існує жорстка конкуренція між школами самби — усі вони щороку змагаються за перемогу в конкурсі. До участі в карнавалі запрошують школи, що перемогли в регіональних відборах. Хода кожної школи самбодромом триває півтори години. Кількість учасників у колоні сягає 3 тисяч. Попереду демонструють свою майстерність кращі танцюристи, за ними усі учасники школи і знаменитості в карнавальних костюмах. У колоні

також тисячі танцюристів і сотні музикантів. До них може долучитися кожен охочий, заплативши приблизно 600 доларів.

Журі оцінюють рух колони, виступ передової групи і пари танцюристів-солістів, злагодженість гри оркестру ударних інструментів, костюми учасників параду, оформлення рухомих карнавальних платформ.

Усе це неймовірне видовище рухається самбодромом, спроєктованим у 1984 році відомим латиноамериканським архітектором Оскаром Німейєр. Самбодром — це алея завдовжки 700 м і завширшки 13 м. По боках розміщені трибуни, які можуть умістити приблизно 80 тисяч глядачів.

Переглянь відео. Використай https://cutt.ly/sw40ZAub, https://cutt.ly/gw40BXhX або QR-код.

Самба школи Parade. 2018 рік.
Виступ школи «Arrastro do POVO».

Обери запитання (завдання) для себе:

- Які враження викликає ця подія? Що відбувається на самбодромі?
- Яка музика звучить під час ходи? Хто її виконує? Скільки груп учасників ти побачив / побачила?
- Чи відповідає музика атмосфері свята? З яких елементів ходи складався цей фрагмент? Як взаємодіяли учасники ходи?

Які українські народні танці могли б стати основою твого місцевого етнокарнавалу?

Феєрія бразильського карнавалу вражає та захоплює глядачів.

23. Рух крізь час

Народні свята та обряди — невіддільна частина багатовікової духовної культури кожної нації. Масові свята мають свої історичні, соціальні та культурні джерела. Театралізовані концерти, фестивалі, карнавали, обрядові дійства та флешмоби об'єднують народ нарівні з мовою. Як і колись, у сучасному світі **масові дійства** допомагають людям відпочити, поспілкуватися й усвідомити себе рівноправними членами громади.

Що ти пам'ятаєш про вертеп як обрядове дійство? Які масові дійства відбуваються у твоєму населеному пункті?

Сюжет давньої китайської легенди став основою романтичного японського свята Танабата. В день свята перед дверима будинків і воротами садів підвішують бамбукові гілки, до них прикріплюють довгі тонкі паперові смужки, на яких написано різні побажання.

Відомий тобі з попереднього уроку бразильський карнавал є народним святом, яке має деякі відмінності від карнавалів як у Європі, так і в інших країнах Латинської Америки. Його неможливо уявити без яскравих костюмів з пір'ям, змагання шкіл самби та парадів прикрашених автомобілів.

Дізнайся більше про карнавал за https://cutt.ly/iwYXEEAd або QR-кодом.

Кожні два роки у вересні в місті Маростіка на півночі Італії відбувається «людська» шахова партія. Традиція започаткована ще в XV столітті. За легендою, два джентльмени викликали один одного на дуель через жінку на ім'я Ліонора, яку вони обидва кохали. Але її батько, господар замку Маростіка, вирішив, що замість цього вони повинні зіграти в шахи.

Тільки один день у році, у Великодній понеділок, чоловікам Чехії і Словаччини дозволяється гуляти містом й бити дівчат вербовими гілками, прикрашеними стрічками.

Дізнайся більше про масові дійства різних країн за QR-кодом.

https://cutt.ly/UwYXQ1DP

Бачимо, що чимало святкових масових дійств беруть початок у віруваннях, легендах та міфах. Учасники дійства одягають костюми, які відповідають його ідеї і переважно мають **етнічні мотиви.** Бамбукові гілки з побажаннями, пір'я, шахівниця чи вербове гілля є атрибутами цих свят.

Чимало дійств в Україні мають на меті привернути увагу громадськості до болючих питань історії. До прикладу, у Львівській філармонії презентували театралізоване дійство «Голоси Бабиного Яру» на вшанування річниці трагедії.

Переглянь відео флешмобу виконання української колядки в канадському торговельному центрі. Поміркуй, чи вдалося б учасникам цього масового дійства донести свою ідею, якби вони не одягли вишиті сорочки?

https://cutt.ly/AwYXvF7j

Атрибутами свят можуть стати найрізноманітніші предмети. Намалюй костюм або один з атрибутів бразильського карнавалу.

Уважно розглянь обраний атрибут чи елемент костюма і зобрази його у типових яскравих кольорах.

Етнічні мотиви в одязі та атрибутах масових дійств — обов'язкові елементи атмосфери свята.

24. Погляд у майбутнє

Сьогодні надзвичайно популярні твори літератури та кіно в жанрі фантастики. Проте про «музичну фантастику», або «фантастичну музику» такого не скажеш. Насправді таких творів створено доволі багато. До них належать певні жанри, зокрема балади, а також твори з казковими чи міфологічними сюжетами.

Здавна відомі фольклорні балади і пісні, що звеличують різних героїв. В основу деяких жанрів інструментальної музики покладені фантастичні образи чи події.

Пригадай музичні жанри, у яких є фантастичні образи. З'ясуй їх назви за визначенням.

Одночастинний інструментальний твір мрійливого характеру, навіяний поетичним настроєм ночі.

Різновид романсу або інструментальної п'єси, який має драматичний зміст з елементами фантастики.

Інструментальний твір, вид музичної фантазії на народні теми.

Але існує в музиці жанр з конкретною назвою «фантазія». **Жанр фантазії** (у перекладі з грецької — уява) — це інструментальний (рідше вокальний) жанр, який характеризується вільною побудовою, відхиленням від прийнятих музичних правил. Походить фантазія від традицій виконавської імпровізації XVI–XVII століть, яка базується на популярних піснях і танцювальних мелодіях. Головним завданням фантазії була потреба музиканта перевірити налаштування свого інструмента, розігріти свою техніку, підготувати ґрунт для іншої музики або час від часу заповнити перерву між піснями й танцями. У

XVIII столітті фантазія найбільше була поширена у фортепіанній музиці. Вона зазвичай виконувала функції вступної частини сюїти.

Пізніше, у XX столітті, фантазія визначається як камерно-інструментальний жанр, п'єса примхливого, фантастичного змісту і характеру. Добре відомі фантазії Людвіга ван Бетховена, Фридерика Шопена, Франца Шуберта, Едварда Гріга.

Пригадай, які фантастичні образи створив Едвард Гріг у симфонічній сюїті «Пер Гюнт».

Фантазія Вольфганга Амадея Моцарта — це п'єса у вільному розвитку мелодичних розділів, особливо у вигляді раптових і різких змін настрою.

Прослухай фантазію. Використай https://cutt.ly/Sw409fVN або QR-код.

Фантазія ре-мінор Вольфганга Амадея Моцарта.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Які почуття викликає твір? Скільки разів відбулися зміни характеру музики?
- Які засоби виразності розкривають музичні образи?
- Охарактеризуй ознаки фантазії в цьому творі. Що саме фантастичного хотів передати композитор?

В Україні композитори також творили в жанрі фантазії. Серед камерно-інструментальної музики Миколи Лисенка є фантазія на дві українські народні теми для скрипки або флейти і фортепіано. І хоча в основі твору лежать дві народні мелодії «Хлопче-молодче» та «Ой ти, Гандзю милостива», але інструментальний склад твору створює дуже фантазійний характер.

Прослухай фантазію. Використай https://cutt.ly/Nw408wjh або QR-код.

Фантазія для флейти та фортепіано Миколи Лисенка.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Який настрій створює твір, скільки разів він змінюється?
- Які засоби виразності створюють музичні образи?
- Порівняй твір з фантазією Моцарта.

Розучи пісню. Які засоби виразності краще розкриють її образи?

https://cutt.ly/Tw404pUu

СТОЇТЬ ТОПОЛЯ

Музика Олександра Осадчого, *слова Віктора Крищенка*
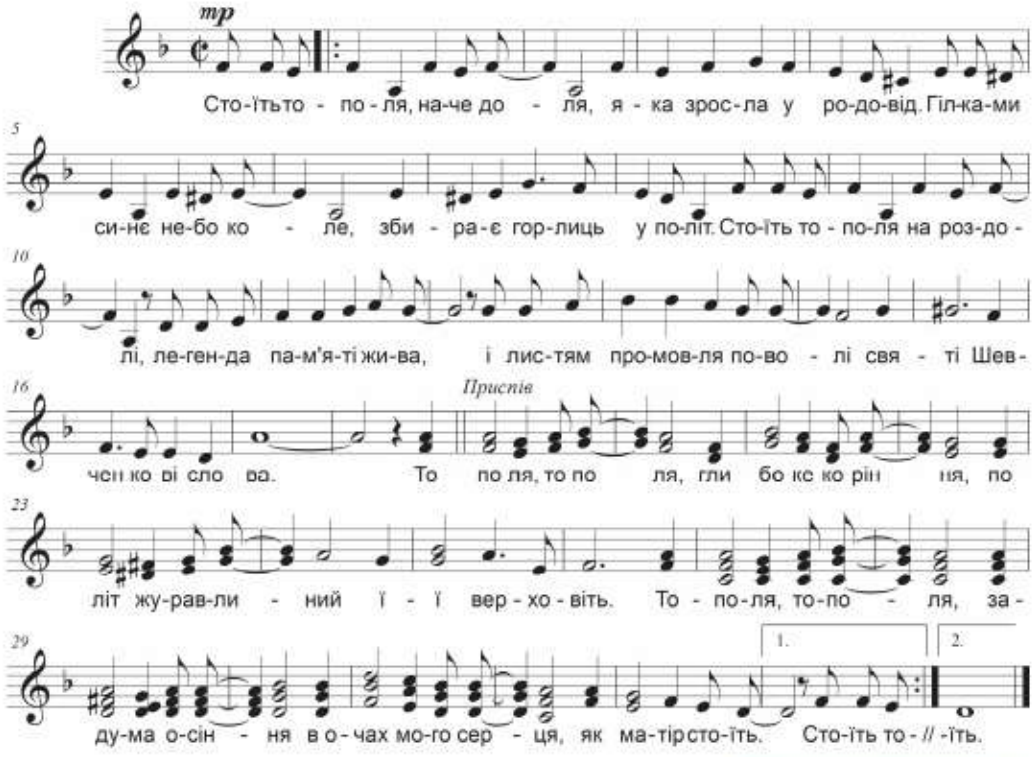
2. Стоїть одненька, виглядає
Своїх синів з крутих далів.
Стоїть тополя, не старіє,
Її обходить часу мить,
І я втішаюсь, і радію,
Що корінь з нею в нас один.

Чому фантастична музика завжди актуальна?

Взаємодія музики та фантастики народжує цілу низку особливих жанрів і тем.

24. Погляд у майбутнє

Василь Кандинський «Композиція VII»

Герхард Ріхтер «Абстракція»

Що ти бачиш на цих картинах? Чи вдається тобі розпізнати конкретні предмети? Які емоції викликають у тебе ці твори?

Тобі вже відомо, що безпредметне мистецтво має ще іншу назву — абстрактне. У пересічного глядача **абстрактне мистецтво** завжди викликає широку гаму почуттів від захоплення до нерозуміння та посмішок. Насправді абстракцію не можливо сприймати буквально, бо вона не відображає реальний світ. Її основними елементами є колір, форма та лінія, а головними рисами — експресія, текстура та композиція.

Пригадай значення понять «експресія», «текстура» та «композиція». Добери до цих слів синоніми з пропонованого ряду:

Характер поверхні | **Розташування елементів** | **Передавання руху**

Вадим Меллер «Блакитна танцівниця»

Олександр Богомазов «Спогади про Кавказ»

Олександр Богомазов «Трамвай»

Сміливими пошуками нових способів створення художніх образів займалися представники не лише абстрактного мистецтва, але й інших мистецьких течій, таких як авангардизм, кубізм, конструктивізм та інші. Про них ти дізнаєшся детальніше в старших класах.

Давид Бурлюк «Українці»

Давид Бурлюк «Карусель»

Про що, на твою думку, думав автор цих картин Давид Бурлюк у процесі їх написання? Як у них виявляється експресія?

Здивуйся цікавим фактам про Давида Бурлюка. Використай https://cutt.ly/GwUFeQBx або QR-код.

Сміливі творчі пошуки образів майбутнього показали у своїх творах українські митці та мисткині: К. Малевич, О. Богомазов, М. Бойчук, О. Архипенко, І. Кавалерідзе, О. Екстер та інші.

Олександра Екстер «Міст Севр»

Олександра Екстер «Флоренція»

Дізнайся більше про цю дивовижну жінку за https://cutt.ly/uwUFwtOW або QR-кодом.

Поява зазначених напрямів стала проривом у мистецтві, основою для експериментів з перспективою, освітленням, кольором. Ці напрями в мистецтві охопили широкий спектр образів — від геометричних фігур до абстрактних пейзажів і портретів, що дозволяє їм залишатися завжди актуальними. Митці, що представляли їх, заглянули у майбутнє у своїх спробах відірватися від дійсності, спростити та деформувати звичні образи.

Робер Делоне «Ритм № 3»

Знайди зразки абстрактних пейзажів та портретів серед пропонованих на уроці зразків творів.

Вияви сміливість, як митці, чиї імена були розглянуті на уроці. Дивися в майбутнє, ламай стереотипи і твори! Уяви певні образи, проаналізуй свої відчуття від них, добери кольори, які відповідають твоїм емоціям. Формуючи композицію, подбай про рівновагу та гармонію кольорів.

Подискутуйте в групах про цінність безпредметного способу творення образів у мистецтві. Чи насправді так легко творити у такий спосіб? Як можна передати рух і динаміку в них?

Безпредметне мистецтво бере початок у глибинних переживаннях та емоціях митця / мисткині, а також у свободі вираження внутрішнього стану.

25. Погляд у майбутнє

З образами фантастики ми пов'язуємо і космос. У музиці існує термін «космічна музика», що викликає в слухачів глибокі просторові відчуття «планетарних образів», «галактичних пейзажів», «космічного польоту» тощо.

До «космічної музики» може бути віднесена музика найрізноманітніших жанрів і напрямів: від звичайної акустичної (зокрема академічної) і до рок-музики, електронної, фонової музики, ембієнту тощо. **Ембієнт** — електронна музика, у якій головним є багаторазове повторення звукового ефекту, найчастіше електроперкусії, із мінімальними змінами. Першими композиторами стилю ембієнт є Брайан Іно та Клаус Шульце. Дуже часто така музика є складовою багатьох саундтреків до фільмів та ігор відповідної тематики.

Прослухай фантазію. Використай https://cutt.ly/qw4071Lg або QR-код.

«Сходження (Підйом)» Брайана Іно з Даніелем Лануа та Роджером Іно з «Apollo — Atmospheres & Soundtracks – Extended Edition».

Обери запитання (завдання) для себе.

- Що ти уявляєш, коли слухаєш цю композицію?
- Якими засобами виразності створено ці музичні образи? Як музика передає звуки простору?
- Охарактеризуй мелодію, виконання та темброві особливості. Наведи приклади подібних творів.

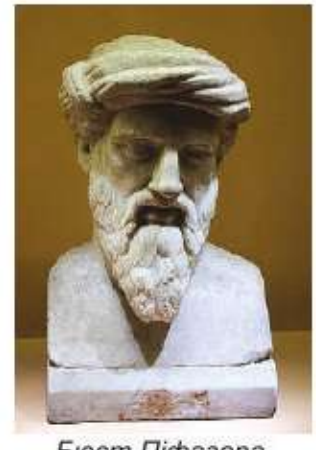

Бюст Піфагора. II–I ст. до нашої ери

Насправді тема космосу в музиці дуже давня. Ще давньогрецький філософ і математик Піфагор пов'язував музику з астрономією. У своєму житті філософ подорожував і збирав по крихтах істину в різних вчителів. Він побував у Єгипті, Сирії, Фінікії, Вавилоні, Індії.

Узагальнивши різні погляди та школи, філософ вивів учення про гармонію, якій підпорядковано все. У ньому Піфагор показував єдність всього в безлічі, а головною метою людини вважав шлях саморозвитку, що веде до з'єднання з Космосом.

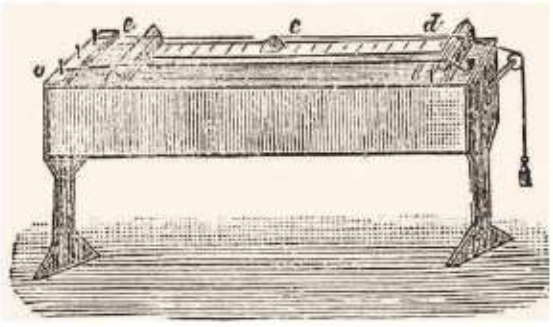

Монохорд Піфагора

За легендою, саме Піфагор відкрив закони музичної гармонії. Він дослідив октаву, квінту, кварту, гаму як звукоряд із восьми звуків. Саме Піфагор першим втілив у життя поняття гармонії. Він став автором «золотого ладу», у якому кожен звук мав певну висоту, яка вимірювалася математично. Це відкриття дало змогу грати акорди. Так було зроблено перші кроки на шляху до відкриття законів музичного ладу.

Піфагорова теорія музики досягла навіть небес. Він першим назвав Всесвіт «космосом». Пізніше захоплювався ідеєю «музики сфер»: інтервал у просторі між планетами такий самий, як і між двома музичними звуками. Філософ вважав, що звуки можуть як зцілити, так і вбити.

Ще в той далекий час музика давала змогу уявити звуки Космосу, фантазувати. Шкода, що вона не дійшла до нас...

Пригадай, назва якого мультфільму збігається з назвою камерно-інструментальної музики, а головний герой є чарівником?

Поява комп'ютерної техніки зробила фантастичну музику улюбленою для багатьох. На екрани телевізорів і кінотеатрів стали виходити фільми з фантастичними композиціями. Після появи музичних синтезаторів відкрилися великі перспективи для фантастичних мотивів. Настала епоха, коли композитори можуть «ліпити» музику, як скульптори.

Як фантастика впливає на музику? Чи може музика впливати на фантастику?

Кожна фантастична історія може надихати як композиторів, так і виконавців на створення не менш фантастичної музики.

Так, легендарний чеський інструменталіст Ян Гаммер записав композицію до проєкту Michael Cassette «Тема Крокета». Твір було виконано лише з використанням аналогових синтезаторів.

Ян Гаммер (1948 р. н.)

Прослухай фантазію. Використай https://cutt.ly/Ow42qpKp або QR-код.

Michael Cassette. «Тема Крокета» у виконанні Яна Гаммера.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Що ти уявляєш, коли слухаєш композицію?
- Якими засобами виразності створено музичні образи?
- Охарактеризуй особливості виконання та темброве різноманіття образів. Поясни, чому виконавець звернувся до такого інструмента?

Не лише інструменталісти люблять фантазувати про космос, але й представники поп-музики у своїй творчості звертаються до цієї теми. Так, один із легендарних німецьких гуртів створив таку композицію та записав кліп.

Гурт «Boney M»

Прослухай фантазію. Використай https://cutt.ly/rw42wTrr або QR-код.

«Нічний політ на Венеру», гурт «Boney M».

Обери запитання (завдання) для себе.

- Що ти уявляєш, коли слухаєш композицію?
- За допомогою яких засобів виразності створено музичні образи? Чи допомагає відеоряд їх зрозуміти?

- Охарактеризуй особливості виконання. Яка роль відеоряду?

Порекомендуй, де в шкільному житті можна використовувати космічну музику як ембієнт.

Космічна музика — музика минулого, сьогодення та майбутнього.

25. Погляд у майбутнє

Людина завжди спрямована на пошук нового. Ми прагнемо інновацій — якісного покращення в різних сферах життя, тому використовуємо свої навички, знання та креативність для їх досягнення. Саме тому сьогодні все більша увага приділяється **футуродизайну** — особливому напряму творчої діяльності, який розробляє концепції дизайну, що відповідають баченню майбутнього. Він може визначати перспективи розвитку способу життя загалом.

Візок для пересування східцями людей з особливими потребами

Одяг з біостимуляцією проблемних ділянок тіла

Велосипед, що трансформується в колесо

Поміркуй, у який спосіб ці сміливі ідеї здатні покращити життя.

Багато винаходів, що впроваджені в промисловість і активно нині використовуються, на ескізі здавалися фантастичними. Проте зацікавленість конструкторів забезпечила можливість втілення їх у життя. Зокрема, так сталося з деякими з винаходів геніального Леонардо да Вінчі.

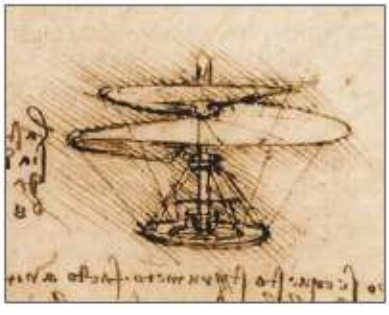

Подивися реконструкцію мосту Леонардо да Вінчі в зменшеному масштабі за https://cutt.ly/0wlqVj9W або QR-кодом.

Робота **футуродизайнерів** полягає в моделюванні та прогнозуванні еволюції технологій, соціальних та культурних змін у суспільстві майбутнього, на основі чого вони проєктують актуальні для нього інновації. Об'єктами їх пильної уваги є інтер'єри, предмети домашнього вжитку та меблів, одяг, будівельні споруди та техніка.

Дай власну оцінку функціональності та естетичній цінності цих футуристичних розробок.

Провідні компанії світу застосовують у проєктуванні своїх головних офісів футуристичні елементи, що викликає у нас, потенційних споживачів, довіру та пряму асоціацію з якістю, науковим підходом і сучасними технологіями.

Офіс компанії «Apple»

Офіс фірми «L'oreal»

У чому, на твою думку, полягає інноваційність представлених винаходів та об'єктів?

Працюючи в групах, обговоріть концепцію міста майбутнього: які зручності в ньому мають бути, яким буде транспортне сполучення та будівлі, що незвичайного повинно з'явитися в його плануванні тощо. Виконайте зображення в техніці графіки, живопису чи колажу (на вибір).

У сучасному світі поняття «інновація» та «футуродизайн» стали синонімами.

26. Фантастичні перетворення

Фантастика притаманна усім видам мистецтва, але особливо яскраво вона виражена в кіномистецтві. **Фантастичний фільм** — напрям і жанр художньої кінематографії, у якому образи, події й антураж фільму є умовним та відстороненим від реальності. Творці такого кіно використовують це для втілення певних художніх задумів або просто для розваги глядача. У кінофантастиці існує кілька окремих жанрів, а саме:

– наукова фантастика;
– військова;
– фентезі;
– фільм жахів;
– фантасмагорія.

На відміну від фантастичної літератури кінематограф має змогу створити візуальний ряд, і глядач завдяки спецефектам сприймає події твору як вірогідні.

Наукова фантастика — жанр кінематографії, де події відбуваються у світі, що відрізняється від сучасності або історичної реальності технологічно, фізично, історично, соціологічно, але не магічно. Цей жанр став одним із перших у кіномистецтві. Більшість вважає цей жанр розважальним, але часто трапляються серйозні твори з філософським змістом.

Пригадай назву першого науково-фантастичного фільму. Яка світлина відповідає цьому фільму?

«Подорож навколо світу»

«Подорож на Марс»

«Подорож на Венеру»

«Подорож на Місяць»

1. 2. 3.

Фе́нтезі — це піджанр фантастики, який передбачає використання казкових і міфологічних тем. Персонажі з фентезі живуть у світі магії і чаклунства — орки, ельфи, гобліни, чаклуни. Цей жанр веде глядача у минуле.

Які з творів належать до жанру фентезі? Чому?

«Володар перснів»

«Зоряні війни»

«Гаррі Поттер»

«Подорож на Місяць»

Фільми жахів — художні стрічки, мета яких тримати глядача в напруженні і хвилюванні, очікуванні чогось жахливого. У сюжеті цього жанру розгортається боротьба добра та зла. Вперше жанр жахів з'явився в роботах відомого режисера-фантаста Жоржа Мальєса наприкінці 1890-х років. Одна з найвідоміших його робіт — фільм 1896 року «Замок диявола», у якому використано перші примітивні спецефекти. Одним з особливих задумів-жахів за мотивами коміксів Чарлза Аддамса 1938 року (який втілили в життя кілька режисерів у різний час) стала епопея родини Адамсів. У 1964 році світ побачив комічний серіал жахів «Сімейка Адамсів». У 1991 році на його основі режисер Баррі Зонненфельд створив однойменний художній фільм, який отримав низку нагород, зокрема «Оскар» за костюми, «Золотий глобус» — за кращу жіночу роль та інші.

У 2019 році цей сюжет відтворили в анімаційному серіалі. У 2022 році виходить продовження історії про долю однієї з героїнь родини Адамсів «Венздей». Цей серіал теж відзначають кінонагородою «Золотий глобус» за кращу жіночу роль та кращий серіал в стилі мюзиклу. А відеоряд фільму використовують для створення своїх відомих кліпів поп-співаки.

Переглянь трейлери та фрагменти фільмів. Використай https://cutt.ly/8w42rsWf, https://cutt.ly/iw42ydkV, https://cutt.ly/hw42iebv або QR-код.

Трейлер до мультсеріалу «Родина Адамсів» (2019).

Фрагмент фільму «Родина Адамсів» (1991).

Трейлер до фільму «Венздей» (2022).

Обери запитання (завдання) для себе.

- Про що ці фільми? Які герої тобі сподобалися?
- Які особливості фільмів-жахів простежуються в цих фрагментах? Яке музичне оформлення використовується?
- Що об'єднує ці фільми та серіали, до яких видів фантастики можна їх віднести? Яка роль музики?

Фантасмагорія — ще один піджанр фантастики, проте він не є популярним, бо ці фільми представляють щось зовсім нереальне, маячню. Вперше цей жанр втілено в анімаційній роботі «Фантасмагорія» 1908 року Еміля Коля.

Переглянь фрагмент мультфільму. Вислови свої враження. Використай https://cutt.ly/1w42i520 або QR-код.

Чому фільми жахів настільки популярні серед глядачів різних поколінь?

Багатожанровість фантастики дає змогу зануритись у минуле, уявити майбутнє.

26. Фантастичні перетворення

Продовжуючи тему майбутнього в мистецтві, варто згадати про жанр **фантастики** в кіно. Як показати глядачам нову цивілізацію? За допомогою чого дати їм відчути себе в далекому майбутньому? Головними помічниками у вирішенні цих питань стають **костюми героїв та спецефекти.**

Що робить ці костюми фантастичними? Наявність яких здібностей та рис характеру героїв вони показують?

Спостерігай за костюмами героїв у добірці за https://cutt.ly/PwlqMuJz або QR-кодом.

У фантастичних або науково-фантастичних фільмах **дизайн костюмів** стає засобом створення неземної естетики. Екстравагантні костюми та футуристичний одяг не лише створюють візуальний образ, а й допомагають визначити ролі персонажів, суспільні відносини та культурні норми в цих вигаданих цивілізаціях. Дизайнери костюмів тісно співпрацюють з режисерами, художниками-постановниками та акторами, щоб оживити персонажів і покращити враження від розповіді. Дизайн костюмів можна використовувати для створення контрастів або паралелей між героями, підкреслюючи їхні стосунки чи конфлікти.

Чому, на твою думку, у фантастичних костюмах часто використовують елементи та етнічні мотиви національних костюмів? Що дає поєднання давнього та футуристичного в костюмі?

Кого сьогодні можна здивувати **спецефектами** в кіно? Фантастика, військові та історичні драми повністю побудовані на них. Захоплюючись подіями фільму й реалістичною картинкою, ми часом навіть не помічаємо спецефектів у фільмі. Вперше глядач познайомився з візуальними ефектами завдяки голлівудським блокбастерам із реалістичними монстрами, захопливими боями та епічними вибухами. А останнім часом комп'ютерна графіка стає популярною і в українському кіно.

Однією з найвідоміших технологій створення спецефектів є використання зеленого або синього тла (хромакею), на якому записується сцена. Коли сцена записана, спеціальне програмне забезпечення перетворює екран на прозоре тло, а потім — на все, що забажає продюсер. Якби актори одягали речі такого самого кольору, що й екран, то ефекти накладалися б на їхні тіла.

Дізнайся більше про створення спецефектів у кіно за https://cutt.ly/hwIwwP0g або QR-кодом.

Знову настає момент активізації твоєї уяви — твій фантастичний герой чи героїня повинні мати оригінальний костюм, що підкреслює їхню особливу місію чи вподобання. Пригадай пропорції тіла людини, продумай образ героя / героїні, аксесуари. Виконавши попередній ескіз, переходь до основного малюнка.

Костюми героїв та спеціальні ефекти — неодмінна частина кінематографічної магії, яка приваблює нас у фантастичних фільмах.

27. Підсумковий. Пригадаймо найцікавіше

Кінофантастика сприяє активному розвитку світової кіноіндустрії. Українці теж полюбляють фантастику. Наші легенди та казки розповідають про велику кількість божеств, чарівників, відьом. Найкращі твори цього жанру були екранізовані та отримали нове життя завдяки кіномистецтву. Так з'явилися художні фільми «Лісова пісня» (1961, Віктор Івченко), «Вій» (1967 рік, Костянтин Єршов), «Пропала грамота» (1983, Борис Івченко), «Тіні забутих предків» (1972, Сергій Параджанов).

Відомі кінокомпанії постійно працюють над створенням чогось нового та цікавого. Звичайними спецефектами та комп'ютерною графікою глядача вже не здивувати.

А як бачиш це ти? Перевір себе.

1. Хто є автором «золотого ладу»?

2. По чому рухаються представники шкіл самби під час карнавалу?

3. Оберіть правильну відповідь.

Бандура — це український народний інструмент, на якому видобувають звук...

щипком пальця та притисканням струн до грифа

ударом молоточків по струнах

лише щипком пальця

4. Обери правильну відповідь.

Фантазія Миколи Лисенка написана для...?

1) фортепіано 2) бандури 3) труби 4) флейти

5. Що об'єднує цих людей?

Василь Ємець, Гнат Хоткевич, Володимир Кабачок.

6. Яка відповідь є неправильною?

Композитори, які писали твори на слова Тараса Шевченка?

Микола Лисенко	Кирило Стеценко
Михайло Вербицький	Дмитро Бортнянський

7. Обери правильні відповіді.

Чим відрізняється кавер від оригіналу?

- Кавер належить особі або особам, які виконали нову версію
- Кавер є новим музичним твором
- Складом інструментів, темпом, способом виконання

8. Установи відповідність.

Фентезі	Художні стрічки, що покликані налякати глядача, вселити почуття напруження та хвилювання
Фільми жахів	Події відбуваються у світі, що відрізняється від сучасності або історичної реальності технологічно, фізично, історично, але не магічно
Наукова фантастика	Світ є подібним до Середньовіччя, наповнений магією та чарівними істотами

9. Установи відповідність. Які з понять належать до витоків джазу? Обери правильне тлумачення цих понять.

блюз	біт	бенд	регтайм	спіричуелс

А) Духовна пісня на біблійну тематику.

Б) Ритмічна пульсація.

В) Ансамбль, у склад якого обов'язково входили духові та ударні, піаніно, також банджо чи гітара.

Г) Імпровізація провінційних піаністів, у перекладі «розірваний ритм».

Д) Народні пісні-«скарги» ліричного характеру.

10. Установи відповідність.

ДЖАЗ	ДУМА	РОК-Н-РОЛ
1.	2.	3.

https://cutt.ly/1w42gtZN, https://cutt.ly/qw42ja1E, https://cutt.ly/hw42kPS5

11. Увага, запрошуємо до участі в кіностудію «Фантасмагорія»! Об'єднайся з друзями в гурт кіновиробнииків, розподіліть обов'язки. Створіть сценарій для фантасмагоричного фільму на одну сцену. Дайте йому назву. Промалюйте героїв. Доберіть музику для озвучування. Презентуйте свій короткометражний фільм.

12. Пригадай пісні, які розучувались на уроках, зімпровізуй до них танцювальні рухи в стилі карнавалу та перкусійний супровід. Запроси однокласників / однокласниць до спільного виконання.

Фантастика дає змогу поринути у світ, у якому можливо все: подорожі в часі і протистояння штучному інтелекту, підкорення космосу та існування всесильних чарівників.

27. Підсумковий. Пригадаймо найцікавіше

Ось і ще одна сходинка в навчанні подолана. Уроки мистецтва продовжують дивувати тебе, а ти продовжуєш перевіряти свої знання. Що вдалося запам'ятати з теоретичного матеріалу? Час перевірити!

1. Знайди серед поданих зображень:

Золоту нагрудну прикрасу скіфського царя IV століття, знайдену в кургані Товста Могила.

Ілюстрацію способу нанесення малюнка на тканину за допомогою фарби і штампів.

Зразок роботи Карла Фаберже.

Кадр зі спецефектами.

Ознаку високого статусу людини, рівня її доходу і впливовості.

Предмети, що беруть участь у створенні цілісної картини майбутнього у фантастичних фільмах.

Приклад реалізації ідеї футуродизайнера.

Абстрактний пейзаж.

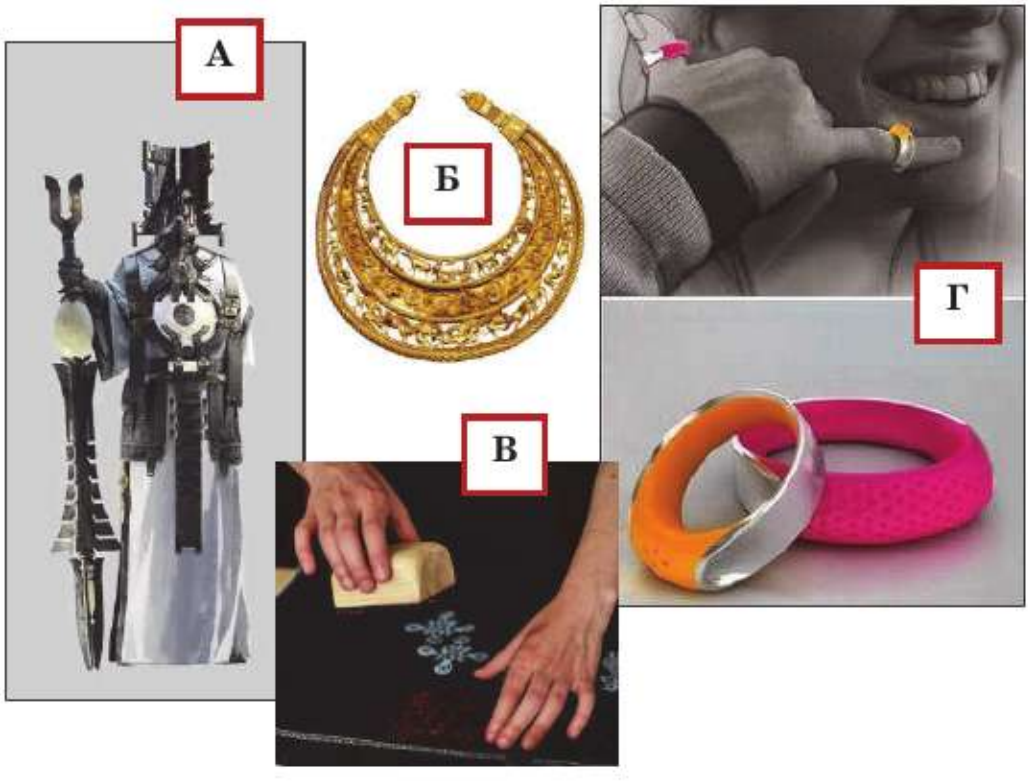

Д

Е

Є

Ж

2. Пригадай, у яких вивчених темах йшлося про ці імена та поняття:

ПЕКТОРАЛЬ

ВИБІЙКА

СВАРОВСКІ

ХРОМАКЕЙ

ІННОВАЦІЇ

МАЛЕВИЧ

3. Яка відмінність між національним костюмом і сучасним вбранням з етнічними мотивами?

4. Поясни на конкретних прикладах, яку роль відіграють етнічні мотиви в костюмах та атрибутах масових дійств народів світу.

Залишився час, щоб розім'яти пальці для розвитку дрібної моторики. Створи оригінальний образ літери або цифри в техніці пластилінографії.

Обізнаність у різних сферах мистецтва збагатить твоє життя.

28. Знаходимо натхнення в природі

Одне з найцінніших умінь людини — бачити красу природи навколо себе. До музичного образу природи можна доторкнутися, звернувшись до давніх календарно-обрядових пісень та дійств.

З якими календарно-обрядовими піснями ти ознайомився / ознайомилася на уроках мистецтва?

Колядки	Обжинкові	Петрівчані	Щедрівки

Календарно-обрядові пісні відображають цикл хліборобської праці, яка була тісно пов'язана з колообігом пір року. Ці пісні вирізняються ліризмом, а під час їх виконання імітують трудові процеси. Цікаво, що часто такі пісенні твори виконували не для людей, а для самої природи. Наприклад, **веснянки** співали, щоб пробудити землю від зими.

У різних місцевостях пісні весняного циклу називали гаївками, гагілками, ягілками, яголойками, маївками.

Протягом віків сформувався чіткий весняний обряд — закликання весни піснями, хороводами, іграми. Різновидів веснянок дуже багато, серед них виділяють:

- **закличні** — у них закликали весну. Починали виконувати ці пісні за перших ознак приходу весни, коли з проталин на снігу виднілася перша зелень;
- **хороводні** — величали прихід весни під час ходіння по колу в такт пісні;
- **гаївки** — веснянки, які виконували під час Великодніх свят;

Богдана Давидюк. Ілюстрація до збірки «Гаївки: великодні співанки та забави»

- **юріївські** — пісні, приурочені до дня Святого Юрія. Їх співали, коли починали зеленіти посіви, проростала трава, розцвітали квіти та вкривалися зеленню дерева;

- **цариннні** — їх співали хором жінки, коли обходили поля — «царини» — на Трійцю чи на Зелені свята.

Царинні та юріївські пісні майже не збереглися.

Зелені свята в Україні вважають початком літа. У цей час виконували **русальні та кустові** пісні, які присвячували вшануванню рослинності, поминанню померлих.

Звичай вносити до хати зілля на Трійцю означає запросини русалок, бо вони живуть у травах і квітах. Це був своєрідний обряд вшанування їх як своїх прародичів. Ще однією традицією є водіння Куста — це дійство, під час якого прикрашену зеленню дівчину водили селом і заходили у двори зі співом кустових пісень та побажаннями.

До літнього циклу належать **купальські** пісні, які супроводжують розваги молоді під час літнього свята Купайла, що триває всю ніч. Під час цього дійства дівчата плетуть вінки, молодь запалює вогнище і стрибає через нього, стрічками і віночками прикрашають жіноче деревце, спалюють чоловічу ляльку Купала, ворожать тощо.

До літнього циклу належать і **петрівчані** пісні (у тексті використано слово «петрівочка», вплив християнства).

Прослухай календарно-обрядові пісні.

Використай https://cutt.ly/Ow42l4es, https://cutt.ly/sw42xvuH, https://cutt.ly/Mw42W3pS, https://cutt.ly/zw42EGm0 або QR-коди.

«Весна, весна-паняночка, де ти зимувала», фольклорний гурт «Радуйся»;

«А в кривого танцю», гурт «Світлиця»;

«Ой ти Купайло хорошеє», фольклорний гурт «Веснянка»;

«Рано», фольклорний гурт «Рожаниця».

Обери запитання (завдання) для себе.

- Який настрій викликають ці твори? Визнач, до якого циклу вони належать.
- Який характер кожного твору, склад виконавців? До якого жанру вони належать?
- Які спільні риси можна виділити? Чим вразила музика?

Розучи пісню. Які засоби музичної виразності потрібно використати, щоб створити відповідний образ?

https://cutt.ly/zw42RJRy

МУЗИКА РІДНОГО ДОМУ

Музика Олександра Злотника, *слова Олександра Вратарьова*
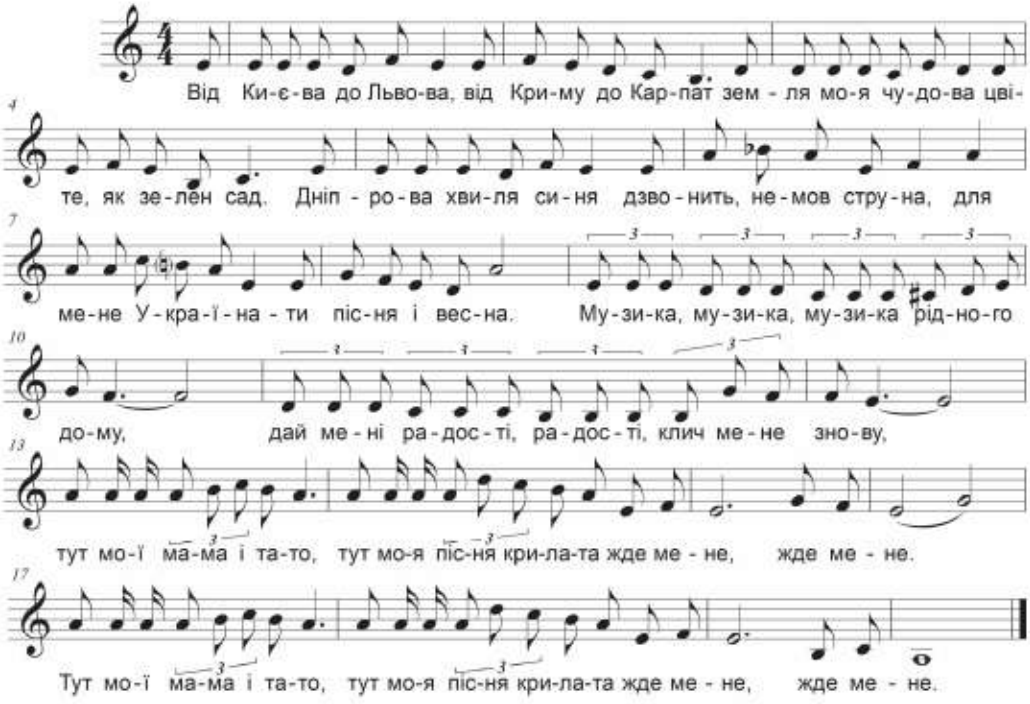
2. Десь там за небокраєм країни, наче рай,
Але для мене раєм залишиться мій край.
Дарує горобина рубіни край вікна,
Як мати, Україно, для мене ти одна!

Де нині можна почути веснянки та пісні літнього циклу?

Провідний образ українського фольклору — образ природи.

28. Знаходимо натхнення у природі

У допитливих людей завжди виникає бажання досліджувати і пізнавати природні об'єкти з їх складною організацією та структурою. «Якщо під шапинкою гриба може сховатися комаха, то можна створити подібне накриття і для людини», — мабуть, роздумував той, хто винайшов парасолю. Так поступово виникла і розвинулася **біоніка** — наука про використання в техніці, дизайні та архітектурі знань про конструкції, форми, принципи й технологічні процеси живої природи.

Переконайся у зв'язку науки та природи за https://cutt.ly/QwlgwOoC або QR-кодом.

Які приклади біонічних об'єктів тобі відомі? Як впливає дизайн цих об'єктів на їхню привабливість для споживачів?

Існує багато прикладів з історії архітектури та техніки, коли за зразок були використані форми живої природи. Наприклад, пластини на спині ящерів панголінів стали основою для нової форми черепиці, а будякові гачечки допомогли створити матеріал велкро-«липучку».

Розвиток біоніки як науки посприяв розквіту **біонічної архітектури** — сучасної течії, яка вивчає фізіологічні, поведінкові та структурні адаптації біологічних організмів як джерело натхнення для проєктування і будівництва цікавих будівель. Ось кілька вражаючих прикладів:

Будинок ради Мельбурна створений з використанням концепції термітника для натхнення в дизайні. Завдяки природній конвекції, водяному охолодженню та особливій конструкції стін споживання води було скорочено на 72%, газу — на 87%, а споживання електроенергії — на 82%.

Офісна будівля Council House, Австралія

Архітектурний комплекс «Місто мистецтв та наук» в Іспанії є одним із 12 скарбів Іспанії та найпопулярнішим сучасним туристичним об'єктом Валенсії. Цей комплекс створено за аналогією до структури очного яблука.

Місто мистецтв і наук, Іспанія

Які природні об'єкти, на твою думку, стали прототипами цих технічних винаходів?

Як ми бачимо, світ природи невичерпний на джерела натхнення для творчості. Біоніка продовжує свій розвиток у нових напрямах реалізації ідей.

Природа може надихнути і тебе! Намалюй біонічну споруду. Подумай про її призначення, зосередь увагу на конструкції будівлі. Визначся з формою — вибери природний об'єкт для наслідування. Поступово деталізуй малюнок функціональними елементами.

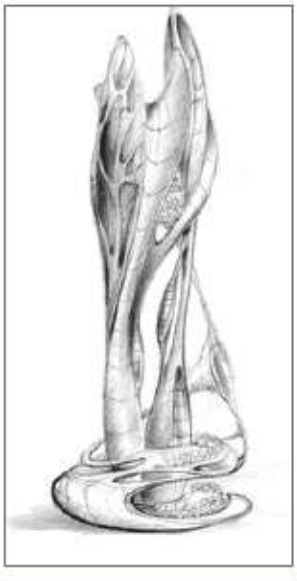

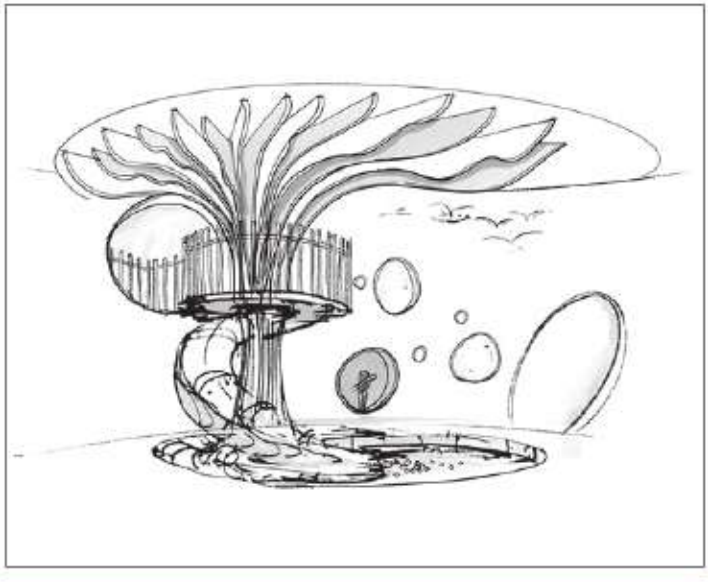

Завдання людини — побачити доцільне в природі й застосувати його для покращення життя.

29. Мистецтво і техніка

Найдавніші музичні інструменти були примітивними, їх виготовляли з природних матеріалів: каменю, дерева, кісток. Першим завданням, яке ставила перед собою людина, що грала на таких інструментах, — це наслідувати природні звуки: спів пташок, шелест дерев, шум моря тощо. З часом технологічний розвиток сприяв удосконаленню і музичних інструментів, вони набували інших розмірів, збільшувалася кількість струн чи клавіш, сила звучання. А іноді один інструмент спонукав винахідників до створення абсолютно нового звучання (тембрального забарвлення).

Клавесин

Однією з таких трансформацій є клавесин і рояль. Обидва ці інструменти є клавішні, вони мають систему звучання зі струн, натягнутих на дерев'яну раму. Клавесин більш давній інструмент, його творці використовували щипкові рухи для видобування звуків, подібно, як це робиться на гітарі або арфі. З цією метою використовували гусяче пір'я, яке через систему важелів приводилось у рух. Пізніше цей інструмент модернізували, і звук став добуватися шляхом ударів маленьких молоточків по струнах. Так з'явився сучасний рояль. Відмінність клавесина від рояля в тому, що в клавесині для створення вібрації струни використовують металеві гачки або перо. Звук виходить короткий за звучанням, а в роялі — на один звук припадає від трьох до п'яти струн, об які одночасно влучає молоточок. Звук рояля більш насичений, об'ємний, можна грати і голосно, і тихо. Та й довжина струн рояля більша, ніж у клавесині.

Фортепіано

Винахідник фортепіано — італійський майстер Бартоломео Крістофорі. Інструмент був названий «gravicembalo col piano e forte» (клавесин з тихим і голосним звуком), — піанофорте, а згодом закріпилася назва фортепіано.

Бартоломео Крістофорі (1655–1732)

Пригадай твори, які ти слухав / слухала у виконанні клавесина та рояля.

Обери з переліку твори, що виконують на цих музичних інструментах, та прослухай їх. Опиши особливості тембрового звучання.

«Місячна соната» Людвіга ван Бетховена

«Весна, весна-паняночка, де ти зимувала»

«Тамбурин» Жана-Філіпа Рамо

Ще один інструмент, який з'явився завдяки технічному розвитку, — саксофон. Його вперше продемонстрував Адольф Сакс у 1841 році на виставці в Брюсселі. Винахідник намагався усунути інтонаційні розбіжності між дерев'яними і мідними інструментами духових оркестрів.

Адольф Сакс (1814–1894)

12 червня 1842 французький диригент та композитор Гектор Берліоз опублікував у Паризькому часописі статтю, у якій назвав новий інструмент «саксофоном». Він став також автором першого твору, спеціально написаного для інструментального складу, до якого ввійшов саксофон.

На початку XX століття музикантам, які грали блюз або кантрі, достатньо було звичайних акустичних гітар. Але вже у 1930-х роках джазові гітаристи почали шукати спосіб посилити звучання своїх інструментів. Технічна новація, яка дала змогу з'явитися багатьом музичним

сучасним напрямам та видам популярної музики, була створена Джорджем Бішампом та Полом Бартом за участі Гаррі Вотсона. Вони розробили різновид гітари з електричними звукознімачами, що перетворюють коливання металевих струн на коливання електричного струму. Сигнал зі звукознімачів обробляється для отримання різних звукових ефектів та підсилюється для відтворення через динаміки.

Електрогітара є обов'язковим інструментом рок-музикантів усіх напрямів, включаючи панк і альтернативний рок. Агресивне і «рване» звучання застосовують у хард-року, м'яке і багатозвучне — у фолку.

Звісно, таку гітару обирають і сучасні джазові та блюзові музиканти, рідше — виконавці попмузики, диско.

Електрогітара «Fender Telecaster Thinline», 1972 р.

Прослухай два варіанти композиції. Використай https://cutt.ly/bw42TVBP, https://cutt.ly/iw42UOrj або QR-коди.

«Туко-тіко» Зекінья ді Абреу.
«Зоряний пил» Хогі Кармайкла, 1927 рік.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Який настрій викликають ці твори? Який із них сподобався більше і чому?
- Охарактеризуй засоби музичної виразності, якими користуються виконавці. Опиши особливості звучання основних інструментів.
- Що спільного в цих творах, чим відрізняються? Чи можливо замінити інструменти один одним? Чи зміниться загальний настрій?

Які сучасні електроінструменти тобі подобаються? Де вони використовуються?

Розвиток технологій дає змогу створювати нові музичні інструменти, збагачуючи музичний світ.

29. Мистецтво і техніка

Мистецтво проникає в усі сфери життя людини. Нам складно уявити сьогодні своє життя без інтернету. Серед його численних можливостей є пошук інформації. Шукаючи ту чи іншу інформацію, ми потрапляємо на різні сайти. Основна заставка є першим естетичним враженням, яке ми отримуємо про сайт. Ось кілька прикладів заставок сайтів.

Чи доводилося тобі заходити на різні сайти в інтернеті? Чи впливав дизайн заставки цих сайтів на твоє бажання продовжити роботу в ньому?

Зовнішній вигляд сайтів та додатків — це робота вебдизайнерів. У ній багато спільного з діяльністю графічного дизайнера, але поле діяльності **вебдизайнера** — сайти та програми. Одне з базових умінь обох дизайнерів — розуміння психології кольору, основ композиції, правил поєднання шрифтів.

Важливо також бути готовим генерувати ідеї. Щоб творити з чистого аркуша, потрібні сміливість і креативність. Спільними для всіх дизайнерів можуть бути інструменти (скажімо, програма Photoshop). Як бачимо, мистецька складова в роботі дизайнерів є вагомою, адже в процесі створення певного продукту вони поєднують естетичний візуальний ряд із зручністю користування.

Розглянь типові складові заставки для сайту.

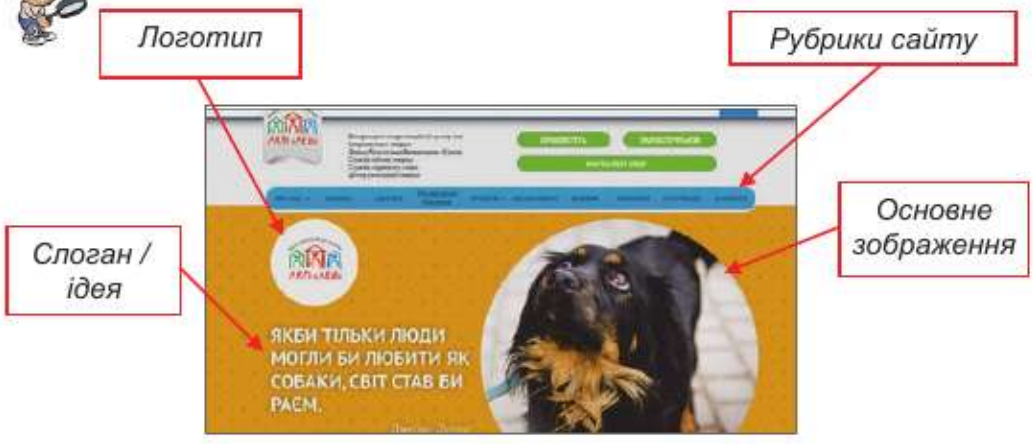

Знайди ці типові складові на представлених зразках. Дай власну оцінку зовнішньому вигляду сайтів, колірній гамі, композиції та шрифтам у них.

Для багатьох із нас може настати момент, коли нам потрібно буде створити власний сайт – для розвитку бізнесу, наприклад. У сучасному цифровому світі створення власного вебсайту — це не тільки можливість представити себе в інтернеті, а й спосіб виразити свої захоплення та інтереси. За допомогою інтернет-технологій ми можемо поділитися своїм світом, створити спільноту з людьми, які мають схожі з нашими інтереси, або навіть

використовувати сайт як платформу для освіти та навчання. Головним у твоєму сайті буде зміст. Створюй інформаційні статті, блоги або відео, які відображають твої захоплення. Можливо, сферою твоїх зацікавлень є фотографія, мистецтво, спорт, тварини або технології — вибирай формат, який найкраще виражає твій стиль та інтереси. Спілкування з дизайнерами, спостереження за новинками в розробці сайтів та художня творчість стануть твоїми найкращими помічниками в самовдосконаленні.

З якої теми варто зробити сайт? Хто міг би ним зацікавитися? Які інструменти варто використати для його створення? Яка колірна гама буде доречною?

Працюючи індивідуально або в групі, створи ескіз заставки для власного сайту. Відобрази на ньому основні компоненти (назву, логотип, рубрики, ключове зображення тощо). Добирай кольори та шрифти, які відповідають ідеї сайту та твоєму авторському задуму. Скористайся запропонованими шаблонами композиції заставки або створи власний варіант.

Правильно розроблений дизайн сайту стане віддзеркаленням світу твоїх захоплень.

30. Творення нового життя

Природа має силу викликати в людей різні емоції та надихає на їх вираження. Музика здатна передати ці емоції. А коли вона відтворює звуки природи або передає її красу, то може слугувати засобом релаксації та відпочинку.

Життя навколо нас сповнене безлічі звуків: завивання вітру, дзюркотіння струмка, шум дощу, плескіт води тощо. І все це стає джерелом музичного мистецтва. Первісна людина, бажаючи зімітувати спів птахів чи шум лісу, створила перші музичні інструменти — сопілки, окарини, барабани та багато інших. Завдяки розвитку техніки та появі засобів запису звуку митці стали використовувати записаний раніше звук як складову музичного твору.

Як називають музику, яка базується на записах звуків, що оточують нас?

Класична | **Танцювальна** | **Конкретна**

Можливість мікшувати, тобто з'єднувати два чи більше аудіозаписів в один, відкрила нові шляхи експериментування з музичним матеріалом. Тепер музика набуває ще більших зображальних властивостей, а саме, здатність музичним звуком створювати навколишній світ, картини природи, музичні «портрети» людей і тварин тощо. Музичне зображення зазвичай містить елементи звуконаслідування. Це — ритмічні елементи (чітке чергування кроків, перестукування коліс поїзда, рівномірні накочування морських хвиль); темброві (цокання кінських копит імітують кастаньєти, гуркіт грому наслідують литаври); мелодико-інтонаційні (характерні інтонації фанфари — наслідують зозулю).

У яких творах зустрічаються зображальні інтонації?

«Венеційський карнавал» Гаетано Пуньяні

П'єса «Пробудження міста» Луїджі Руссоло

Роберт Шуман. П'єса № 3 «Арлекін» із сюїти «Карнавал»

Зображальність допомагає слухачам краще зрозуміти зміст музичного твору. Але їй на допомогу прийшли позамузичні засоби творення музичного образу. Серед них пластичне втілення твору, театралізація, використання відеоряду та графіки тощо.

Ще одним найдавнішим позамузичним засобом у створенні музичного образу є текст, з ним ти ознайомишся у вокальній чи програмній музиці.

Пригадай визначення програмної музики. Сформулюй правильне твердження зі слів-підказок.

МУЗИКА *ВИКЛАДЕНУ* В *чи* поетичній пРоГрАмІ ТЕМА *інструментальна* написана Напевну (СЮЖЕТ) в *СЛОВЕСНІЙ* вИкЛаДеНу.

У програмній музиці це можуть бути віршовані та прозові цитати, які прописують у нотній партитурі. Їх озвучують перед концертним виступом. Саме вони готують слухача та виконавця до усвідомленого слухання музичного твору.

Якщо говорити про тексти вокальної музики, то вони сприймаються у процесі виконання.

Пригадай, які з різновидів і напрямів музики потребують текстової основи.

Ознайомившись із сучасними музичними композиціями, які порушують екологічні проблеми довкілля, ти краще зрозумієш важливість збереження природи. Ставлення автора та виконавця до цієї проблеми допомагає усвідомити її значущість.

Прослухай пісні. Переглянь текст пісень.
Використай https://cutt.ly/Sw42IHWM, https://cutt.ly/9w42PU1L, https://cutt.ly/tw42AFYh або QR-код.

«Три поради», музика Ігоря Шамо, слова Юрія Рибчинського.

«Earth Song» («Пісня Землі»), музика та слова Майкла Джексона.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Про що пісні? Який настрій вони викликають?
- Якими засобами позамузичної та музичної виразності розкрито образи пісень?
- Порівняй ці твори. Який варіант глибше передає тему? Чому?

Розучи пісню. Які позамузичні засоби виконання запропонуєш, щоб образ краще запам'ятався?

https://cutt.ly/gw42SNRi

ЧОРНОБРИВЦІ

Музика Володимира Верменича, *слова Миколи Сингаївського*
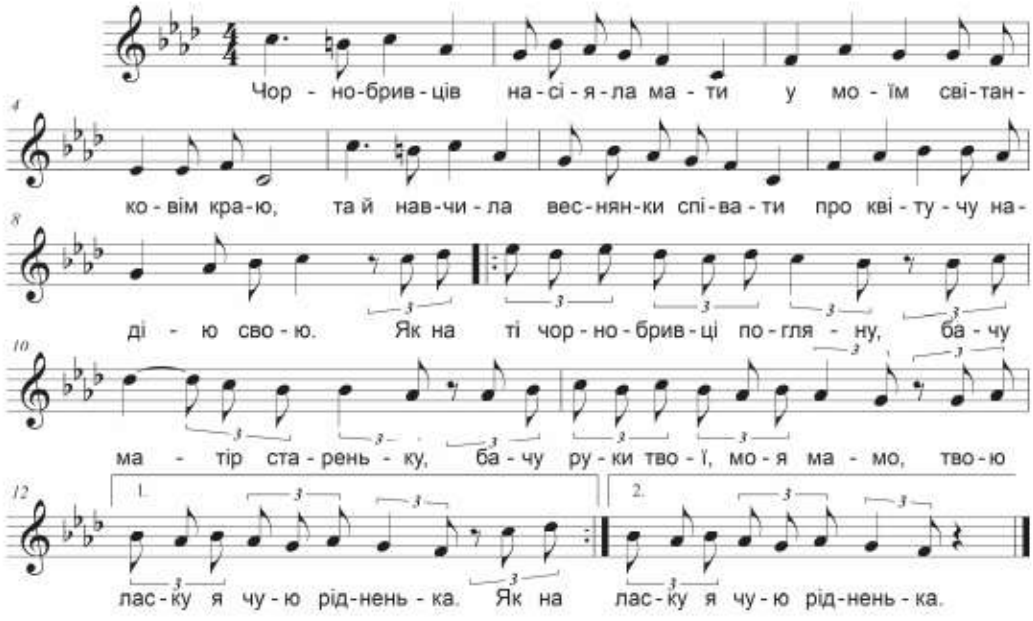
2. Я розлуки та зустрічі знаю,
Бачив я у чужій стороні
Чорнобривці із рідного краю,
Що насіяла ти навесні.
Приспів.

3. Прилітають до нашого поля
Із далеких країв журавлі.
Розцвітають і квіти, і доля
На моїй українській землі.
Приспів.

Які немузичні засоби виразності ти запропонував / запропонувала б, враховуючи розвиток сучасних комп'ютерних технологій?

Сучасні технології та немузичні засоби виразності, допомагають глибше розкривати музичні образи.

30. Творення нового життя

Що може поєднувати в собі бажання виготовити щось власноруч, фантазію та турботу про довкілля? Відповіддю на це питання стала поява нового виду творчості — **апсайклінгу.** Він дає змогу по-новому подивитися на вживані речі чи предмети, які не використовувалися, створити з них щось нове та гарне. Це потрібно, щоб зменшити виробництво і його вплив на зміни клімату, а також кількість відходів і ресурсів, які йдуть на їх переробку.

Дізнайся більше за https://cutt.ly/awl51xKG або QR-кодом.

Згадай поробки чи листівки, створені власноруч для близьких людей чи друзів. Що вони допомогли тобі розвинути? З яких матеріалів вони були виготовлені?

Створені власноруч іграшки, ящики для книг чи підставки для квітів ставали предметами гордості для тебе й твоїх близьких, адже вони зберігали в собі частинку твоєї енергії та душі. Створення, здавалося б, простих на перший погляд речей допомагало нам вивчати властивості матеріалів, розвивати навички моделювання, просторове мислення. Ці вміння стають у нагоді народним умільцям, майстрам хендмейду, дизайнерам та всім творчим людям.

Ще однією причиною популярності апсайклінгу є його універсальність, адже займатися ним можуть люди будь-якого віку, різного рівня підготовки і в найпростіших умовах.

Розглянь зразки апсайклінгу та визнач, з яких матеріалів вони виготовлені. Оціни рівень складності їх створення.

Здивуйся можливостям переробки речей за https://cutt.ly/qwI5MAJY або QR-кодом.

Коли ми бачимо у своєму оточенні людей, одягнених в оригінальний одяг ручної роботи або з незвичайними аксесуарами, ми сприймаємо таку людину як харизматичну й сміливу особистість. Речі, створені послідовниками апсайклінгу, вказують на талант автора, його унікальність та екологічну свідомість.

Мода постійно змінюється, а популярні бренди створюють нові образи, безжально позбуваючись нерозпроданих речей. Фешн-індустрія визнана другим за масштабом забруднювачем екології після нафтогазової промисловості. Вторинне використання текстилю здатне знизити цей негативний вплив.

Дізнайся про апсайклінг в індустрії моди за https://cutt.ly/kwI50uSS або QR-кодом.

Розмаїття можливостей апсайклінгу як різновиду творчості вражає.

Творення нового життя зі старих речей гідне невеличкого колективного або групового проєкту. Ємності для будь-яких речей є направду потрібними предметами побуту. Тож опрацюйте в групах ідеї виготовлення таких ємностей з підручних матеріалів, виготовте зразок та підготуйте усні презентації про процес їх створення, використані матеріали та функціональні можливості.

Подискутуйте в групах та обґрунтуйте свою позицію щодо недоліків та переваг апсайклінгу як виду творчості.

Апсайклінг може стати не лише цікавим хобі для тебе, а й принести користь суспільству.

31. Популярний калейдоскоп

Поява звуку в кіномистецтві і на телебаченні стала поштовхом до розвитку цілого виду кіномистецтва — кліпів.

Відеокліп (з англійської video clip — «відеовідрізок») — здебільшого короткий за тривалістю (4-5 хвилин) відрізок відео з музичним супроводом. Термін **«музичний кліп»** вживають, коли йдеться про відео до певної музичної композиції.

Розрізняють постановочні, концертні, анімаційні кліпи. Кліп відображає стилістику музики, нерідко ілюструє пісню, показує зовнішні дані артиста з найвигідніших ракурсів.

Сценарій до сюжету історії, яка покладена в основу кліпу, готує режисер-«кліпмейкер». Відеокліпи знімають для показу по ТБ або в мережі Інтернет. Іноді кадри з кліпів транслюють під час виконання пісні на концертах.

Кадр з відеокліпу «Це ми!»

Перші відеозаписи під музику з'явилися ще у 1920-30-х роках. Більшість кліпів того періоду являють собою просто концертний запис виступу артистів, але окремі кліпи вже були зроблені аналогічно до сучасних: використовувався монтаж, зйомка з декількох камер, доступні в той час спеціальні ефекти, був наявний сюжет.

Кліп зазвичай існує в кіно- або відеоформаті, але бувають музичні кліпи, під час виробництва яких використовується анімація. У 1940-і з'явилися анімаційні музичні відео. Студія Волта Діснея випустила цілу серію короткометражних мультфільмів «Silly Symphonies», цілком покладених на класичну музику. Першим у цій серії став «Танець скелетів» 1929 року. У мультфільмі звучать «Танок смерті» Каміля Сен-Санса і «В печері гірського короля» Едварда Гріга в обробці Карла Столінга.

Кадр з мультфільму «Танець скелетів» Волта Діснея

Переглянь фрагмент мультфільму «Танець скелетів» з серії «Silly Symphonies». Вислови своє враження. Чи можна це вважати відеокліпом?

Використай https://cutt.ly/3w423jVw або QR-код.

З поширенням телебачення кліпи стали важливою складовою виступів артистів. Для цього з 1964 року на BBC почав виходити щотижневий хіт-парад «Top of the Pops». Щоб не приїжджати щотижня на зйомки, багато груп записували яскраві відео, що збільшувало їхні шанси на успіх у хіт-параді. Так законодавцями моди у 1960-ті були «The Beatles» з роликами до пісень «Strawberry Fields Forever», «Rain», «Paperback Writer». Шведська група «ABBA» після перемоги в 1974 році на конкурсі Євробачення почала активно знімати відеокліпи для просування своїх альбомів і синглів по всьому світу. Шалений успіх кліпу гурту «Queen» на пісню «Bohemian Rhapsody» (1975) вважають початком розквіту музичних відео на ТБ. Відтоді кліпи стають постійним атрибутом рок- і попвиконавців.

Переглянь відеокліпи. Використай https://cutt.ly/lw4286qL, https://cutt.ly/0w427ZPt або QR-код.

«Bohemian Rhapsody» гурту «Queen».
«Money, Money, Money» гурту «ABBA».

Обери запитання (завдання) для себе.

- Про що зміст відеокліпів? Чи допомагає це зрозуміти пісні?
- Який вид кліпу використано? Як взаємопов'язаний відеоряд з аудіорядом?
- Порівняй ці відеокліпи. Який з варіантів краще передає зміст пісні?

У 1981 році світ побачив перший музичний телеканал, присвячений сучасній популярній музиці, — MTV (Music Television) в США.

Якісні кліпи фінансово затратні, вони передбачають складну режисуру й велику масовку. Наприклад, деякі кліпи Майкла Джексона коштували по 1-2 мільйони доларів, і в них знімалися голлівудські зірки. Все частіше в таких роликах застосовують кіноспецефекти, такі як комп'ютерна графіка, хромокей та інші.

Сучасний розвиток інтернет-технологій сприяв появі феномену «віртуальних груп» — музичних проєктів, що не виступають наживо і доносять свою музику до глядача тільки в аудіозаписах і відеокліпах. Іноді ці виконавці створюють свій образ завдяки анімації, навіть не з'являючись в ефірі. Наприклад, віртуальна група «Gorillaz», електронний проєкт «Crazy Frog» та інші.

Переглянь відеокліп «Axel f» Crazy Frog. Вислови своє враження. Чому цей продукт є відеокліпом? Використай https://cutt.ly/Xw425568 або QR-код.

Новим словом в історії відеокліпів стала поява інтернет-трансляцій на таких сервісах, як YouTube, Vevo, Google Video тощо. Їх підписникам доступні кліпи будь-яких виконавців — як популярних, так і початківців-любителів. Такі виконавці, як Джастін Бібер, Остін Махон, Loituma, BTS та інші, досягли популярності саме завдяки кліпами в інтернеті. Велика кількість програм відеомонтажу дає змогу створювати та публікувати музичні кліпи в інтернеті будь-якій людині.

Проєкт. Візьми участь у проєкті «Відеокліп власноруч». **Завдання проєкту:** створити відеокліп на улюблену патріотичну пісню. **Результат проєкту:** відеокліп.

Які сучасні українські виконавці стали відомими завдяки інтернет-трансляції?

Сучасні технології відчиняють двері у світ музичного виконавства усім охочим.

31. Популярний калейдоскоп

Ми хочемо не просто чути музику, але й бачити її. Для цього створений такий формат візуального сприймання музичних творів, як відеокліп. Серед його якісних характеристик є і використання світла, і звуковий ряд, проте є один не менш важливий компонент — **колір**. Це робить **відеокліп** цікавим предметом для розгляду на уроках образотворчого мистецтва.

Колір може виступати окремим визначальним елементом у музичному кліпі. Досвідчені кліпмейкери (творці відеокліпів) цілеспрямовано використовують колір, щоб викликати певні емоційні і психологічні реакції в аудиторії.

Згадай, у яких темах уже йшлося про символіку кольору? Чи збігається, на твою думку, сприйняття кольорів різними людьми?

Якщо режисерові відеокліпу потрібно зробити сцену емоційно виразною, немає кращого способу, ніж вибрати колір, пов'язаний з емоцією, яку він намагається викликати. Серед значень **червоного** кольору, згідно з теорією психології кольору, у відеоряді є гнів, пристрасть, злість, енергія, швидкість, сила, любов, агресія, небезпека.

Які з перелічених емоцій закладені в представлених кадрах з відео?

Режисери використовують вибір кольорів, щоб покращити сюжетну лінію, розкрити образи персонажів і створити захопливу атмосферу. Навіть поява на мить на екрані певного кольору здатна посилити або змінити сприймання відеоряду.

Дізнайся цікаві факти з психології кольору за https://cutt.ly/2wl6waOv або QR-кодом.

Які емоції викликають у тебе ці кадри? Який колір домінує у кожному з них? Прочитай значення цих кольорів під QR-кодом внизу сторінки і порівняй свої відчуття з теорією.

У кожному кольорі є безліч відтінків, яких можна ще більше утворити, щоб максимально передати той рівень емоцій, який ви шукаєте.

Використай https://cutt.ly/Lwl6e6qQ або QR-код.

Багатоколірні бідні будиночки в кадрі популярного кліпу «Despasito» лише посилюють динамізм музичного ряду. Вони викликають позитивні емоції та піднесеність.

Монотонна мелодія пісні Gotye «Somebody that I used to know» підкреслюється пастельними розбіленими відтінками картини, на яку перетворився фінальний кадр кліпу.

Уяви себе режисером / режисеркою відеокліпу. Продумай, хто буде в кадрі, у яких умовах та обставинах він / вона / вони будуть зображені. Визнач загальне емоційне навантаження відеоряду (динамічне, сумне, радісне, монотонне, загадкове тощо) і добери гаму кольорів для передавання цього емоційного стану (додано зразки ескізів кадрів).

Колір у відеокліпах передає емоції і є важливою складовою візуального ряду.

32. Символ у мистецтві

Людина живе у світі символів, які сягають давніх часів і продовжують народжуватись у вирі сучасного життя. Символи — це умовні знаки, створені на найпростіших формах, що існували для позначення Всесвіту і самої людини. В основі класичних символів лежать умовні знаки — зображення. Для музичного мистецтва такими символами стають музичні твори чи цитати з них. Велику роль у житті людини відіграє пісня. Як музичний жанр вона найдоступніша та затребувана в житті людини. Саме пісні стають головними музичними символами.

Обери з переліку твори, що символізують певний час, подію, країну. Поясни свій вибір.

«Поргі та Бесс» Джорджа Гершвіна

«Щедрик» в обробці Миколи Леонтовича

«Марсельєза» Клода Жозефа Руже де Ліля

Пригадай найпопулярнішу пісню, яка звучала на українських майданах під час Помаранчевої революції та Революції Гідності.

Держа́вний Гімн Украї́ни, або **Сла́вень**, — один із головних державних символів України поряд із прапором і гербом. Державний Гімн України — пісня «Ще не вмерла України і слава, і воля» (слова Павла Чубинського, музика Михайла Вербицького).

Історія його створення бере початок з осені 1862 року, коли етнограф, фольклорист і поет Павло Чубинський почув патріотичну пісню сербських студентів. Саме вона надихнула його, і за пів години з-під його пера з'являється текст пісні «Ще не вмерла України...», яку проспівали на сербський мотив.

Завдяки публікації тексту у львівському журналі «Мета» цей вірш прочитав Михайло Вербицький і в 1863 році написав до нього музику.
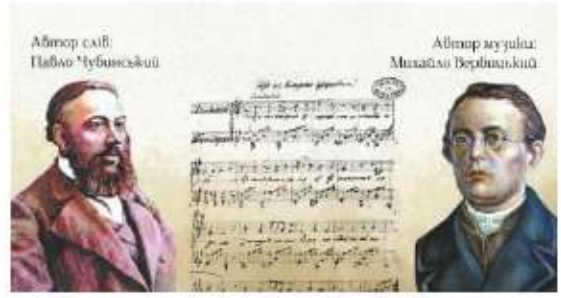
У США як народну пісню майбутній гімн виконав емігрант зі Львова Михайло Зозуляк у 1915 році. І він же в 1916 р. зробив його перший запис на вініловій платівці (Columbia Phonograph Company) українською мовою під назвою «Szcze ne wmerla Ukrainy ni slava ni volya».

У 1917–1920 роках «Ще не вмерла України...» став одним з державних гімнів УНР та ЗУНР, Карпатської України.

Еталонною музичною редакцією Державного Гімну України є музична редакція Мирослава Скорика та Євгена Станковича в тональності сі-бемоль мажор.

Популярність офіційного українського славня надихає сучасних музикантів. Мережею шириться безліч варіацій у різних стилях, але в них із легкістю вгадуються акорди, що стали святими для українців.

Послухай кілька версій сучасних каверів на тему Державного Гімну України. Використай https://cutt.ly/xw49qgi9, https://cutt.ly/9w49wd6M, https://cutt.ly/uw49rlNO або QR-код.

Фонк-версія від PHONK EDITION.

Реп-версія від АПОКРИФА.

Ремейк Державного Гімну України Spiritime EDM.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Який з варіантів тобі сподобався найбільше. Чому?
- Які музичні стилі, засоби виразності використали автори цих каверів?
- Яка роль цитування тексту в цих композиціях? Чи є вони, на твою думку, вдалими?

Одним із найголовніших національних музичних символів України є «Молитва за Україну» Миколи Лисенка. Хоча ця молитва не є класичним духовним твором, для України — вона духовний гімн.

Цю пісню, що спочатку мала назву «Боже, Великий, Єдиний» («Дитячий гімн»), було створено наприкінці XIX ст. і насамперед для дітей. У передмові автори написали: «...хотіли вкласти передусім в уста дітей, від яких Всевишній найскоріше міг почути це благання».

Розучи «Молитву за Україну» Миколи Лисенка. Які засоби музичної виразності ти використаєш для створення музичного образу? https://cutt.ly/Lw49yFWZ

МОЛИТВА ЗА УКРАЇНУ

Музика Миколи Лисенка, *слова Олександра Кониського*
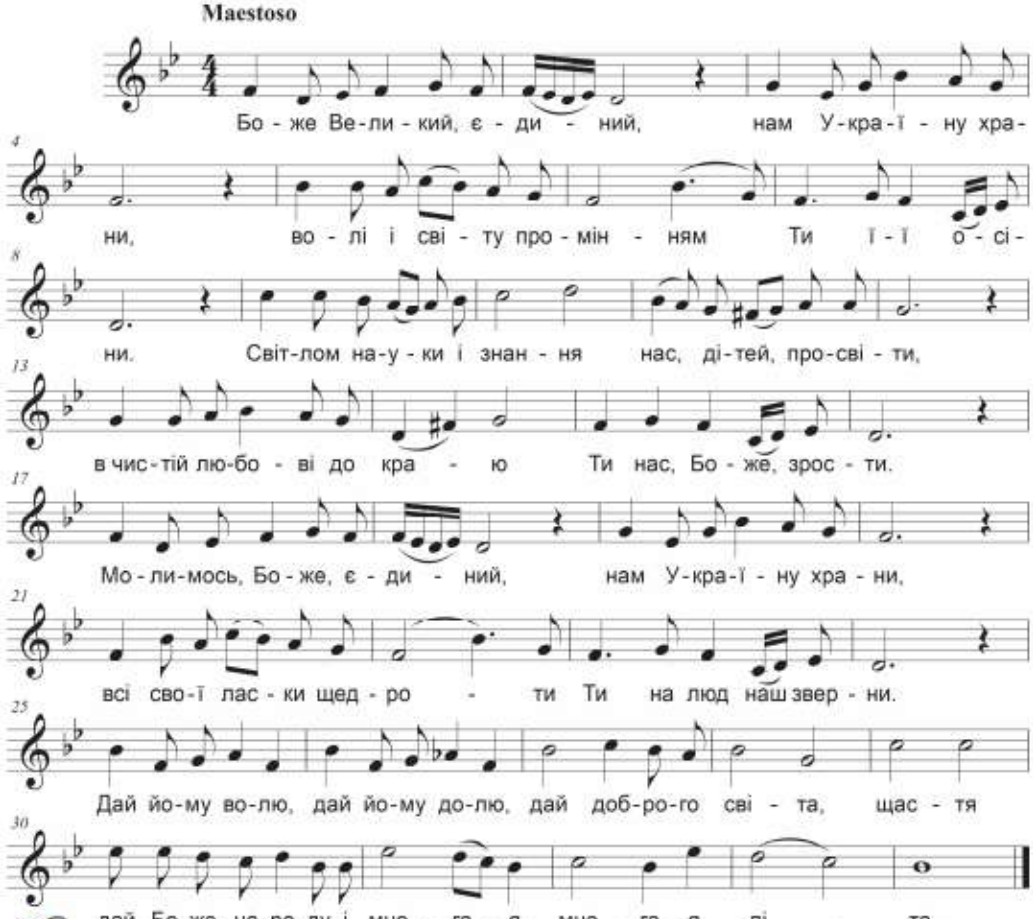
Які пісні-національні символи ти знаєш?

Кращі музичні символи є складовою загальнонаціональної символіки України.

32. Символ у мистецтві

З первісних часів різні види зображень (скульптурні, живописні, графічні) були символічними кодами, що їх люди використовували для здійснення обрядів, збереження та передачі інформації. Давні предки українців обожнювали природу й вірили в існування добрих і злих сил у ній. Намагаючись захиститися від зла, люди створили для себе цілу систему **оберегів** — давніх добрих символів. Найдавнішими для багатьох народів символами-оберегами були знаки Сонця та Місяця.

Пригадай міфи та легенди про походження певних природних явищ, літературні твори, фільми та мультфільми, в яких згадуються символи-обереги. Яким є ставлення до них у цих творах?

Жіноче божество — Берегиня — була поширена практично в усіх народів, вважалася матір'ю всього живого. Це первісне божество — захисник людини, богиня родючості, природи та добра.

Половецька баба з чашою

Тотемні стовпи біля повороту Sunwapta Falls

Тотем з дерева

Багато народів на первісному етапі свого формування мали **тоте́ми** — істоту або предмет, який вважався засновником племені. Зазвичай вони були представлені у вигляді ідола (божества), бо вважалося, що його душа перебуває в цьому предметі. Наші дохристиянські предки-язичники встановлювали боввани — статуї, що зображали бога чи ідола.

Найбільш впізнаваним символом України в світі нарівні з прапором є наш малий герб Тризуб. Для багатьох іноземців цей символ асоціюється з українською незламністю, стійкістю та жагою до свободи. Після проголошення Незалежності України герб здобув велику вагу в суспільно-політичному житті країни, а також прославився як досконалий символ: впізнаваний, емоційний, зухвалий і досить простий.

Дізнайся про різні версії походження цього символа за https://cutt.ly/LwOvu7yx, https://cutt.ly/PwOvi4Tu або QR-кодами.

Порівняй представлені трактування Тризуба. Добери прикметники для їх опису. Які емоції вони викликають?

У новітній історії України Тризуб вийшов за межі державного користування і став народним символом, люди власноруч відтворюють його на численних носіях, переосмислюють, по-різному інтерпретують дизайн. Унаслідок цього Тризуб набув варіативності, деінде його стали використовувати як елемент композиції або навіть прикрасу.

Герб України — оберіг і символ українськості. Під час повномасштабної російсько-української війни він набуває щоразу нових відтінків значень, які українські митці відтворюють у своїх роботах. Тризуб став таким само впізнаваним у світі, як прапор. Сьогодні це візуальна метафора незламності, стійкості та нескореності українців.

Подискутуйте в групах про те, чи доцільно використовувати зображення малого герба нашої держави на сувенірній продукції та товарах широкого вжитку.

Створи власну інтерпретацію Тризуба, формуючи його образ із тих символів чи зображень, які, на твою думку, відображають суть та цінності нашої культури та історії.

Мистецтво розмовляє з людьми мовою символів.

33. Символ у мистецтві

Музика в житті людини має вагоме значення, а для кожного українця важливою є пісня. Саме пісня з її глибинним змістом та відповідністю прагненням і почуттям народу стала музичним символом нації.

Які запропоновані пісні, на твій погляд, є символами України? Що вони уособлюють?

Гімн січових стрільців «Ой у лузі червона калина»	Дума про Марусю Богуславку

«Червона рута»	«Чорнобривці»	«Києве мій»

Завдяки творчості Тараса Шевченка українці мають багато пісень, що стали народними. Ці пісні асоціюються з Великим Кобзарем, уособлюють Україну, могутній Дніпро, силу та непохитність нашого народу.

Поміркуй, які Шевченкові пісні вважають піснями-символами. Що вони передають?

Символом української сучасної естрадної музики є «Червона рута» Володимира Івасюка — пісня, яка стала однією з найвідоміших українських пісень у світі. Завдяки творчості американської співачки українського походження Квітки Цісик такого статусу набув і твір «Два кольори» Олександра Білаша й Дмитра Павличка та багато інших.

Якій пісні, що стала символом України у світі, присвячена ця ювілейна монета? Хто автор обробки пісні? Який хоровий диригент сприяв популяризації цього музичного твору?

Виконання народної лемківської пісні «Гей, пливе кача» вокальною формацією «Піккардійська терція» під час трагічних подій Революції Гідності дало українцям ще один символ пам'яті, пісню-реквієм за загиблими героями Небесної Сотні.

Прослухай пісню. Використай https://cutt.ly/4w49iPpY або QR-код.

Українська народна лемківська пісня «Пливе кача по Тисині».

Обери запитання (завдання) для себе.

- Який настрій викликає твір?
- Які засоби виразності створюють музичний образ?
- Охарактеризуй особливості виконання, виконавський склад та взаємодію тексту з мелодією пісні.

Звісно, українці мають і свою національну символіку в інструментальній музиці. Так, «Запорозький марш» Євгена Адамцевича є одним із музичних символів боротьби за незалежність України. Він, як і Гімн України, звучав на мітингах у другій половині 1980-х. Після здобуття незалежності саме під звуки «Запорозького маршу» збиралися депутати у Верховній Раді України. Він же став основним маршем репертуару оркестрів Збройних сил України.

Євген Адамцевич (1903–1972)

Прем'єра «Запорозького маршу» відбулася в Києві 1969 року під час концерту незрячого кобзаря в Київській опері. За словами Євгена Адамцевича, мелодію було перейнято від кобзаря Івана Положая, до якої додано трохи мажорних нот. Своєю чергою, керівник Роменської капели бандуристів вивчив марш від попередників-кобзарів, які, найімовірніше, передавали його один одному ще із XVII ст.

Масштабу і величі маршу Адамцевича додала оркестрова версія, яку зробив Віктор Гуцал для Державного оркестру народних інструментів. Патріотичне звучання стало причиною того, що комуністична влада заборонила «Запорозький марш». Наступне виконання стало можливим лише через двадцять років. Сьогодні це музичний символ відваги і незламності українського народу.

Прослухай марш. Використай https://cutt.ly/Pw49p4po або QR-код.

«Запорозький марш» Євгена Адамцевича.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Що ти уявляєш, коли слухаєш композицію?
- Якими засобами виразності створено музичні образи?
- Охарактеризуй особливості виконання та темброве різноманіття маршу.

В Україні є власні музичні інструменти-символи. Серед них незмінний супутник козака Мамая, відомий з XV–XVI століть. Так, це кобза, яку широко використовували в середовищі українського козацтва, а особливо мандрівні кобзарі.

Найпопулярнішим та найдавнішим українським духовим інструментом і водночас найбільш доступним є сопілка. З давніх-давен вона була супутником пастухів, входила до складу троїстих музик та весільних музикантів. Ще одним унікальним українським інструментом, який за формою нагадує дерев'яну трубу завдовжки від 2,5 до 8 метрів, є трембіта. Трембіта занесена до Книги рекордів Гіннеса як найдовший інструмент у світі. Це про неї говорять: «мертвого підійме». У трембіті — жива музика українських Карпат.

Чому важливо знати значення музичних символів? Які сучасні пісні можуть набути такого значення?

Україна багата музичними символами різного виду та значення. Вивчай їх!

33. Символ у мистецтві

Уявляючи собі лицаря, ми бачимо шляхетного сильного чоловіка в обладунках і на коні. Його невіддільним атрибутом є прапор з гербом. Герби використовувалися для ідентифікації родів, родин, міст, королівських домів тощо. Вивченням гербів займається спеціальна історична дисципліна **геральдика** (гербознавство), яка вивчає розвиток гербової традиції, явища і події, пов'язані з функціонуванням гербів. Геральдичні твори розглядають як частину культурної спадщини та мистецтва.

Дізнайся більше про геральдику за https://cutt.ly/NwOvjVQw або QR-кодом.

Які герби ти бачив / бачила? Що на них було зображено? Яким, на твою думку, було ставлення власників до своїх гербів?

Найголовніша складова герба — щит. Найпоширенішими у світовій геральдичній практиці є кілька його форм — трикутна, напівкругла, овальна, фігурна та прямокутна із загостренням у нижній частині. Згодом усталилися традиційні прикраси навколо щита, до яких належать: шолом, корона, нашоломник, намет, щитотримачі, девіз, мантія та інші. Герб стає предметом гордості для свого власника. Його демонструють за першої ліпшої нагоди. В гербові кольори забарвлюють одяг і прапори, вітрила кораблів, вітражі та стіни церков і замків.

Геральдика України має глибокі традиції, пов'язані з родоводом, історією та культурою. Власними гербами користувалися практично всі землі Київської держави, а також великі та малі міста, що мали самоврядування на основі магдебурзького права — Київ, Луцьк, Берестя, Перемишль, Галич та інші.

Уважно розглянь герб свого міста / селища. Досліди історію появи герба та символічних зображень на ньому.

Ознайомся з гербами міст України за https://cutt.ly/ewOva6hb або QR-кодом.

Близьким до геральдики є **медальєрне мистецтво** — виготовлення медалей і монет; галузь малої пластики. У медальєрному мистецтві широко використовують герби, алегорії, девізи, написи, портрети, орнаменти, зображення тварин. Основними техніками медальєрного мистецтва є литво та чеканення. Як матеріал використовують метали (мідь, бронзу, срібло, золото, платину, нікель), природні або штучні сплави, які завдяки відносній міцності і м'якій структурі дозволяють досягти чіткості зображень.

Монета, медаль, медальйон — зразки медальєрного мистецтва

В Україні медальєрне мистецтво існує понад 250 років. Кращі його традиції лягли в основу створення першого та єдиного в Україні Музею медальєрного мистецтва імені Юхима Харабета в Маріуполі в 2005 році. Серед відомих майстрів українського медальєрного мистецтва Віктор Узбек, Юрій Шевяков, брати-близнюки Олександр та Сергій Харуки, Володимир Таран, Дмитро Піркл.

«150 років Національній парламентській бібліотеці України»

Медаль на честь 500-річчя з дня виходу в світ першої книги українського автора

Медаль «Щедрик»

Дізнайся історію музею імені Юхима Харабета за https://cutt.ly/ZwOvlm1a або QR-кодом.

Працюючи в групах, розробіть проєкт герба свого класу, узгодивши форму щита, головний образ-символ, поєднання кольорів і девіз. Презентуйте свій проєкт перед класом.

Варіант завдання: розробка ескізу медалі.

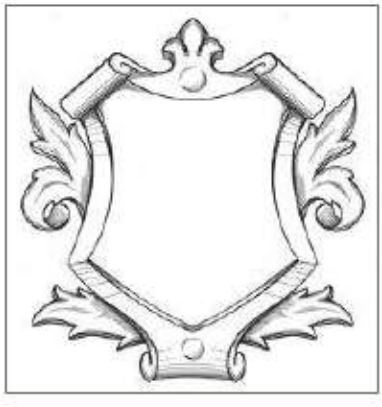

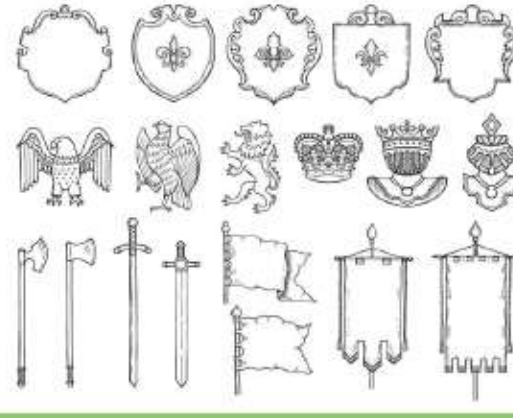

Геральдика поєднує в собі елементи естетики, символізму, традицій та майстерності, що робить її мистецтвом.

34. Фестивальне розмаїття

Щороку в Україні вирує фестивальне життя, яке символізує різноманіття традицій та унікальність кожного.

Пригадай, що таке фестиваль. Обери правильну відповідь.

Святкове дійство, що поєднує в собі представлення нових видів мистецтв

Камерне дійство, що поєднує в собі огляд чи представлення успіхів у певних видах мистецтва

Масове святкове дійство, що поєднує в собі огляд чи представлення успіхів у певних видах мистецтва

Сьогодні перелік українських фестивалів нараховує десятки різноманітних спрямувань — музичні, гастрономічні, історичні, етнографічні, книжкові та багато інших.

Одним із символів національного піднесення став перший всеукраїнський молодіжний фестиваль сучасної пісні та популярної музики «Червона рута» (Ruta FEST), який проводять раз на два роки. Конкурсанти змагаються в шести жанрах: український автентичний фольклор, популярна, танцювальна, акустична, експериментальна та рок-музика.

Учасники та учасниці фестивалю «Червона рута» 1989 року

Уперше цей конкурс-фестиваль провели ще до проголошення незалежності України — у 1989 році в Чернівцях. Саме тоді вся Україна побачила, а головне почула, досі не відомих публіці «Братів Гадюкіних», «Воплі Відоплясова», Ірину Білик, Андрія Миколайчука, Марію Бурмаку. Ця подія мала історичне значення, бо саме там відбулося перше публічне виконання «Ще не вмерла України...» кобзарем Василем Жданкіним.

Традиційною стає для українців і участь в міжнародному пісенному конкурсі «Євробачення», що проводиться з 1956 року між країнами-членами Європейської мовної спілки та Європейської зони мовлення. Україну на конкурсі вперше представив у 2003 році Олександр Пономарьов (Рига, 14-те місце). 2004 у Стамбулі перемогу здобула Руслана Лижичко з піснею «Дикі танці», 2016 у Стокгольмі — Джамала з композицією «1944», 2022 у Турині — гурт «Kalush Orchestra» з піснею «Стефанія». Лауреатом «Євробачення» став 2007 року в Гельсинкі Андрій Данилко (Вєрка Сердючка). У 2005 та 2017 цей конкурс відбувся у Києві.

Руслана

Джамала

Kalush Orchestra

Дізнайся більше за https://cutt.ly/cw49dq7i або QR-кодом.

Від 2003 року щорічно проводять також дитячий пісенний конкурс «Євробачення». Українка Анастасія Петрик у 2012 році здобула перемогу з піснею «Небо» та двічі ставала лауреаткою.

Ознайомся з виступами переможців фестивалю «Червона рута» та конкурсу «Євробачення».

Використай https://cutt.ly/5w49g1Xd, https://cutt.ly/pw49jfgl, https://cutt.ly/fw49kK4J або QR-код.

Українська народна пісня «Чорна рілля» у виконанні кобзаря Василя Жданкіна.

«1944», Джамала.

«Дикі танці», Руслана Лижичко.

Обери запитання (завдання) для себе.

- Який настрій викликають ці твори? Про що вони?
- Які особливості використання засобів музичної виразності у творах? Хто виконує ці композиції, які різновиди музичних напрямів?
- Порівняй пісенні образи цих творів. Чому ці виконавці стали переможцями?

Розучи пісню. Які засоби музичної виразності використаєш для створення музичного образу?

https://cutt.ly/6w49lXMA

СВЯТИНІ

Музика Ірини Батюк, *слова Віталія Войтка*
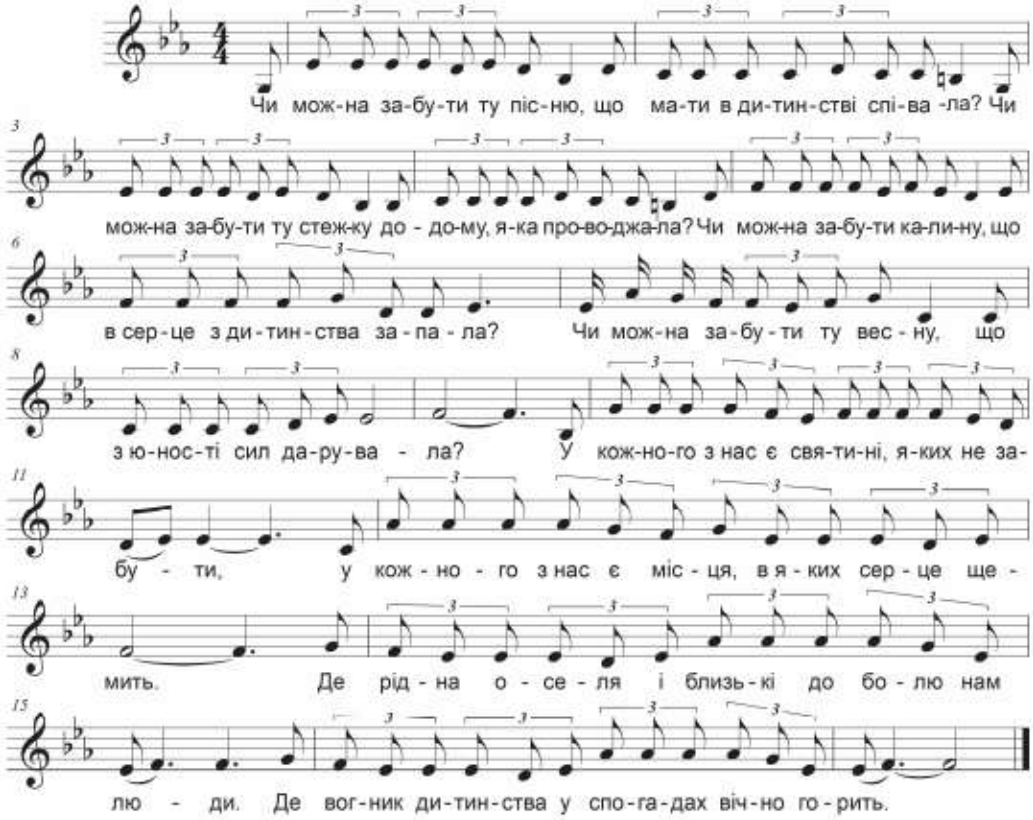
2. Чи можна забути Вкраїну,
Вона, як і мати, єдина?
Чи можна забути край рідний,
Дитинства мого Батьківщину?
Чи можна забути джерела,
Що спраги жагу тамували?
Чи можна забути ту мудрість,
Яку нам батьки передали?

Які фестивалі чи конкурси ти відвідував / відвідувала? Чи є серед них музичні?

Фестивалі та конкурси формують новий мистецький простір.

34. Фестивальне розмаїття

Серед масових дійств у світі та в Україні **фестивалі** особливо популярні, адже важко вигадати кращий спосіб повністю перейнятися атмосферою та культурою країни чи міста, ніж побувати на традиційному святі. Деякі з них не тільки дивують масштабами, але й своєю незвичністю. Багато з них мають цікаві **логотипи й емблеми.**

Дізнайся більше за https://cutt.ly/0wOTIwTW або QR-кодом.

Пригадай, що таке логотип. Хто його створює? Чому він важливий для того, хто його замовляє? Подивися, скільки варіантів логотипа джазового фестивалю можна створити.

Логотип є унікальним графічним символом, який миттєво асоціюється з фестивалем. Він може передавати ключові аспекти фестивалю: характер, стиль, тему чи основні ідеї. Залежно від мети фестивалі поділяють на кілька видів: національні та етнічні фестивалі, фестивалі кіно і театру, гастрономічні, релігійні, історичні, спортивні, музичні, мистецькі, ремісничі тощо.

Визнач, якому виду фестивалів відповідають зразки логотипів. Які елементи в них допомагають визначити ідею та мету?

Логотип слугує інструментом для успішного просування бренду фестивалю. Він може бути використаний для привернення уваги та створення інтриги навколо фестивалю. Логотип використовують у рекламних матеріалах, на вебсайтах, афішах, банерах тощо. Водночас оновлення логотипу сприяє підвищенню інтересу до події і свідчить про прагнення організаторів до змін.

Проаналізуй зміни в логотипі. Що залишилося незмінним?

Визначною ознакою багатьох логотипів українських фестивалів є використання національних мотивів, динаміка та витончена композиція.

Які образи ти бачиш на логотипах? Яку роль в їх виразності відіграють шрифти і кольори? Які фестивалі відбуваються у твоєму населеному пункті? Що зображено на їхніх логотипах?

Музику люблять усі, тож практичним завданням буде створити логотип для музичного фестивалю. Використовуй прості, зрозумілі образи. Вигадай оригінальну назву. Прагни чіткості та виразності в композиції і кольорах.

Логотип є ключовим елементом у створенні впізнаваного образу фестивалю та вирізняє фестиваль серед інших подій.

35. Підсумковий. Пригадаймо найцікавіше

Українське мистецтво наповнене символами, які передають нам важливу інформацію. Символ і символіка беруть свій початок у магії і знаходять благодатний ґрунт там, де розум не в змозі дати відповідь на питання, які людина ставить перед собою. В сучасному мистецтві символічне навантаження нерідко лягає на музику. Саме музичне мистецтво наповнене звуками, які дають змогу висловити найсокровенніше. За допомогою системи знаків воно передає багатющий світ людських почуттів. А як бачиш це ти? Перевір себе.

1. Як називають календарно-обрядові пісні, які співали, щоб пробудити землю від зими?

2. Який народний музичний інструмент занесений до Книги рекордів Гінесса та вважається символом українських Карпат?

3. Яка важлива подія відбулася під час фестивалю «Червона рута-1989», що мала вплив на державні символи України?

4. Оберіть правильну відповідь.

Позамузичні засоби створення музичного образу — це...

Театралізація	Мелодія	Текст
Пластичні рухи	Графіка	Відеоряд

5. Обери правильні відповіді:

До весняного циклу календарно-обрядових пісень належать:

Купальські	Гаївки	Гагілки
Колядки	Петрівчані	Ягілки

6. Обери правильне твердження.

Клавесин — це інструмент, творці якого використовували щипкові рухи для видобування звуків, подібно як витягується звук на гітарі або арфі.

Клавесин є клавішно-духовим інструментом, який складається з мануалів, які звучать у різних регістрах.

Клавесин та рояль є клавішними, які мають систему звучання зі струн, натягнутих на дерев'яну (пізніше металеву) раму.

7. Установи відповідність.

Закличні	Пісні, які виконували, коли починали зеленіти посіви, проростала трава, розцвітали квіти та вкривалися зеленню дерева.
Хороводні	Веснянки, які починали виконувати за перших ознак приходу весни, коли з проталин на снігу виднілася перша зелень.
Юріївські	Пісні, якими величали прихід весни під час ходіння по колу в такт пісні.

8. Обери правильні відповіді.

«Запорозький марш» Євгена Адамцевича ...

Є основним маршем репертуару оркестрів Збройних сил України.

Його мелодію створив Євген Адамцевич.

Оркестрову версію створив Віктор Гуцал для Державного оркестру народних інструментів.

Мелодію було перейнято від кобзаря Івана Положая, до якої додано трохи мажорних нот.

9. Поміркуй.

Що означає термін «gravicembalo col piano e forte»? Коли він з'явився і хто був його автором? Чим схоже та чим відрізняється це поняття від слова «клавесин»?

10. Прослухай фрагменти і дай відповіді на запитання.

Які з запропонованих творів мають символічне значення? Поясніть його.

1. https://cutt.ly/vw49cxOw
2. https://cutt.ly/aw49vD5w
3. https://cutt.ly/Lw49nadb
4. https://cutt.ly/nw49mF6j

11. Увага, оголошується організація музичного фестивалю, присвяченого Дню захисту дітей! Об'єднайся з друзями у творчий колектив — організаційну групу. Оберіть місце проведення, форму організації фестивалю, номінації. Продумайте перелік запрошених учасників, які жанри вони будуть представляти. Створіть логотип фестивалю.

12. Пригадай пісні, які розучувались на уроках, скомпонуй з них програму фестивального виступу. Поясни свій вибір. Урізноманітни свій виступ ритмічним імпровізаційним супроводом та танцювальними рухами. Запроси однокласників і однокласниць до спільного музикування.

Музичний світ наповнений символами, які допомагають виразити весь спектр почуттів людини.

35. Підсумковий. Пригадаймо найцікавіше

Невже це останній урок у навчальному році? Так, він настав, і настав час переконатися, що уроки мистецтва залишили у твоїй пам'яті яскравий слід.

1. Як називається ідол / божество, яке символізує істоту або предмет, який вважався прародичем племені?

2. Що є найголовнішою складовою герба? Що на ньому може бути зображено?

3. Як називається жіноче божество, яке було поширеним практично у всіх народів та вважалося матір'ю всього живого?

4. Який вид фестивалів представляють ці логотипи / афіші?

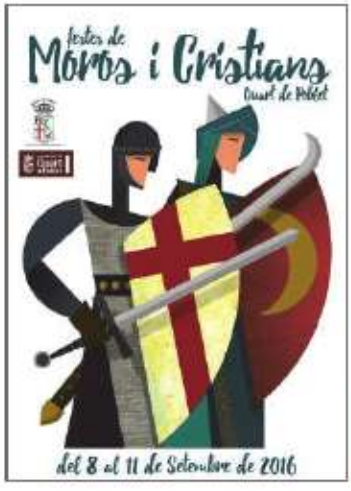

5. Установи відповідність між поняттям та його визначенням.

Наука про використання в дизайні та архітектурі знань про конструкції, форми, принципи живої природи	Мистецтво перетворення непотрібних речей у декоративні речі, предмети побуту або одягу	Історична дисципліна, яка вивчає розвиток гербової традиції, явища і події, пов'язані з функціонуванням гербів
ГЕРАЛЬДИКА	БІОНІКА	АПСАЙКЛІНГ

6. Познач правильні твердження.

- Завдання людини — побачити доцільне в природі і застосувати це для покращення життя.
- Логотип не може передавати ключові аспекти фестивалю, такі як його характер, стиль, тема чи основні ідеї.
- Власні герби мали практично всі землі Київської держави.
- Бовван вважався символом родючості, природи та добра.
- Апсайклінг можна вважати корисним видом творчості.
- Досвідчені кліпмейкери цілеспрямовано використовують колір, щоб викликати певні емоційні та психологічні реакції у глядачів.
- Колір ніяк не вливає на наше сприймання відеоряду.

7. Проаналізуй, які ідеї були закладені авторами у ці інтерпретації Малого Державного Герба України.

8. Яку роль відіграє колір в емоційному навантаженні відеокліпа?

Проаналізуйте в групах, які теми курсу «Мистецтво» були для вас особливо цікавими. В яких техніках та матеріалах ви хотіли б продовжити розвивати свою творчість?

Ти зробив / зробила великий крок до пізнання мистецтва! Цей шлях ще не раз здивує і надихне тебе. Динамічне сучасне мистецтво буде змінюватися разом з тобою, тож не дозволяй своєму серцю і своїм рукам лінуватися — твори!

Навчальне видання

КІЗІЛОВА Галина Олександрівна
ГРИНИШИНА Лариса Миколаївна

МИСТЕЦТВО

Підручник інтегрованого курсу для 7 класу закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам «Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Головний редактор Іван Білах
Обкладинка Тетяни Волошин
Комп'ютерне верстання Мар'яни Тераз

У виданні використано матеріали з інтернет-джерел, розміщених у вільному доступі

Логотипи McDonald`s та інші використані в підручнику з навчальною метою

Формат 70x100 1/16.
Умовно-друк. арк. 17,55. Обл.-вид. арк. 13,60. Наклад 18 260 прим.

ТзОВ «Видавництво Астон» 46006, м. Тернопіль, вул. Гайова, 8
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи ТР №28 від 09. 06. 2005 р.
E-mail: tovaston@gmail.com

МИСТЕЦТВО

Традиції в сучасній музиці.
Обробка. Кавер. Ремейк.
Народні дійства.

Вчить цінувати традиції

Інтерпретації.
Імпровізація.
Виконання
музичних творів.

Формує особистість

Звуки природи. Позамузичні засоби створення музики.
Зображальні музичні ефекти.

Дозволяє чути прекрасне

Камерна музика.
Фонова музика.
Меблева музика.

Формує життєвий простір

Заглядає у майбутнє

Фантастичні персонажі і сюжети в різних музичних жанрах.
Ембієнт.

Розповідає про минуле

Мистецтво українських кобзарів-бандуристів.
Музична Шевченкіана.

Виховує цінності

Календарно-обрядові пісні.
Державний Гімн. Духовний Гімн.

Музика – мова дипломатії

Конкурси. Фестивалі.
«Червона рута».
Євробачення.